

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

115. LETO • DECEMBER 2010

ŠT. 12

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Tema meseca: **Gorski teki**

Z nami na pot: **Svet nad Idrijco, Nockberge**

Priloga: **Logarska dolina**

3,40 €

9 17703301434008

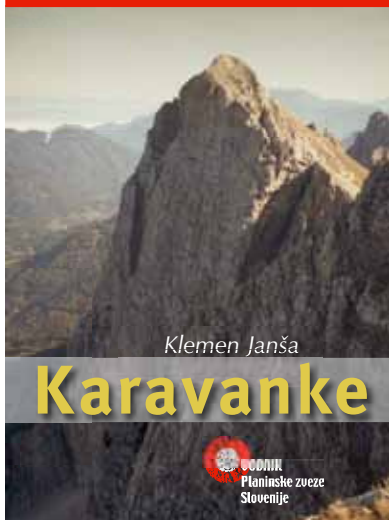
IZ PLANINSKE ZALOŽBE

Decembra, ko se bliža čas veselega pričakovanja, praznikov, lahko pozornost do najbližjih izrazimo tudi s knjižnim darilom. Planinska založba PZS vam sporoča, da bo prav decembra izšel nov planinski vodnik *Karavanke*. Do sredine januarja 2011 vam je na voljo tudi faksimile knjiga dr. Juliusa Kugyja – *Iz mojega življenja v gorah* po polovični ceni.

NOVO

Vodnik *Karavanke*

Planinski vodnik *Karavanke* Klemna Janše je napisan po tradicionalnem konceptu vodnikov, ki izhajajo pri Planinski založbi PZS. Opisani so tudi vzponi in prečenja na skrajnem zahodu gorovja v Italiji, kar je povsem novo in pionirsko delo v slovenski vodniški literaturi. Ob številnih podatkih o izhodiščih, kočah, prehodih in vzponih na vrhove Karavank od skrajnega zahoda pri Trbižu do masiva Uršlje gore na vzhodu je avtor natresel še obilo geografskih, zgodovinskih, geoloških, etimoloških, botaničnih in zooloških podatkov. To kaže, da se je dela lotil široko razgledan in študijsko usmerjen intelektualca, ki je ob tem še odličen gornik, predvsem pa iskren ljubitelj gorskega sveta.

Zato smo lahko nadvse zadovoljni, ko imamo v rokah nov planinski vodnik po Karavankah mladega avtorja Klemna Janše, za katerega je to knjižni prvenec.

Format: 12 x 16 cm
Mehka vezava
352 strani + 32 strani barvnih prilog

Cena vodnika: **27,90 €**.

AKCIJA Faksimile: dr. Julius Kugy – *Iz mojega življenja v gorah*

Leta 2008 smo beležili 150-letnico rojstva dr. Juliusa Kugyja in 60-letnico smrti prevajalke Mire Marko Debelakove. Založniški odbor PZS se je na pobudo takratnega predsednika PZS g. Ekarja odločil, da bo izdal reprint prve in najpomembnejše Kugyjeve knjige *Iz mojega življenja v gorah*, ki je leta 1937 v slovenskem prevodu Mire Marko Debelakove izšla pri Planinski matici.

V prilogi Pisma je med drugim tudi reprint članka Franceta Avčina Ob odkritju spomenika Kugyju, ki je bil objavljen v Planinskem vestniku 9/53. V njem avtor, ki je še osebno poznal velikega alpinista, dokazuje Kugyjevo čisto slovensko poreklo. V prilogi je tudi rodbinsko deblo družine Kugy, ki ga je skrbno pripravil Peter Hawlina in ki nedvomno potrjuje Avčinova dognanja. Objavljeni so tudi prevodi dopisovanja med Kugyjem in Miro Marko Debelakovo.

Format: 14,8 x 21 cm
232 strani faksimile
40 strani dodatke

Do sredine januarja 2011 je faksimile knjige na voljo s **50 % popustom – 17,50 €**.

Informacije in naročila: Planinska zveza Slovenije,
Planinska založba, Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana
tel.: 01 / 43 45 684, fax: 01 / 43 45 691
el. naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali preko spletnih strani PZS: www.pzs.si

Vladimir Habjan

Zadetek v polno

Dr. Ichak Adizes, vodilni strokovnjak za vodenje sprememb v svetu, pravi takole: "Podpiram težnjo, da iščeš ljudi, ki mislijo drugače. Od takih se lahko česa naučimo. Sam namreč vsega ne moreš vedeti. To nam dokazuje vsakodnevno življenje. Če bi nam sodelavec, ki smo ga prosili, da nam pomaga, odgovoril: Da, prav imaš, nam to prav nič ne pomaga. V pomoč pa nam je, če nas sodelavec vpraša: Si pomislil na to, si naredil že to? Različni smo si med seboj, in če to različnost povežemo, če sodelujemo, je šele zares dobro. Ljudje, ki vidijo daleč, ne vidijo podrobnosti, in nasprotno. Zato je najbolje, da različni ljudje delajo skupaj." To je formula, ki jo upošteva tudi uredništvo. Da bo vsebina čim bolj raznovrstna in ker jo bomo v prihodnje še bolj načrtno usmerjali, smo letos svojo ekipo razširili z nekaj zunanjimi strokovnjaki, predvsem pa z mlajšimi sodelavci, tako da se nam za prihodnost ni bati.

Leto 2010 je zaznamovala predvsem ena največjih sprememb v dosedanjem življenju revije – govorim seveda o spremenjenem formatu. Če to potezo ocenjujem po enem letu, lahko ugotovim, da je bila zadetek v polno. Pa je bilo dvomov precej, tudi na naši strani. Seveda je bilo nekaj pričakovanega negodovanja, tudi odpovedi, vendar se število naročnikov ni zmanjšalo, ravno nasprotno. Te dni mi je kolegica razlagala, da je na neki delavnici predavatelj izmed petnajstih revij na mizi vzel v roke ravno naš Vestnik, pri čemer je pohvalil preglednost z mnogimi naslovi, podnaslovi, mednaslovi, poudarki, okvirčki, podnapisi pod slikami in primernim potekom od začetka tja do konca revije. Skratka, dal jo je za zgled, za bralcu prijazno revijo. Prav spodbudno. Še en dokaz več, da smo stopili ob bok "velikim", tistim z močnejšimi ekipami in profesionalno podporo. Veseli me, da v skoraj desetih letih delovanja uredništva nismo zaspali in imamo še vedno obilico idej in razmišljamo o novostih.

Če že govorimo o spremembah, ne morem mimo tistih, ki so se zgodile v vrhu naše organizacije, našega izdajatelja. Kot kaže, so oziroma še bodo temeljito posegle v mnoge segmente njenih dejavnosti. Spremembe se obetajo predvsem v tistih, ki so malce zaspale, ali pa so enostavno potrebe časa večje, kot so bile do zdaj. Dela na mnogih področjih je veliko, današnji čas pa od organizacije terja jasna stališča ter hitre in odločne reakcije. Prepričan sem, da bo delovanje naše organizacije toliko kvalitetnejše, kolikor sposobnih ljudi s čim več znanja bomo uspeli pritegniti v naše vrste. Ali moje trditve res držijo, bo povedal predsednik PZS, ki smo ga povabili na pogovor, ki bo objavljen v prvi številki leta 2011.

Naša ciljna publika ostaja ista, to je široka javnost, ki jo zanimajo gore. To niso le člani planinskih društev in planinski funkcionarji, ki prav tako predstavljajo našo pomembno publiko. Ker potrebujemo vaš odziv, vas vabim, da se nam oglasite s pobudami, o čem naj pišemo, s predlogi, kritikami, pohvalami, skratka, pišite nam. Kot rečeno, se bomo v naslednjem letu spet trudili za vas – vsak mesec z novo temo meseca, z raznovrstnimi novinarskimi zvrstmi, vrstami in žanri, s poročanjem s terena, iz tujine. Zaradi omejenih finančnih možnosti žal ostajamo še vedno le na 72 straneh. Spet načrtujemo vodničke, prvega, vodnik po Logarski dolini, zvestim in novim naročnikom ter vsem kupcem za letoletno darilo prinašamo že s to številko.

Naj vam bo Planinski vestnik na vaših poteh po gorah tudi v letu 2011 zvest sopotnik. Srečno!

- UVODNIK
- 1 **Zadetek v polno**
Vladimir Habjan
- TEMA MESECA
- 4 **Od kraljevega sla do svetovnega pokala**
Zakaj nekateri tečejo v hribe?
Dušan Škodič
- TEMA MESECA
- 8 **Kako smo postavljali temelje gorskemu teku**
Pogovor s Tomom Šarfom, "motorjem" razvoja gorskih tekov
Dušan Škodič
- TEMA MESECA
- 11 **Tek presežnikov**
Na Grintovec
Mira Papež
- TEMA MESECA
- 12 **Naša prva medalja s svetovnega prvenstva**
Pogovor z Ines Hižar
Dušan Škodič
- GORSKI VELIKAN
- 18 **Dolomitski lepoteč**
Monte Agnèr, 2872 m
Brane Pahor
- VISOKI ATLAS
- 21 **Najvišji vrh Maroka**
Jebel Toubkal
Jana Remic
- GORNIŠKA OPREMA
- 24 **Iznajdljivost in improvizacije**
Nekoč je bilo tako
Peter Muck
- Znami na pot*
- 28 **Iz senčnih grap v sončne robe**
Svet nad Idrijo
Marjan Bradeško
- OPISI
- 33 **Vrhovec**
Marjan Bradeško
- 33 **Jelenk**
Marjan Bradeško
- 35 **Kojca**
Marjan Bradeško
- 35 **Bevkov vrh in Masore**
Marjan Bradeško
- 37 **Hohe Pressing**
Vid Pogačnik
- 37 **Rosenock**
Vid Pogačnik
- 39 **Großer Königstuhl**
Vid Pogačnik
- 39 **Mallnock**
Vid Pogačnik
- 41 **Zimske radosti v skupini Nock**
Narodni park zaobljenih vrhov pri naših sosedih
Vid Pogačnik

- IZ LJUDSKE ZAKLADNICE
- 46 **Slovenske gore v mitih, pripovedih in šegah**
Vilinski svet Pohorja
Duška Kunaver
- HUMORESKA
- 48 **Še nekaj Juletovih ocvirkov**
Gamserija
Robi Ocvirk
- 115 LET ALJAŽEVEGA STOLPA
- 52 **Zastavica in njena zgodba**
Spominski znak, ki ni bil vedno enak
Jožica Milavec
- KRATKA IN ZABAVNA ZGODBA
- 53 **Kako sem se učil kuhati kavo**
Različni učitelji, različni napotki
Damjan Slabe
- TUDI TO SE ZGODI
- 55 **Za novo leto na Blegoš**
Planinsko društvo Gorenja vas in pohodniške palice
Milka Bokal
- KNJIGA
- 56 **Pozabljeni slovenski naravoslovec**
Albin Belar
Janez Bizjak
- VARSTVO NARAVE
- 57 **Izumrla školjka živi**
Kučerjeva kongerija
Dušan Klenovšek
- VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI
- 58 **Občutek mraza zaradi vetra**
Miha Pavšek
- ORIENTACIJA V GORAH
- 60 **Načrtovanje poti in gibanje po terenu**
Blaž Grapar
- 64 NOVICE IZ VERTIKALE
- 64 NOVICE IZ TUJINE
- 66 PISMA BRALCEV
- 67 LITERATURA
- 70 DEJAVNOST PZS
- 70 PLANINSKA DRUŠTVA
- 72 OBVESTILA

Vsebine vseh Planinskih vestnikov

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1949 do lanskega letnika
v formatu pdf.

planinski VESTNIK
REVUIJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

110. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Marjan Bradeško, Mateja Pate, Irena Mušič Habjan,
Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik
odgovornega urednika), Slavica Tovšak

ZUNANJI SODELAVCI:
Tina Leskošek, Dušan Škodič, Andrej Mašera

LEKTORIRANJE:
Mojca Volkar Trobevšek, Mojca Stritar, Marta Krejan, Katarina
Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA: Repro studio Schwarz, d. o. o.
TISK: Schwarz, d. o. o.

NAKLADA: 6170 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.
Naročanje: Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprti pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Tudi v novem letu skupaj s Planinskim vestnikom FOTO: OTON NAGLOST

MODRA ŠTEVILKA
080 18 93
NAROČANJE 24 UR NA DAN

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Od kraljevega sla do svetovnega pokala

Zakaj nekateri tečejo v hribe?

✍ Dušan Škodič

Valerija Mrak (evropsko prvenstvo, Cauterets, 2006) FOTO: TOMO ŠARF

Gorski tek je povprečnemu planincu po eni strani blizu, po drugi pa daleč, saj je skregan z estetsko platjo planinskega udejstvovanja, po kateri se v gorah ne divja, temveč uživa v stiku z neokrnjenim svetom. Seveda gre za dve popolnoma različni športni aktivnosti, ki sta se znašli v istem naravnem okolju, od tu naprej pa je podobnosti konec. Kljub dejstvu, da lahko tudi v planinskih vrstah naletimo na ljudi, ki jim ni dosti mar estetsko doživetje in si dosledno merijo čas med začetkom ture in prispetjem do kočice ali na vrh gore, pa pri gorskem teku nikoli ni dileme. Tako kot pri večini atletskih panog gre vedno za premagovanje proge med točkama A in B v najkrajšem možnem času, po določenih pravilih in z natančnim merjenjem porabljenega časa.

Mladinec Andrej Erman, tek na Ratitovec FOTO: TOMO ŠARF

Pa vendarle, če pustimo v nemar tekme in zahtevnejše treninge, večina gorskih tekačev v prostem času rada tudi čisto normalno zahaja v gore, z družino ter z malico v nahrbtniku. Lahko torej slutimo, da se je gorski tek razvil tudi zato, ker nekateri navdušenci svoje tekaške potešitve niso našli le na umetni stezi ali cestnem asfaltu, pa tudi zaradi različnosti želja, v katerih se ljudje lažje prepoznamo.

Najstarejši zapisi govorijo, da je nek škotski kralj že pred tisoč leti izbral svojega kurirja tako, da je priredil tekmo v teku na bližnji hrib. Verjetno pa je, da gre le za enega redkih primerov, ki so bili zapisani na papir. Tudi španski konkvistadorji so poročali o inkovskih tekačih, ki so se pri teku menjavali in svojemu cesarju dostavili še sveže ribe iz Pacifika na mizo v 3400 metrov visoko ležeči prestolnici Cusco.

ŽELJA PO DOKAZOVANJU

Ljudje so zaradi različnih vzgibov že od nekdaj tekli ali skušali kar najhitreje priti na vrh neke gore. To je bilo mnogokrat prežeto tudi s polno merico dokazovanja pred drugimi. Zato pri večini tekmovanj, ki so kasneje postala tradicionalna in so

prerasla v prave gorske teke, naletimo še na en skupni imenovalac – povzročile so jih zgolj govornice o človeških zmogljivostih, ki so se morale potrditi tudi v resnici. Mnogokrat kar z običajno stavo. Prav zaradi stave iz leta 1908 obstaja tek na vrh gore in nazaj, ki ima najdaljšo tradicijo.

To je Mount Marathon Race (dirka na goro Marathon) v manjšem pristaniškem mestecu Seward na jugu Aljaske. Nekoč je bila oskrba redkih aljaških mest odvisna od še redkejših ladij, ki so pristajale v (da ne bom rekel še redkejših) pristaniščih, ki zaradi naravnih danosti pozimi niso zamrznila. Eno takih je tudi Seward, ki pa je znan še po megli, ki zelo rada onemogoči razgled na morje. V kraju, kjer se zaradi malo prebivalstva in dolgih zimskih mesecev ni prav dosti dogajalo, je bila veliko vredna informacija o bližajoči se ladji, človek, ki jo je prinesel med ljudi, pa deležen svojih petih minut slave.

Nekateri so se zato občasno vzpenjali na goro nad pristaniščem ter opazovali megleni pokrov, iz katerega se je v daljavi dvignil bel steber dima iz prihajajočega parnika. Podoben pojav lahko opazujemo v zimskih mesecih z obsijanih hribov nad

megleno dolino, ko nam beli stolpi izdajo, kje pod meglo ždijo toplarne ali termoelektrarne. Po omenjeni stavi naj bi izzivalec pritekkel na vrh gore (skoraj 1000 metrov višinske razlike) v manj kot eni uri, vendar mu je to spodletelo za pičli dve minuti. Zapisi pravijo, da je tako ostal brez nagrade, dobrega kompasa in geološke karte, ki sta bila le nekaj let po koncu aljaške zlate mrzlice še vedno atraktivna artikla.

Stava ni utonila v pozabo in prvič so dirko na goro organizirano ponovili že leta 1915, do leta 2010 pa so jih pod streho spravili 83. Trenutni rekord za vzpon in vrnitev nazaj v pristanišče znaša dobrih 43 minut, zanimanje pa je med tekači kljub oddaljenosti Aljaske zelo veliko. Zaradi varovanja narave so število udeležencev omejili, prijaviti se je potrebno že mesece vnaprej, o dovoljenjih za udeležbo pa v primeru "novincev" odloča žrebanje dva meseca pred julijskim dogodkom.

ROJSTVO PRAVIH GORSKIH TEKOV

V Sloveniji zametki gorskih tekov segajo v čas pred okoli štirimi desetletji. V tem predhodnem obdobju so bili zabeleženi

Peter Lamovec hiti srebrni medalji naproti. SP Aljaska, 2003. FOTO: TOMO ŠARF

teki: Črna prst (70), Podbrdo (74), tek na Vršič in tek na Šmarno goro (79), toda uradno jih pravzaprav jemljemo še kot neko vrsto gorskih krosov oziroma tem podobne športnorekreativne prireditve. Gorski tek kot tekmovalna zvrst se je pod tem imenom in določenimi pravili razvil šele kasneje.

Pravi gorski teki so se najprej pojavili v alpskih deželah in Angliji v osemdesetih letih, ko je bila ustanovljena (1984) Svetovna zveza za gorske teke WMRA (World Mountain Running Association) in sprejeta v Mednarodno atletsko zvezo IAAF (International Association of Athletic Federations). Tekmovanja v njej potekajo na različnih nivojih: evropsko in svetovno prvenstvo, prvenstvo v gorskih maratonih, mednarodne tekme za mladino, za krono pa še posebne serije tekmovalj WMRA Grand Prix. Slednje z denarnimi nagrada-

mi v zadnjih letih privabljajo do nedavna skoraj neprisotne temnopolte tekače, ki bodo po napovedih tudi tu, tako kot pri ostalih tekaških disciplinah, počasi zasedli svetovni vrh.

SLOVENIJA PRISOTNA OD SAMEGA ZAČETKA

Naša država je, presenetljivo, ena redkih, ki je s svojimi tekači sodelovala na prav vseh dosedanjih svetovnih prvenstvih. To se je zgodilo po zaslugi Francija Teraža, tekača Atletskega kluba Olimpija in člana Gorske reševalne službe, ki je leta 1985 zbral ekipo za prvo uradno svetovno prvenstvo (takrat seveda še kot ekipo Jugoslavije). Ekipo je z leti rasla in se obnavljala, takoj leta 1991 pa je bilo organizirano naše prvo državno prvenstvo. Dve leti za tem je bila Sekcija za gorske teke sprejeta v Atletsko zvezo Slovenije,

leta 1997 pa je bil Slovenec Tomo Šarf izvoljen v Mednarodni komite za gorske teke ICMR (International Committee for Mountain Running). Uspehi niso izostali in že naslednje leto sta dvojčici Ines in Tina Hižar s svetovnega prvenstva prinesli naši prvi medalji, ki sta bili spodbuda in uvertura v kasnejše uspehe gorskih tekačev.

VRSTE GORSKIH TEKOV

Sčasoma sta se zaradi različnih konfiguracij terena in podlage izoblikovali dve glavni disciplini. V osnovi ločimo tek navkreber in tek gor-dol. Že samo ime pove razliko – pri prvem je start nekje v dolini in cilj na hribu, pri drugem sta start in cilj običajno na istem mestu, torej gre za krožno progo. Vsi tekači niso enako dobri v obeh disciplinah, zato se raje specializirajo za eno ali drugo. Pri teku navzgor se raje preizkušajo predvsem trenirani tekači, ki imajo veliko tekaške kondicije, v teku gor-dol pa tisti, ki pridejo na svoj račun zaradi spretnosti pri spustih in hitrosti na ravninskih odsekih. Nemaokrat odloča tudi hrabrost.

V Sloveniji poznamo dve tekaški prireditvi, ki sta primer obeh disciplin ter štejeta tudi za točke svetovnega pokala. Gre za teka na Grintovec in na Šmarno goro. Poleg teh obstaja seveda še vrsta drugih gorskih tekov, ki štejejo za pokal Slovenije, državna prvenstva ali kot razne izbirne tekme za evropska in svetovna prvenstva, za vse pa veljajo natančno določena in zapisana pravila pod okriljem nacionalne zveze. To so pravila, ki jih določa WMRA, vsi teki izven teh pravil pa se štejejo za ljubiteljske.

OSNOVNA PRAVILA GORSKEGA TEKA

Gorski tekači tekmujejo v različnih kategorijah, ki so ločene po spolu in starosti. Razen na evropskih in svetovnih prvenstvih, kjer lahko nastopijo le državne reprezentance, imajo pravico do nastopa na tekih vsi, tudi amaterji in tujci, kar je lahko na tekmah zelo zanimivo. Z ramo ob rami se vsaj za nekaj trenutkov lahko poženeta v breg večkratni svetovni prvak in amaterski začetnik ... Glede na kategorijo so lahko zelo različne tudi dolžine tekmovalnih prog, ki načeloma niso krajše od enega kilometra in časovno pri vrhunskih tekmovalcih ne trajajo dlje od dobre ure, sicer spadajo že med gorske maratone.

Določeni so tudi normativi o potrebni strmini – proge naj bi se vzpele ali spustile v vsakem kilometru za približno sto metrov. Precej je odvisno še od konfiguracije terena, ki včasih progo postavi tudi bolj pokonci, takšna je na primer ekstremna proga na Grintovec, ki je dolga 9,6 kilometra, premaga pa 1975 višinskih metrov, kar znese okroglih dvesto metrov višine na dolžinski kilometer.

Pri izbiri prog organizatorji tekem trasirajo proge po že obstoječih poteh, ki so varne, torej ne tehnično zahtevne ali izpostavljene. Med pravila sodi tudi skrb organizatorja za dobro označitev, ki preprečuje, da bi tekmovalci zašli s proge; takoj po prireditvi pa mora s proge odstraniti vse sledove označevanja in pot vrniti v prvotno stanje.

TEHNIKA TEKA IN POTREBNA OPREMA

Pri hoji v hrib je že marsikdo od nas prišel do ugotovitve, da se najbolj izplača racionalna tehnika kratkih korakov. Tako je tudi pri gorskem teku, kjer se dolžina korakov prilagaja naklonu poti. Podobno je pri teku navzdol, ki lahko botruje preobremenjenosti in poškodbi sklepov, a zanj je potrebno osvojiti nekaj več spretnosti in tudi odzivnosti zaradi nepredvidljivih pasti, ki lahko čakajo na poti (blato, listje, korenine).

Oprema je podobna običajni tekaški, torej dres in tekaške hlačke ter seveda najpomembnejše, kakor pri vsakem resnejšem planincu, dobra obutev. Za silo so sicer dobri tudi copati za cestni tek, a za boljše stabilnost in blaženje obremenitev pri spustih obstaja posebna obutev za gorski tek z visoko profiliranimi podplati iz karbonske gume. S tem se oprema za tekmovanje, kjer

Mitja Kosovelj (Grand Prix, Ebensee, 2008) FOTO: TOMO ŠARF

je po navadi poskrbljeno za njen prevoz na cilj (to ni mogoče na Grintovcu) in je možnost ustavljanja v okrepevalnicah ob poti, praktično konča. Sicer pa je zaradi spremen-

ljivega vremena potrebno s seboj vzeti še pas s torbico, v kateri so vetrovka, mini prva pomoč, kakšen energijski gel ali ploščica in steklenička napitka zoper dehidracijo. ◻

Šmarna gora – zgodba zase

Svetovna Atletska Zveza IAAF določenim uveljavljenim atletskim prireditvam in njihovim organizatorjem dodeljuje status *IAAF permit*. Ta velja za enkratno izvedbo športne prireditve, s čimer so zagotovljeni ustrezen kvalitetni nivo, udeležba vrhunskih atletov in visoko zaupanje organizatorju. Tek na Šmarno goro je bila prva atletska prireditve v Sloveniji, ki ji je leta 2004 uspelo pridobiti to prestižno dovoljenje. Na Šmarni gori se pravzaprav dogaja (se je dogajalo) troje različnih športnih dogodkov.

Tek na Šmarno goro (oktobra) je tekma najvišjega svetovnega ranga. Gre za disciplino gor–dol, proga je dolga okoli 10 kilometrov, višinska razlika znaša 710 metrov vzponov in 350 metrov spustov. Nesporni junak je svetovno znani Jonathan Wyatt – Kiwi z Nove Zelandije.

Rekord Šmarne gore (februarja) je tek po najkrajši poti od vznožja do vrha. Dolžina na zadnji tekmi je bila 1850 metrov, vzpon 360 metrov, trenutni rekord (11'25"; 2008) ima Sebastjan Zarnik.

Izziv Šmarne gore je nastal leta 2001, ko so gorski tekači izzvali gorske kolesarje. Izziv je po štirih letih izzvenel, ko se je pokazalo, da je v tekaški konkurenci lahko zmagovalec le kolesar svetovnega formata. Edini, ki mu je to uspelo, je bil v moški konkurenci Jure Golčer.

Združenje za gorske teke: <http://www.gorski-teki.info/>

Šmarna gora in šport: <http://www.smarnagora.com/content/view/104/187/>

Kako smo postavljali temelje gorskemu teku

Pogovor s Tomom Šarfom, "motorjem" razvoja gorskih tekov

✍ Dušan Škodič

Tomo Šarf je zanimiva in klena pojava, ki neprestano izžareva prisoten višek energije. Z njim so se srečali vsi gorski tekači, ki se udeležujejo pomembnejših tekem, in on je človek, ki zadnjih trideset let predstavlja motor razvoja teh tekov pri nas. Je tudi direktor za razvoj pri Svetovni zvezi za gorske teke (WMRA), idejni oče teka na Šmarno goro in soorganizator evropskega in svetovnega prvenstva, ki smo ju gostili na naših tleh.

Tomo Šarf FOTO: OSEBNI ARHIV TOMA ŠARFA

Kako si zašel v gorskotekaške vode?

Doma sem pod Šmarno goro, ki je brez dvoma naš najbolj obiskani hrib. Izhajam iz planinsko usmerjene družine, vendar mi v mladih letih to ni nudilo pravega izziva. Nikoli nisem bil vrhunski športnik, a s prijatelji smo se redno udeleževali vseh mogočih kolesarskih maratonov, tekov na smučeh in podobnih rekreativnih prireditev. Do tega, da smo priredili tek na Šmarno goro, je prišlo po naključju. Med rekreativci, kjer uradno merjenje časa ne obstaja, se pogosto pojavijo govornice v stilu, da nekdo pozna nekoga, ki je menda na vrh Šmarne gore prišel v desetih minutah. Seveda tistega junaka nismo nikoli ne videli ne srečali, saj je bil plod polresnic, jaz pa sem hotel zadevi priti do dna. V časopisu smo objavili vabilo za prvi tek na Šmarno goro.

Se ga še spominjaš?

Kakor včeraj. Bila je pozna jesen, 19. novembra 1979. Teden dni pred tekmo je zapadlo četrta metra snega. Preko celotnega Sedla smo ročno skidali gaz, vendar je zadnjo noč nastopila močna odjuga in ves sneg, razen tistega, ki smo

ga z lopatami nametali ob pot, je skopnel. (*smeh*) Spomnim se tudi obeh bratov Urh. Takrat je bila hecna moda, oba sta prišla v oprijetih kavbojkah in z usnjenimi *špičaki* na nogah, iz polivinilastih vrečk pa so jima štrlele superge. Ko sta pri startni mizi, ki smo jo šele postavljali, spraševala, ali bo tu potekal nekakšen tek, nisem niti pomislil, da bom čez tri ure obesil okoli vratu enemu zlato, drugemu pa srebrno medaljo. Lado in Ivan Urh sta bila prva zmagovalca teka na Šmarno goro, ki je postal tradicionalen in je bil leta 2010 že enaintrideseti po vrsti.

Ste torej izvedeli, koliko porabi najboljši do vrha?

Smo, vendar šele kasneje. Pri tem teku namreč nismo ubrali najkrajše variante, naredili smo pentljo po manj obljudenih poteh. Na "Rekord" smo se spomnili spomladi leta 1991 in ga izpeljali le nekaj dni pred vojno. Idejo smo obudili ponovno čez nekaj let – v spomin na v hribih preminulega somišljenika, ki mu je bila Šmarna gora najljubši vadbeni poligon. Najhitrejši čas je na tej progi zabeležil Sebastjan Zarnik, slabih enajst minut in pol.

Prav "Rekord 91" je bil za nas izredno pomemben, saj je bilo zaradi odlične organizacijske sheme veliko odziva. Poklicali so me iz takratne Sekcije za gorske teke in vprašali, če bi bil pripravljen organizirati državno prvenstvo. Naslednje leto smo progi dodali še pentljo preko Grmade in tekmo izpeljali, kot se šika. Ker pa je pri tem med takratnimi gorskimi tekači reprezentanti prišlo do določenih nesoglasij, smo imeli jeseni na mojo pobudo v gostilni na vrhu sestanek z namenom, da si nalijemo čistega vina. Predstavil sem idejo, da bi ustanovili odbor za gorske teke, ki bi postavil tekmovalni sistem in organiziral udeležbo reprezentance na svetovnih prvenstvih, saj do tedaj tega ni bilo. Panoga pač ni bila razvita in na svetovno prvenstvo se je odšlo enostavno tako, da je starosta Franci Teraž okoli sebe nabral nekaj tekačev, ki so imeli čas, torej brez vsakega koncepta. Predlog je bil vsem všeč, ni pa bilo človeka, ki bi bil pripravljen to voditi, zato sem izziv zagrabil sam. Preko zime smo sestavili operativni plan in naslednje leto že organizirali pokal Slovenije v gorskih tekih.

Pri čemer pa se nisi ustavil ...

Kot človek z vizijo sem bil leta 1997 povabljen v tehnični odbor, 2000 pa izvoljen na mesto direktorja za razvoj v WMRA, kjer sva z lani umrlim predsednikom rojevala ideje o širitvi gorskih tekov. V desetletju smo mednarodni tekmovalni koledar razširili še s kontinentalnimi prvenstvi, s svetovnim prvenstvom v gorskem maratonu, z mednarodno tekmo za mlade, s ciklusom tekem Grand Prix, svetovnim prvenstvom za veterane.

Z Dannyem sva bila jedro res dobre ekipe ... V tistih letih sem razmišljal, kako bi tudi pri nas izpeljali veliko mednarodno tekmo. Meni ljubi Grintovec se mi je tedaj denimo zdel še nekoliko preveč tehnično zahteven in nevaren. Zgledoval sem se po Avstriji, kjer potekajo te zadeve na smučiščih, kjer je na voljo vsa infrastruktura.

Pod Krvavcem sem našel ljudi, ki so deset let prej že organizirali Cerkljanske smučarske teke, in jih nagovoril. Proga je vodila tekače od spodnje postaje gondole na vrh Zvoha, 1200 metrov višinske razlike. Po trikrat izpeljanem državnem prvenstvu smo leta 2000 uspešno pridobili organizacijo evropskega prvenstva, ki je potekalo nekoliko bližje dolini. To prvenstvo je postavilo nove standarde za organizacijo takih tekem – nad celoto je bil navdušen celo predsednik Evropske atletske zveze, ki se je nato močno zavzel za uveljavitev gorskih tekov v mednarodnem prostoru.

V prihodnjih letih je šmarnogorski tek kot finale Grand Prix postal tradicionalni zaključek mednarodne sezone, počasi pa smo zbirali pogum in energijo za skok naprej. Tega smo z organizacijo svetovnega prvenstva na Veliki planini naredili letos, za prihodnje leto pa pripravljamo paket mednarodnih prireditev: svetovno prvenstvo v gorskem maratonu junija v Podbrdu, mednarodno tekmo za mlade v Gorenji vasi ter ponovno finale Grand Prix na Šmarni gori. Medtem sem skušal narediti kaj koristnega za gorske teke v Evropski atletske zvezi na področju boja proti dopingu v Komisiji mednarodne zveze za gorske teke ter kot delegat bdel nad organizacijo evropskih

Tomo Šarf skupaj s sestrama Ines in Tina Hižar FOTO: OSEBNI ARHIV TOMA ŠARFA

in svetovnih prvenstev. Doma me je pot zanesla še v upravni odbor Atletske zveze. Vodenje Združenja za gorske teke pa je tako in tako kot delo na domačem dvorišču.

Kako je z denarjem v tem športu?

Naslov svetovnega prvaka je predvsem časten, lahko pa ga tekmovalci unovči preko sponzorjev, odvisno od tega, kako je iznajdljiv. Celo pri tekmah Grand Prixa so denarni skladi redko višji od 5000 EUR, posledično je na svetu verjetno manj kot deset ljudi, ki so čisti profesionalci. Denarja tu ni velikega in ga nikoli ne bo. Po eni strani je dobro, ker se gre lahko gorski tek vsak, ki ima majico, hlačke, športne copate in voljo, po drugi strani pa je to velika slabost, ker tekmovalci niso zanimivi za sponzorje.

Precej drugače je npr. pri gorskem kolesarstvu, kjer stoji zadaj industrija. Z vso opremo in kolesom jim namreč že povprečen rekreativec prinese vsaj 2000 EUR, in če to

» Če se samo spomnim svoje prve zgodbe, ki jo je orosila solza sreče, ko je bila Ines Hižar druga na Reunionu, skupaj s sestro pa sta bili ekipno prvi. To so bile naše prve medalje s svetovnega prvenstva, ambient pa fantastičen.

pomnožimo s številom kolesarjev, pridemo do števil, s katerimi se da premakniti prav vse. Za razliko od dvoranske atletike je tudi medijsko pokritje zelo oteženo, potrebnih je mnogo kamer, ki pa ne vidijo tekmovalcev med drevesi v gozdu ali v megli na vrhu, je torej drago in dostikrat nezanimivo. Pri gorskem teku tudi razen manjših prask ni krvi, ki mnogokrat privlači gledalce. Tudi pri gorskem kolesarstvu TV-postaje prenašajo le še spust (*down-hill*) ali kakšno paralelno dirko štirih kolesarjev (*four-cross*), ljudje pač hočejo gladiatorstvo. Za nas je bil velik uspeh, da je naš najboljši, Mitja Kosovelj, postal prvi gorski tekač, ki je dobil službo v državni upravi (pri policiji). Veliko truda je bilo treba vložiti v prepričevanje odgovornih, da so gorski teki resna zadeva, ne muha enodnevnica. Vesel sem, da je to uspelo.

Torej že desetletja uživaš predvsem v uspehih drugih?

Samo navidez, to sodelovanje me je vedno bogatilo in je po svoje nepozabno. Če se samo spomnim svoje prve zgodbe, ki jo je orosila solza sreče, ko je bila Ines Hižar druga na Reunionu, skupaj s sestro pa sta bili ekipno prvi. To so bile naše prve medalje s svetovnega prvenstva, ambient pa fantastičen. Pred tekmo sploh nismo vedeli, kje je ta Reunion. Start je bil na obali tega otočka nekje v Indijskem oceanu, cilj na 2200 metrih ob robu vulkanskega kraterja, vse naokoli pa pragozd. Nora izkušnja je bilo tudi svetovno prvenstvo 2003 v Sewardu na Aljaski. Ves teden pred tekmo smo v sončnem vremenu po gozdovih okoli hotela in med prisotnimi grizliji nabirali jurčke, ki jih domačini

niso niti pogledali. Na dan tekme pa se je vreme obrnilo in na vrhu je padlo pol metra snega. Takrat smo v mladinski konkurenci pobrali pol medalj, Mitja pa je postal svetovni prvak. Lahko torej rečem, da sem zelo pri tej stvari, kljub temu da nisem bil nikoli reprezentant. Sem pa aktiven, kolikor mi dopušča čas, prav tako vsako leto odtečem vsaj eno pokalno tekmo. Angleži so si izmislili to pravilo za člane odbora, zato da v njem ne bodo pregovorno sedeli sami birokrati.

Kdo krije stroške takšnih potovanj?

Normalni pristop Atletske zveze Slovenije je, da pošlje na prvenstvo naše najboljše tekmovalce, ki jim krije vse stroške. Po mojem predlogu pa se stroški potovanj, pri katerih je problem draga letalska karta, delijo po posebnem ključu. Najprej si vsi tekmovalci stroške krijejo sami, kar lahko počnejo tudi preko sponzorjev. Po tekmovanju pa glede na dosežen rezultat povrnemo ustrezen delež, za dober rezultat seveda vse. Izhodišče je, da na evropska in svetovna prvenstva odidemo s celo ekipo, kar je dobro za razvoj, ker bi sicer mlajši že vnaprej izpadli iz udeležbe na velikih tekmovanjih, kjer se nabirajo izkušnje.

Nam boš za konec zaupal še kakšno svojo dogodivščino?

(*smeh*) Vem, na katero meriš, čeprav je to le ena od zgodb, ki jih sploh ne štejem za kakšen poseben športni dosežek v slogu "kopanja v Misisipiju". Šlo je za še en hec, podobno kot pri Šmarni gori, le da je bil ta medijsko pokrit. V službi se nas je našla majhna aktivna družba, bilo je poleti in marsikdo je omenjal Triglav, pa smo še mi na glas razmišljali, da bi šli. Nekdo nas je opozarjal, da moramo iti za vsaj dva dneva, ker je en dan dovolj samo za "prave norce". Ker sem rekel, da ni to nič in da bomo šli iz Ljubljane kar z *bicikli*, se je pa začelo. Nazadnje mi še ni bilo dovolj, na hitro sem preračunal in predlagal stavo, da bomo to uspeli že v dvanajstih urah. Seveda ni nihče verjel, da bi to lahko dokazali, pa sem šel do znanca Črta Kanonija, ki je na televiziji takrat vodil zabavno oddajo z naslovom Zdravo, in ga vprašal, če bi jih zanimalo.

Bilo je že 1. oktobra, ko smo uradno startali izpred hiše RTV-ja. Pred nami je vozil avtomobil, v katerem je bil sne-malec, peljali pa smo se kar po glavni cesti do Mojstrane in v Vrata. Čez klance smo morali naše navadne specialke riniti, saj je bil še povsod makadam. Potem smo *šibali* na vrh čez Prag, en fotograf je čakal na Kredarici, drugi pa na vrhu. Bili smo štirje in na vrh smo vsi prišli v razmiku nekaj minut. Pokojni Janez Jeglič - Johan, ki je bil med nami, pa je namesto planinske poti čez Prag odsoliral kar Dolgo Nemško smer. Za povrh smo pri povratku v dirjanju s Kredarice zgrešili pot in se znašli na izstopu iz Slovenske grape ... Spotoma smo imeli v Vratih še nekaj defektov in po vsega enajstih urah prikolesarili spet nazaj pred RTV. Pa nismo poznali še nobenih energijskih gelov, v žepu sem imel le bidon čaja in jabolčni zavitek, ki ga je spekla moja mama. (*smeh*) Naslednje leto smo si zadali še višji cilj, s kolesi smo se preko dvajsetih najvišjih prelazov podali na Mont Blanc. ●

Tek presežnikov

Na Grintovec

✍ Mira Papež

Jonathan Wyatt iz Nove Zelandije je doslej zbral največ nazivov kralj Grintovca FOTO: TOMO ŠARF

Klub gorskih tekačev Papež je organizator ekstremnega gorskega teka na Grintovec s startom pri domu v Kamniški Bistrici. Tek je uvrščen v pokal Slovenije v gorskih tekih kot državno prvenstvo navkreber, kjer tekači tečejo v 14 različnih kategorijah, na različno dolgih progah. Dvakrat je bil uvrščen tudi v tekmovanje Grand Prix. To je resnično tek ekstremov, saj morajo odrasli premagati 1975 metrov višinske razlike na dolžini proge 9600 metrov. Ta tek presežnikov je vrhunska gorskotekaška prireditev, ki je poznana doma in v svetu.

Še nekaj zanimivosti o rojstvu gorskega teka na Grintovec: Dušan Papež je pred desetimi leti tik pod vrhom Grintovca po peturni hoji utrujen izjavil, da se mu zdi nedoumljivo, da bi nekdo lahko iz doline celo pot tek do vrha. Takrat je obljubil Daretu Božiču, da bo dal tistemu, ki lahko celo pot do vrha preteče, lepo vsoto denarja. Besede so obrodile sad, ko so v AO Mengeš dejansko organizirali 1. tek na Grintovec. Od takrat dalje je Dušan Papež vsa leta namenjal čedno vsoto denarja za "kralja Grintovca", dokler leta 2001 ni ustanovil še Kluba gorskih tekačev

Papež in vzel tek za svojega. S pomočjo prvih zanesenjakov je nastal ekstremni tek, ki je v svoji 12-letni zgodovini prešel vse razvojne stopnje športne prireditve: rodil se je kot izziv, odraščal kot slovenska gorskotekaška prireditev in dozorel v vrhunski državni in mednarodni tek.

Grintovec je velik izziv, boj s samim seboj, z goro, z boleznijo. Različne usode in motivi ženejo ljudi na goro, kamor vsak prihaja s svojim bremenom in s svojo izkušnjo: od tekača, ki si je za abrahama želel teči na Grintovec, do ženina, ki je zaradi tekme prestavil poroko, do tekača,

ki je v teku in znoju premagal odvisnost, do družin, ki planirajo dopuste pred in po Grintovcu, ali usodnih preizkušenj ... Zato je nekaj edinstvenega in nepovnljivega, kar je čutiti tudi tam zgoraj. Ob progi stojijo številni navijači in somišljeniki, še zamaknjen pogled v dolino ... in poplačan je ves trud, treningi, samodisciplina. Na vrhu vlada prava euforija, ki jo moraš sam doživeti. Doseči vrh je zmaga posameznika.

Tek na Grintovec je obenem pravi praznik doline, ki ima vzdušje domačnosti in prijateljstva, kar čutijo tudi tekači. Prireditev vključuje preko dvesto pomočnikov. To so prijatelji in ljubitelji teka, ki prostovoljno in z vsem srcem in zanosom pomagajo. Na tekmi vsak zase in vsi skupaj čutimo veliko odgovornost, a tudi veličino in pomen prireditve. Tudi zato tek na Grintovec ostaja nekaj posebnega in prav zaradi številnih želja tekačev ostaja na koledarju gorskotekaških prireditev kot 13. gorski tek na Grintovec tudi v letu 2011. ●

Naša prva medalja s svetovnega prvenstva

Pogovor z Ines Hižar

✍ Dušan Škodič

Dvojčici Ines in Tina Hižar sta bili športnici od malih nog. To niti ni presenetljivo, saj sta se tudi njuna starša spoznala dobesedno na atletski stezi. Dekleti iz Medvode sta se začeli v rani mladosti ukvarjati s tekom na smučeh in kot reprezentantki dosegli nekaj vidnih uspehov za našo državo. Vzporedno sta se v poletni sezoni za trening ukvarjali še z gorskimi tekom in po njuni zaslugi smo leta 1998 dobili prve kolajne s svetovnih prvenstev. Aktivno športno kariero sta zaključili leta 2004. Danes je Tina zaposlena kot novinarka pri časopisu, Ines, s katero smo se pogovarjali, pa je vodja športnih programov na Zavodu za šport in prireditve Medvode.

Ines Hižar (poročena Iskra) FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Kako to, da sta se iz smučin preselili na strme gorske poti?

V bistvu sva se poleti ves čas ukvarjali s tekom v naravi, mnogokrat sva tekli na domači Osolnik in sosednje strme hribe. Mimogrede sva se udeležili tudi kakšne od tekaških tekem in takoj dosegli dobre uvrstitve, ki so naju potegnile. Vedno sva težili k uspehu in to na vseh področjih, tako v šoli kot v športu. V osnovni šoli in gimnaziji sva bili ves čas odličnjakinji in kasneje tudi Zoisovi štipendistki. Pravzaprav sva bili kot najstnici precej "drugačni" od povprečnih mladostnikov. Ko sva se zagnali v učenje ali na treninge, so naju morali starši občasno celo *bremzati*, o kakšnem siljenju z njihove strani pa ni bilo niti govora.

Verjetno sta kot enojajčni dvojčici v vrhunskem športu predstavljali nek fenomen. Na hitro se spomnim le dvojčkov Mahre iz alpskega smučanja. Je tudi vama kdaj padlo na pamet, da bi ena tekla do polovice, nato pa druga naprej in na ta način pometla s konkurenco? Pri dvojčkih Mahre je bilo svojčas o tem kar nekaj polemik.

Drugih dvojčkov v vrhunskem športu se niti jaz ne spomnim. Seveda, bilo je tudi nekaj smešnih situacij, ko so naju na tekmovalnih zamenjali ali pa ob srečanjih dvakrat pozdravljali. Do kakšnih menjav na polovici proge pa ni moglo prihajati

že zaradi različnih štartnih števil in nadzora. Sicer pa v najinem primeru to sploh ne bi bilo izvedljivo (*smeh*). Ena drugi sva bili namreč ves čas najhujša konkurenca, in če je bilo za to potrebno prehiteti vse ostale tekmovalke, sva pač osvojili prvo in drugo mesto (*smeh*).

Bili sta prvi, ki sta s svetovnih prvenstev v gorskih tekih prinesli medalje za Slovenijo. Kateri so bili vajini največji uspehi?

Vsekakor je bil najin največji uspeh prav najino prvo svetovno prvenstvo leta 1998 na Reunionu. Jaz sem osvojila drugo mesto, Tina pa je bila šesta. Štela je tudi ekipna uvrstitev in tu sva postali zmagovalki. Tak uspeh je bil v tistem trenutku popolnoma nepričakovan. Naslednje leto v Maleziji sem uspešno obranila to drugo mesto, Tina pa je bila kot nalašč ponovno šesta. Imeli sva še nekaj drugih vidnejših rezultatov s prvenstev na Madeiri, Novi Zelandiji, Gibraltarju in drugod. Vsekakor je bilo lepo že zato, da sva na vseh teh potovanjih videli in doživeli marsikaj zanimivega.

Kaj pa Šmarna gora, najbolj obiskani hrib v Sloveniji?

Oh, seveda, tega ne smem pozabiti. Šmarna gora pred domačo publiko je zagotovo ena najlepših tekem, hkrati pa tudi ena

najtežjih. Če naredim primerjavo z Grintovcem, sta se mi zdela Šmarna gora in domači Osolnik težji tekmi – progi sta relativno kratki, a naviti v klanec od samega začetka. Sicer pa je Šmarna gora šolski primer organizacijsko izredno dobro izpeljane tekaške tekme, tam je vedno vse *klapalo* v vseh pogledih, res posnemanja vredno. Kot mladinki sva se na njej srečali z leto starejšo Petro Majdič, ki je tedaj tekla tudi gorske teke. Prvo letu naju je premagala, naslednjič pa sva bili že pred njo. A to je bil gorski tek, Petra je bila na snegu zaradi svoje močne konstitucije skorajda nepremagljiva, pri teku v hrib pa jo je ta nekoliko ovirala.

Večina težkih športov je zaradi neatraktivnosti za medije premalo vrednotena. Sponzorjev zato ni in nagrade športnikom so tudi v svetovnem merilu svetlobna leta od tistih v atletiki ali nekaterih igrah z žogo. Kako to deluje na športnika?

To so pač športi, ki jih enostavno moraš imeti rad. Meni je takrat daleč največ pomenilo, če sem lahko izpolnila svoja pričakovanja. Seveda je zelo v redu, če pade tudi kakšna denarna nagrada, kar je mlademu športniku lahko velika motivacija. V gorskih tekih so nagrade bile, medtem ko je bila v smučarskih tekih za zmago na voljo le medalja. Tudi to je eden od razlogov, da imamo po srednji šoli takšen osip športnikov v teh panogah. Od nečesa je treba živeti, tekmovalni šport pa zahteva celega človeka v vseh pogledih in to enostavno ne gre skupaj. Hudo je, če začne športnik o svojem kasnejšem preživetju prepozno razmišljati in ostane brez vsega.

Medijska prepoznavnost. Obe sta imeli zanimivo izkušnjo, ko sta sodelovali v resničnostnem šovu, ki prepoznavnost udeleženca hipoma spravi v višave. Koliko medalj z največjih tekmovanj bi moral osvojiti športnik, da bi se ljudje na cesti ekvivalentno obračali za njim?

(*smeh*) To je težko vprašanje, ker imamo tako različne športe in različno število ljubiteljev le-teh. Je pa res zanimivo glede prepoznavnosti, kako jo lahko takšen dogodek hipoma spremeni. Sama sem se v tem znašla čisto po naključju, brez prijave in avdicij, ki jih je opravila dvojčica Tina. Tedaj je bilo ravno neko vmesno obdobje, ko sva že končali fakulteto in se pripravljali na redno zaposlitev, pa je sestra iz čistega heca poslala prijavnico in se uvrstila. Ona je bila nato "notri" en mesec in pol, mene pa so med tem ljudje ustavljali na cesti ali v trgovini in me spraševali, kako da sem zunaj. Vendar danes mnogo raje vidim, če me kdo vpraša, ali sem jaz tista, ki je zmagala v teku na Grintovec, kot pa, da me pozna iz resničnostnega šova na televiziji. Za dober športni dosežek je namreč potrebno vložiti neprimerljivo več truda. ●

Ines na teku pod Grossglocknerjem leta 2004 FOTO: TOMO ŠARF

Rodil se je pri nas v Podbrdu

"Nismo si mislili, da bomo pionirji gorskega teka v Sloveniji ..."

Olga Zgaga

Štart 17. gorskega teka Ivana Anderleta na Črno prst FOTO: MATJAŽ TROJAR

Le kaj vleče ljudi, da tečejo v višine, se potijo, grizejo kolena in ropajo svojo dušo zastonjske lepote, ki jo božja milost siplje vsenaokrog? Niti modrijan ne ve odgovora, ki bi nam na mah pojasnil to slo po hitrosti. Z ustanovitvijo Planinskega društva Podbrdo 3. marca leta 1957 je življenje mnogih prebivalcev gornjega dela Baške grape dobilo novo vsebino. Upravni odbor društva se je tako angažiral, da se je društvo že po enem letu izoblikovalo v pomembno središče družabnega življenja v kraju. Takoj je navezalo stike z drugimi planinskimi društvi, zlasti s soslednjim iz Mosta na Soči, ki je upravljalo planinsko postojanko na Črni prsti.

1. decembra je društvo že odprlo skromno zavetišče na Petrovem Brdu. V zagnanih članih pa je tlela želja po upravljanju prave, visokogorske postojanke. Čeprav je PD Most na Soči že konec leta 1957 kočo na Črni prsti prenehalo oskrbovati in je po dveh letih čemela vrh gore v izredno slabem stanju, je dražila skrite misli nekaterih planincev. Ti so večkrat predlagali, da bi jo prevzeli. Upravni odbor s predsednikom Ivanom Anderletom - Rejčkom je jeseni

Črna prst z Dravha FOTO: ALEŠ OMERZA

1959 prevzel kočo v upravljanje in obnovo in z vso trmo zagrizel v nove načrte.

Tako so se začele brezštevne poti Graparjev na 1844 metrov visoko goro. Poti, ki jih mnogi kar nekaj let nikoli niso prehodili brez tovora. Pri oskrbi so si pomagali tudi s konji, vendar je ogromno materiala za gradnjo, hrane, brezštevlnih drobnih potrebščin, nepogrešljivih pri obnovi ali pri obratovanju koč, žulilo hrbte in ramena nosačev, zlasti mladincev. V strmih gore so se s polnimi koši pognali tudi dvakrat dnevno. Tako je, tudi ob vsakodnevnem delu na domačih kmetijah, kjer strmine niso bile nič bolj položne, kondicija rasla kar sama po sebi. Tudi sicer je Črna prst postajala planincem vedno bolj privlačna.

Ščasoma so ljudi začele razburjati govorice o neverjetnih hitrostih, s katerimi so posamezniki premagovali sedemkilometrsko pot na vrh. Te seveda niso obšle predsednika društva Ivana Anderleta. Vedno pripravljen na kakršno koli akcijo je menil, da bi bilo najbolje govoricam "stopiti na prste". Predlagal je izvedbo planinskega krosa na Črno prst, kot so takrat imenovali podobne teke. Ideja je bila med krajani navdušeno sprejeta. Več dni se je povsod, zlasti pa v gostilni Pod plehom razpravljalo samo o njej, se širokoustilo in napovedovalo rezultate. Tudi kandidatov za udeležbo ni manjkalo.

Končno je bil določen datum, 9. avgust 1970, organizator pa PD Podbrdo. Anderle je poskrbel tudi za nagrade. Za prvo mesto je izbral nahrbtnik, za drugo nalivno pero, za tretje pa relief koč na Črni prsti. Prvi dve nagradi je nabavil Peter Čufer v italijanski Gorici en dan pred tekmo. V Gorico se je odpravil z vlakom kar po nočni službi, nakupljeno ob povratku v Podbrdu skozi okno predal Anderletu in se odpeljal naprej v Bohinj spet na nočni *šiht*.

Nedeljsko jutro na dan teka je obetalo za poletni čas presenetljivo hladno, pust dan. Sivi kosi megle so se zaspano vlekli nad pokrajino. Start je bil napovedan za deveto uro pred takratno kinodvorano. Prihajali so, drug za drugim, v kratkih hlačkah,

majicah in v copatih Borova Ivan Čufer, Peter Čufer, Marko Dakskobler ... Nikogar drugega, pa vsaj še eden je prejšnji večer obljubljal, da pride.

Starter Janko Valentinčič je nervozno motril kazalce na železničarski uri, ki so jo organizatorji ocenili za najbolj točno v kraju. Veliki se je že nagnil čez dvanajst. V ozračje je siknil drobni napetosti in izzval nekaj pričakovanja. Minuto čez deveto je Janko v mehkem graparskem narečju odločil: "No, pobje, zdej pa le pejta!"

Fantje so se zagnali v dobro poznano strmino. Približno od Kalarskega Brda dalje jim je poglede navkreber zastirala gosta megla in jim pohlevno oblizovala prepotena telesa. Na gozdni meji so srečali začudene planince, ki niso mogli razumeti, kaj se dogaja, zakaj tečejo navkreber. Proti vrhu jih je iz meglenih zaves pršeče pozdravil še dež. Tik pred ciljem je Marko prehitel Petra in prestopil ciljno črto eno sekundo pred njim. Strmino Črne prsti je premagal v času 1:01:00. Tudi Ivan ni posebno zaostajal, njegov čas je bil 1:06:00. O tisti minuti zamude na startu ni bilo časa razpravljati. Organizator je takoj zapisal dosežene čase na plakete, ki jih vsi trije še danes tako skrbno hranijo, da so jih lansko leto komaj našli. Tudi prejete nagrade z veseljem pokažejo.

Dogodek v Podbrdu ni ostal skrit širši javnosti. Obravnavali so ga celo na seji meddruštvenega odbora v Ilirski Bistrici in predsedniku PD Podbrdo Anderletu izrekli grajo, češ da je tek v gore neetičen. V hribe naj bi hodili, ne tekli! Anderle je razpravo mirno poslušal in na koncu v svoji pristni gorenjščini izrekel že skoraj legendarni zagovor: "A veste kva, tovarši, ankar se hudo ne brigejte, kva mi gor u Podbrd devamo. Men je prou useen, a prideš gor na hrib hitr al pa počas. Važn je, da ta mvađ gibajo!" In pri tem je ostalo. Teka pa več kot dve desetletji niso ponovili ...

Peter, Ivan in Marko so do danes ostali predani planinstvu in teku. Srečujemo jih še vedno mladostnih in odločnih korakov, vedno polnih načrtov, v katerih ne zmanjka prostora za tek, gore, pohode, turno smučanje, potovanja ... In kadar nam naključno

srečanje ponudi možnost, da posedimo v njihovi družbi, se razhajamo bogatejši za prenekatero izkušnjo ali zgodbo, ki nam skozi zavzetost in plastičnost njihove pripovedi nepozabno sede v dušo.

Peter se je zapisal planinstvu že kot enajstleten deček, vseskozi je aktivno sodeloval pri adaptaciji in nadgradnji koč na Črni prsti in 1973. leta prevzel vodenje PD Podbrdo. Leta 1976 je bil pobudnik in organizacijski vodja izgradnje tovarne žičnice na Črno prst. Leta 2000 je po šestnajstih letih funkcijo gospodarja koč predal mlajši generaciji. V svojih nogah nosi kdo ve koliko vzponov v domače in tuje gore in številne teke, od katerih mu je gotovo najljubših vseh sedemnajst na Črno prst. Vsako leto je zanj rezervirana ista zaporedna štartna številka teka. "Nadaljujem zaradi tradicije," pravi, "ker sem bil pač že tolikokrat zraven ...". In že več kot tri desetletja opravlja plemenito delo gorskega reševalca.

Ivan, prav tako planinec, gorski reševalec inštruktor, lovec. Pa mojster kaligrafskih črk in izbranih besed, zlitih v številne zgodbe, življenjepise; soustvarjalec zbornikov planincev, gorskih reševalcev, lovcev. Stopinje ga najraje vodijo v gozd in med skalne ogrlice gora ali pa jih premamljajo tekaške proge. V družbi sto treh tekačev je letos ponovno prestopil ciljno črto na Črni prsti.

» Takrat sem prvič šel na Črno prst brez nahrbtnika, kar je bilo zame novo doživetje. Pred tem je koč vedno kaj potrebovala. Prav čudno sem se počutil.

Marko. Tudi zanj bi lahko napisali skoraj vse, kar bogati življenje Petra in Ivana. In še več. Imel je smolo, da ga je nekajkrat izdalo zdravje, a je s trdno voljo premagal bolezen in se vrnil na planinske poti, zagnan kot prejšnji.

Ko jim je ob 40. obletnici prvega teka PD Podbrdo predalo simbolično spominsko darilo, smo posedeli za mizo in jih povprašali o časih, ko so pisali zgodnja poglavja svoje pestre življenjske poti.

Kako se spominjate podviga izpred štiridesetih let?

Ivan Čufer: Še dobro, da smo ohranili diplome, saj so edini verodostojni dokaz prvega gorskega teka v Sloveniji. Doslej ni tega dejstva še nihče ovrigel. Graparji smo imeli izredno kondicijo že od dela na gorskih kmetijah. Po končani košnji sem navadno nosil robo na Črno prst. Od zasluzka enega poletja sem si kupil Borove copate, bele telovadne hlačke in modro majico, na kar sem bil zelo ponosen. Dobra oprema je bila že takrat zelo draga. V šoli na Jesenicah je profesor Oblak pri telovadnih urah kmalu opazil, da veliko zmorem. Povabil me je na trening teka, kar mi ni predstavljalo nobenega napora. Nekega dne sva se na stadionu srečala z Markom Dakskoblerjem. Tudi on se je prijavil in skupaj sva trenirala. Pošiljali so naju na republiške teke za mlajše mladince. Včasih sem pred kakšno težjo tekmo ob sobotah tekkel iz Podbrda v Hudajužno, pa je sosed nekoč rekel očetu: "Ali ti nimaš pobu nobenega bolj pametnega dela dat", kot

da laufa dol po cesti?" Na tek so gledali kot na nekoristno porabo časa.

Marko Dakskobler: Časi so bili takrat popolnoma drugačni. Teki so se v okviru atletike odvijali na stadionih, zelo aktualni so bili ulični teki. Pred prvim tekom na Črno prst sem si pritekel že kar nekaj diplom. Gorski teki – to je bilo nekaj čisto neznanega. Posebej za tek ni nihče treniral. Največ kondicije smo imeli od dela na strmih njivah in od gorske košnje. No, brez Rejčka tudi ne bi bilo nič! Znal je zlasti mlade navduševati za planinstvo. Bil je dober organizator in še boljši vodja, vedno duhovit in poln humorja. In realizator! Predlagane predloge je takoj zagrabil: "Da vidimo! Naredimo nekaj!" Ob prvem teku sem bil star osemnajst let, prav tako Ivan, Peter jih je imel dvajset. Nismo vso pot tekli. Do prvega mesta sem prišel šele v ciljnem sprintu. Peter je bil najmočnejši. On je vseskozi "vlekel", tempo teka je bil njegov. Že takrat je bil aktiven planinec in kolesar. Obema je bil vzor. Razlike na cilju so bile res minimalne, pravzaprav smo bili vsi trije zmagovalci. Nismo si mislili, da bomo pionirji gorskega teka v Sloveniji.

Peter Čufer: Tekma se mi je zdela bolj podobna mladostni norosti. Rejček je hotel preizkusiti, kdo je pravzaprav najboljši in kdo bo zmogel tekovati. Takrat sem prvič šel na Črno prst brez nahrbtnika, kar je bilo zame novo doživetje. Pred tem je koč vedno kaj potrebovala. Prav čudno sem se počutil. Morda bi bil rezultat boljši, če ne bi tisto jutro prišel na start naravnost z nočnega *ših*. V Vojah smo namreč kopali predor za bohinjski vodovod. Z bohinjske postaje do Voj sem se vozil s kolesom. Delali smo tri izmene.

Škoda, da ni bilo na startu še koga drugega. V Podbrdu je bilo takrat kar nekaj dobrih tekačev. Npr. Marjan Pirih, sedaj živi v Mariboru, je imel najboljši čas s Črne prsti navzdol, 35 minut – bos. Takrat so bila še vsa pobočja pokošena, tekli smo kar naravnost navzdol. Dober je bil tudi Matelič. Ko je nesel na Črno prst tram za obnovo koč, ga je samo enkrat ali dvakrat preložil z ene rame na drugo in ga brez počivanja prinesel na vrh. Popoldne je šel pa še na *ših*. Pa Franko Wolf in Zdravko Pajntar, v košu sta nesla na goro 35 do 40 litrov vina. Jaz sem za pot na Črno prst s polnim košem, pri čemer so me žulile še naramnice iz leskove trte, porabil največ uro in dvajset minut. Petnajstleten sem zaslužil za dirkalno kolo Favorit in ga šel sam kupit v Astro v Ljubljano. Najbližji kolesarski klub je bil v Ajdovščini, kamor sem se vozil še po makadamski cesti skozi Baško grapo. Ob povratku sem pogosto zavil po Soški dolini do Vršiča in tam nazaj proti domu. Ja, 230 kilometrov sem prevozil!

Vsi trije ste se zapisali tudi Gorski reševalni službi Tolmin. Ne morem pozabiti zaključka Ivanovega zapisa, ko se je po končani reševalni akciji spraševal: "Gora, mogoče te razumem, kako te zaboli, ko na tvojem pobočju jekne strel in se mrtva divjad skotali po strmini. Pravim mogoče, kajti v tvoji mogočnosti so tvoje žrtve vendarle prevečkrat nerazumljive." Kako se je začela ta zgodba?

Peter Čufer (v imenu vseh treh): Ob gradnji koč je Herman Borovnik, ki je bil član GRS Tolmin že od leta 1959, izrazil željo, da bi mu sledil še kdo iz Podbrda. Kljub želji po

vklučitvi sem takrat smatral, da sem še premlad. Vsi trije pa smo redno hodili v gore, tudi tuje, ter spoznavali skrite pasti in se spopadali s preizkušnjami, s katerimi gore ne prizanašajo. Tako smo skoraj istočasno začutili trenutek, ki nas je vključil v GRS Tolmin: midva z Ivanom sva se vključila leta 1976, pridružil se nama je še Cveto Kemperle z Bače pri Podbrdu, Marko pa leta 1978.

Je tek še naprej zapolnjeval vaš prosti čas?

Marko Dakskobler, Ivan Čufer, Peter Čufer: Res, takrat smo bili polni moči, le tekem je bilo premalo, zato smo bili skoraj na vseh. Na gorske teke smo hodili v Italijo. Bili smo že tako poznani, da smo leta 1986 dobili povabilo združenja italijanskih gorskih tekačev za tekmo v Sesta Fiorentini pri Firencah. Hrib, na katerega naj bi tekli, je bil visok le osemsto metrov. Želeli so, da bi nastopili kot uradni predstavniki Jugoslavije, za kar bi morali dobiti potrdilo Atletske zveze Jugoslavije. Dobili smo dogovor, da je ne moremo predstavljati v nečem, kar ne obstaja. Ravnatelj podbrške šole Aljoša Berginc je situacijo predstavil organizatorju, ki ni delal težav. Predstavil nas je kot Sportno druko Baka – Jugoslavija (Športno društvo Bača – Jugoslavija).

Več možnosti smo dobili kot gorski reševalci. Podbrdo je imelo ekipo šestih gorskih reševalcev, ki so se po kvaliteti lahko primerjali z vsemi drugimi v Sloveniji. Med drugim smo se večkrat udeležili 26-kilometrskega partizanskega marša ob žici okupirane Ljubljane, Ivan je bil leta 1979 član ekipe GRS Tolmin, ki je zmagala na teku iz Kobarida v Tolmin, vsi trije smo večkrat sodelovali na mednarodnih tekmah v turnem smučanju na Golteh in v Logarski dolini in pritekli na cilj tudi v zmagovalni ekipi. Spominjam se, kako so nas prvo leto Gorenjci podcenjevali, naslednje leto pa je nastal pravi preplah zaradi nas. Pa smo se malo pošalili: "Kaj bi šele bilo, če bi Primorci imeli toliko snega kot Gorenjci, mi že regrat nabiramo!"

Menda ste se takrat tudi v Podbrdu poskusili v organizaciji večjih tekem?

Marko Dakskobler: Tudi v Podbrdu nismo mirovali. Športno društvo Podbrdo Bača je ob podpori Tovarne volnenih izdelkov Bača Podbrdo kar nekaj let organiziralo tek Podbrdo–Petrovo Brdo in tek Podbrdo–Soriška planina. Tekme smo morali opustiti, ker so novi predpisi zahtevali popolno zaporo ceste, česar pa si nismo mogli privoščiti.

Kako je prišlo do ponovne organizacije teka na Črno prst? Menda ste spet vsi trije imeli prste vmes.

Ivan Čufer: Pobudnik sem bil jaz v imenu podbrških gorskih reševalcev. Mišljen je bil kot tekma slovenskih gorskih reševalcev in v tem smislu smo že oblikovali vabila. Potem pa smo se odločili, da se ga lahko udeležijo vsi ljubitelji te discipline, program pa je vseboval tudi kategorijo gorskih reševalcev. Prva tekma je bila 2. septembra 1995, prireditelj pa postaja GRS Tolmin in Krajevna skupnost Podbrdo. Tako kot pred 25 leti je bil start ob deveti uri izpred spomenika padlim v Podbrdu. Udeležilo se ga je 73 tekmovalcev. Marko je takrat skrbel za organizacijo, s Petrom pa sva se podala

Peter Čufer, Marko Dakskobler in Ivan Čufer ob 40. obletnici prvega teka
FOTO: MATJAŽ TROJAR

na progo. Kmalu zatem je organizacijo teka v sodelovanju z GRS Tolmin prevzelo PD Podbrdo. Na mojo pobudo smo leta 2007 tek poimenovali po ustanovitelju PD Podbrdo in pobudniku teka Ivanu Anderletu - Rejčku.

Proga z višinsko razliko 1320 metrov je dolga šest kilometrov in se neprestano vzpenja. Leta 1995 so jo morali tekmovalci premagati v najmanj dveh urah in petnajstih minutah. Danes je omejitev za petnajst minut krajša. Prevoz garderobe v kočo na Črno prsti omogoča tovorna žičnica, tekači se na progi lahko podprejo v dveh okrepečevalnicah, na cilju pa jih tradicionalno pocrkljajo s sadno kupo. Seveda se teku nikoli ne izneverijo domači tekači. Letos jih je bilo na progi kar petnajst, med njimi tudi tri ženske: Petrovi ženi Milojki Čufer in Metki Čufer se je pridružila še mlajša Mateja Kusterle. Že nekaj let dosega najboljše rezultate med domačini Martin Štendler, ki se je letošnjega avgusta preizkusil tudi na svetovnem prvenstvu v gorskem maratonu v Colorado Springsu v ZDA.

Posebno presenečenje letošnjega teka je pripravil komaj devetletni Žan Drole iz bližnje vasice Kuk. Tek na Črno prst mu ni predstavljal posebnega napora, kar ni nič čudnega, saj se je v okviru akcije PD Podbrdo Na obisk na Črno prst lani na vrhu 17-krat vpisal v knjigo, letos pa že 25-krat. Najraje se vzpenja s stricem Simonom, ki je lani naštel 107 vzponov, letos pa že do sedaj 101.

Ivan Čufer je v zborniku PD Podbrdo zapisal: "Črna prst je raj za gorske tekače." Tudi udeleženci so tek proglasili za enega najlepših gorskih tekov. Kdor enkrat prevetri pljuča na njenem hrbtu, pravijo, ga ne pozabi nikoli več. Mislim, da ne samo zaradi čudovitih razgledov, s katerimi jih gora nagradi ob lepem vremenu. Njegovo podobo soustvarjajo domačini gornjega dela Baške grape. Preko sedemdeset jih vsako leto podarja teku svoj prosti čas pri pripravah proge, ureditvi okrepečevalnic, organizacijskih nalogah. V velikem številu se zberejo tako na startu, kjer vzpodbujajo tekače, kot na cilju, kjer se z njimi veselijo rezultatov. ◉

Dolomitski lepotec

Monte Agnèr, 2872 m

✍ Brane Pahor

*Spet ujel sem veter v svoja jadra,
ki odnesla so me tja,
kjer Dolomiti so doma.*

Monte Agnèr se dviga 2000 metrov visoko nad dolino San Lucano FOTO: VLADO VUJISIĆ

Sedim na enem od dveh plastičnih stolov pred blokom, ki sta ju sosedi namenili za vsakodnevni dopoldanski čvek, in čakam. Zmenjeni smo ob štirih popoldne, ura je deset minut čez šestnajsto. Dvajset čez, pol sedmih, ko končno zaslišim škripanje peska, ki ga povzroča Ivanov veliki enoprostorec. Ivanu bi danes lahko primaknil še en pridevnik velik: je največji med nami, ima največji avto, neizmerno velik nahrbtnik, danes pa še veliko zamuja. Pa nič zato, saj tako meni ne bo treba voziti daleč tja v Dolomite. Ivanu vožnja na srečo ne predstavlja nobenega problema. Borut mi zaradi zamude nameni le kisel nasmešek, Ivan zmaje z glavo, Ivan P. pa se smeji na zadnjem sedežu ter mi podaja roko. Na hitro zmečem opremo v avto in adijo, moja Vrhnika, Dolomiti – benvenuti!

DO IZHODIŠČA

O Dolomitih, sanjskih gorah, kot jih imenuje njihov veliki poznavalec in častilec Andrej Mašera, sem tudi sam sanjal že precej let nazaj, ko sem z družino preživil zimske počitnice v eni njihovih dolin Val di Fassa. Še kako rad sem se zjutraj ponudil, da skočim po tople žemljice v bližnjo trgovino, in se spotoma naužil tistih enkratnih jutranjih prizorov zlato obžarjenih sten, ki so močno vzburljali moja gorniška čustva. Tako drugačne, veličastne, kar nekako nezemeljske so se mi takrat zdele te gore ... Da bi se nanje zares kdaj povzpел, pa si takrat še pomisliti nisem upal.

Prvi postanek, seveda zaradi nepogrešljivega italijanskega kapučina, naredimo v razpotegnjenem mestecu Vittorio Veneto. Ker popoldne zamudim pomembno tekmo Brazilija : Nizozemska, natakarka povprašam po rezultatu in kar verjeti ne morem, da so Nizozemci premagali Brazilijo.¹ Pa je šel moj tako težko pričakovani finale Brazilija : Argentina po zlu, si mislim takrat. No, bo pa vsaj Argentina v finalu, sem bil prepričan. Od Belluna nadaljujemo pot po dolini Val Cordèvole

do Agorda, od tam pa do našega izhodišča Frassenè. V tej simpatični, z gorami obkroženi vasi poiščemo ozko asfaltirano cesto, ki nas nekoliko višje pripelje do majhnega parkirišča z udobno klopjo. Na bližnji bukvi opazimo oznako št. 771, kar je pravilen začetek poti do našega prenočišča v koči Scarpa. Ko se začnemo oblačiti, se usujejo prve kaplje, da pa bi bila mera polna, odkrijem še počeno pločevinko kozla, ki sem ga skupaj s še tremi namenil za presenečenje ob povratku s ture. Le kaj ji ni bilo všeč, piksni nemarni, da je počila med vožnjo in razlila svojo vsebino po mojih rezervnih cunjah? Ko se končno

¹ Tura se je odvijala julija 2010, v času svetovnega nogometnega prvenstva v Južni Afriki.

Južna ostenja Agnèrja, po katerih poteka običajni pristop FOTO: BRANE PAHOR

odpravimo, se čedalje bolj spušča mrak, dež neusmiljeno pada skozi drevesa in težko sledimo stezici, ki se nato ob smučarski progi vije navzgor. Po približno tridesetih minutah vprašam Boruta, če je vzel s seboj vrvi, kot je obljubil, ker ima novo. Odrvne, da ne, da jo je pozabil v avtu.

Godrnjam, preklinjam in bentim celo pot, namesto da bi se ravnal po pogovoru naših bivših bratov: "Uzdaj se use i u svoje kljuse." Ustavi me le misel na to, kako mu velikokrat delam krivico, saj je ravno on eden redkih prijateljev, na katerega se vedno lahko zanesem. Še posebej lani, ko me je izdalo zdravje, ko so gore naenkrat odšle daleč proč, me je vseskozi bodril, me vabil k sebi domov ter mi govoril, boš videl, še bomo hodili skupaj, in res sem ponovno začel, v veliki meri po njegovi zaslugi.

"Poglejte, luči iz bajte," vzkliknem prijateljem in vsi jo z olajšanjem uberemo po razmočenih travah do odrešujoče kočice. Mokri od znotraj in zunaj se v preddverju preoblačimo in ugotavljamo, da smo edini prišleki tistega večera. Kaj pa je zdaj to? Pa tako lepa gora! Torej smo zato dan

prej z lahkoto rezervirali prenočišče. V glavnem prostoru nas prijazno pozdravita na divanu ležeča oskrbnik in oskrbnica, oba rahlo hipijevskega izgleda, še posebej zanimiv je *big boss*, ki je suh, ošiljen možakar z dolgim čopom las na hrbtu. Namesto čaja predlaga Ivan kar hmeljne napitke, saj se po njih baje lepše zaspi. Moja vrvi pa mi še kar ne da miru, saj oskrbnik pristavi, da pod vrhom zna biti še kaj snega, zato ga povprašam, če lahko kakšno posodi, pa mi takoj prinese eno zelo debelo mornarsko. Ni kaj, če bo treba, bo tudi ta dobra. Dobimo razkošno sobo, še malce poklepetamo in se odpravimo spat. Ko pred spanjem odprem okno, me prižgane zvezde na nebu tako pomirijo, da s slutnjo lepega jutra prav hitro utonem v miren in dolg sen.

DOLOMITSKI LEPOTEC NAS POVABI

Je kaj lepšega od čistega, opranega jutra, ko v nas kar kipi želja po nečem novem, skrivnostnem in lepem? Vsi upamo, da nam bo vsaj nekaj tega prinesla naša pot

tisti dan. Po izdatnem zajtrku v sončni jedilnici se poslovimo od prijetnega oskrbnika z obljubo, da mu vrnemo vrvi ter prinesemo sveže podatke o stanju na gori. Pot nas najprej povede malce navzdol mimo konj, ki se mirno pasejo, nato hitro zavije v strm breg ter nas za prvo jutranjo nagrado odloži na travniku, polnem cvetočih rož. Ja, ko bi imeli Mojča s seboj, bi sledil poduk o imenu vsake rožice posebej, tako pa samo uživamo in se približamo prečenju prvih manjših snežišč. Z večjim in bolj strmim raje opravimo z obveznim obvozom nekoliko nižje, da ne bi prišlo do nepotrebne zdrsa. Ko nas zanesljive markacije med ruševjem vedno bolj oddaljujejo od ostenja naše gore, na manjšem kamnu le zagledamo napis Agnèr ter prve rumene packe, ki nas odtlej vodijo proti cilju. Kar naenkrat se znajdemo v prostrani skalnati grapi, ki je posejana z redkimi otoki zelenja.

Tu se prične tisti del vzpona, ki sem ga tako pogrešal več kot leto dni. Uživam v plezanju, ko roke čedalje bolj prijemajo za skalo in mi po žilah steče ravno pravšnja

doza adrenalina. Občutek, ki ga zlepa ne pozabiš. Packe, posejane skoraj na vsake tri metre, nas kakor ladjo med čermi varno vodijo po grapi navzgor. Ko le-te začne zmanjkovati, nas smer potegne v levo in preko zelenega grebenčka preplezamo malo resnejši skok navzdol. Tam že malce zadiši po dvojki, zato palice odložim v dno skoka in jih pustim tam, vedoč, da jih do povratka ne bom potreboval. Ker se odpre nekoliko drugačen svet, se (kdo bi vedel zakaj) tudi barva pack od tam naprej spremeni iz rjave v rdečo. Rdeča nas ne ustavi v obplezovanju strmih stolpov, ki jim sledi gruščnat svet, okrašen s strmimi kamnitimi žlebovi, padajoč levo navzdol. Pogled pa se kar naenkrat ustavi na široki rampi pred nami – na njeni levi strani ponosno stoji bivač Biasin. A glej ga zlomka, do njega bo potrebno prečiti kar nekaj nič kaj nežnih snežnih jezikov, tako da nas malo zaskrbi, ko počasi krenemo dalje. Na srečo se izkaže za precej lažje, kot je bilo sprva videti. Steza je povsem kopna, le enkrat vzamemo v roke cepine, kajti preko desetmeterskega trdega snežišča je tako precej varneje. Ko že skoraj dosežemo bivač, nenadoma opazim starega znanca iz doline Belega potoka v Zahodnih Julijcih. Le kdo bi si mislil, da ima stari kamniti neandertalec ali pravilneje Pan di Zuccheru tukaj, na povsem drugem koncu italijanskih Alp, svojega brata dvojčka?

Pri veliki rdeči konzervi malce pomalicamo, misli pa nam že uhajajo k tistemu tako pogostemu vprašanju: kaj nas čaka za robom? S pogledom še enkrat ošinemo enega iz niza stolpov Lastei d' Agnèr, ki se vzpenja proti temno modremu nebu onkraj bivača, in že se napotimo zaključnemu delu vzpona naproti. Za robom nas ozka polička povabi, da jo prečimo z desne proti levi, varno držeč se za trdne jeklenice, kajti pod njo zija vrtoglava globina severozahodne stene Agnèrja (2872 m), ki pada v dolino San Lucano. Jeklenicam sledimo še nekaj časa desno navzgor, nato pa jih naenkrat zmanjka. S kar se da širokim korakom prekoračimo globoko škrbino in dosežemo gladke plošče, ki nas na koncu pripeljejo na raz pod vrhom. Le-ta je dovolj širok, oprimki se ponujajo kar sami od sebe, ko že utrujene roke prijemajo za živo skalo, nad katero nas greje toplo julijsko sonce.

In končno – vrh! Topli stiski rok, nasmehi na obrazih, vsak s svojimi mislimi ter vsi skupaj z eno: Agnèr, hvala ti! Posedemo po tleh in se razgledujemo nao-

koli. Ivan P. z neprikritim veseljem kaže na vrhove, na katerih je že stal, še preden so se pojavili vodniki o Karnijskih Alpah in Dolomitih. Še posebej čarobna je Civetta, ki se koplje v soncu, vse naokrog obkrožena s temnimi oblaki. Na nasprotni strani na značilni veliki ploskvi, ki je še vsa pod snegom, opazimo drobno piko, ki se počasi spušča proti prepadu. V šali ugotavljamo, kateri od nas ima v krvi več genov kozla, gospodarja vseh strmin, ki se nam Slovenčkom tako prijetno smehlja s steklenic in pločevink, preden poženemo njihovo vsebino po grlu. Križ na vrhu je postavljen nekoliko nižje, da se ga v lepem vremenu lepo vidi iz Agorda. Zdaj prispe naslednji gornik ter se pred njim simbolično prekriža. Preden se odpravimo navzdol, se ozremo še k morebitnemu prihodnjemu cilju v bližnji okolici. Skupina Pale di San Lucano, katere bivač M. Bedin se nam smehlja onkraj doline, bo kar pravšnja izbira v bližnji prihodnosti.

SESTOP IN POVRATEK PONOVO V DEŽJU

Sestopamo počasi, še bolj previdno, največkrat obrnjeni z obrazom k steni. Prečenje ob jeklenicah tik pred bivačkom je še bolj grozljivo, saj pogledi navzdol nehote uhajajo v brezkončno žrelo večnosti. Do bivača Biasin ravno ob našem prihodu prisopihajo trije Avstrijci, ki povedo, da je bil vzpon po zloglasni ferati Stella Alpina kar pester, saj ga je popestril led. Zadovoljni smo, da nismo poskusili. Ko ponovno prečimo zgornje snežišče, ni več težav, saj ga je sonce čez dan precej

zmehčalo. Nekoliko se zamudimo nižje na razpotju, ko se nam pokaže možnost sestopa po poti Sentiero del Canalone, a smer sestopa dokončno ustavi moje tečnarjenje, da sem pri vzponu precej nižje pustil palice. Na enem od zelenih skalnatih rogljev malce posedimo ter se še zadnjič poklonimo svojemu prijatelju Agnèrju, ki nam je dal toliko lepega tisti dan.

Ko nas nižje začnejo objemati zeleni valovi ruševja, tam nekje zgoraj grdo zagrmí. Kar se da pospešimo korak, in ko stopimo v koč Scarpa, se ulije kot iz škafo. Oskrbniku se zahvalimo za vrvi, ki je na srečo nismo rabili, in podrobno opišemo razmere na gori. Dež še kar naprej neusmiljeno pada. Ko se že spriznamo, da bomo spet cmokali v dolino po razmočenih travah, najdemo rešitev v sedežnici, ki jo opazimo sto metrov pod kočo. A smola smolasta, ravno ko pridemo do nje, preneha voziti, mlad fant pa nam pove, da jo bo ponovno zagnal šele čez poldrugo uro, lahko pa se drugače dogovorimo z oskrbnikom iz Scarpe. Mene kot največjega čvekača prijatelji pošljejo nazaj v kočo in oskrbnik se ponovno izkaže za izjemno prijaznega, saj na mojo prošnjo takoj pošlje dva fanta do sedežnice, ki jo takoj znova zaženeta, in po petnajstih minutah smo že pri avtu.

Na dolgi poti domov me pokliče sin in pove, da je tudi do tedaj nepremagana Maradonova četica klonila pod Nemci. In to kar s štiri proti nič! Pomembno pa je, da mi nismo klonili pod Agnèrjem, zato nas je povabil v svoje domovanje, nas pogostil z vsemi svojimi sladkostmi in nam na koncu prišepnil na uho: "Pa pridite še kdaj!" ◉

V bližini bivača Biasin FOTO: BRANE PAHOR

Najvišji vrh Maroka

Jebel Toubkal, 4167 m

✍️ Jana Remic

Pogled z vrha FOTO: JANA REMIC

TEŽKO PRIČAKOVANA TURA PROTI GORAM

Sredi dopoldneva smo si oprtali nahrbtnike in počasi krenili po rahlo vzpenjajoči se poti proti rdečkasto obarvanim goram. Bili smo zadovoljni, saj so nam vremenslovci obljubljeni lepo vreme. Naš vodnik se je prilagodil enakomernemu tempu, včasih se je ustavil ter nam povedal nekaj zanimivosti o svetu, v katerega smo vstopali. Strma pobočja nad dolino so enakomerno posejana z nizkimi drevesi; prebivalci tako skušajo zaustaviti številne plazove, ki jih prinaša v dolino. Živahna vasica je počasi ostala za nami, le še sem ter tja smo slišali otroški živžav ter mimogrede katerega od malih prebivalcev razveselili z bonboni. Nizka bivališča so v barvi okolice, saj je večina zgradb izdelana iz blata in slame. Marsikje v Maroku je tako, zato da imajo "varovalno barvo". Včasih smo jih tudi mi težko opazili. Redki listavci so bili obarvani zlato, oranžno in rdečkasto, tudi v Visokem Atlasu je bilo čutiti prihajajočo jesen. Čez nekaj časa

sta nas prehitela mladeniča, ki sta vodila dva osliča, naložena z našo opremo. Imeli smo privilegij, da imamo do planinske kočje nosača.

Steza se je enakomerno dvigala po dolgi dolini, pokrajina je ostajala skorajda enaka, le oddaljeni vrhovi so obljubljeni, da lahko prispemo, doživimo višino, jasno nebo ter povsem nove, nepričakovane razglede. Po udobni mulatjeri ni bilo težko hoditi in tako je prijetno potovanje minilo ob obnavljanju vtisov o preteklih dneh, ki smo jih preživel v Maroku.

DEŽELA POD GORAMI

Strnjena stara mestna jedra – medine z ozkimi uličicami, ki onemogočajo vdor prometa v srednjeveška središča, so bila tako polna ljudi, da smo morali paziti, da se v živahnem vrvežu ne izgubimo; naša vodnica nas je namreč opozorila, da bi se v tem primeru težko našli. Povsod, kjer je le mogoče, se šibijo bogato obložene stojnice, trgovci svoje blago ponujajo na vozičkih, na tleh, na ulicah diši po sveže

pečenem kruhu, vabita sveža zelenjava ter sadje, muhe obletavajo meso, ki visi na ogled, v prav nič dišečih kletkah na svojo usodo čakajo piščanci, ženske s plastičnimi vrči hodijo po vodo v vodnjak na ulici. Glasno prepričevanje prodajalcev, naj se mimoidoči odločijo za nakup njihovih izdelkov ali pridelkov, se meša s pogajanjem o cenah ter z glasovi otrok, ki se odpravljajo v šolo in jih je naenkrat polna ulica. Ženske so večinoma zavite v temne rute, ki jim zakrivajo obraze, nikakor pa ne dovolijo, da bi jih fotografirali turisti. Kljub živahnemu utripu je v dogajanju čutiti nekakšen red in organiziranost.

Le kakšna bivališča se skrivajo za visokimi in pustimi zidovi mestnih hiš? Resnično, kmalu smo vstopili skozi nizka vrata. Vhod ni obljubljal ničesar posebnega, v nekaj trenutkih pa smo skozi ozek mračen hodnik vstopili v veliko stavbo. Ta je grajena, kot smo spoznali kasneje, podobno kot večina stavb – na sredini je odprt prostor, velika soba brez stropov, obdana s hodniki ter stopnišči, za katerimi

so bivalni prostori, delavnice in spalnice. Večino skromne opreme predstavljajo slikovite preproge, zidove pa krasijo neverjetni mozaiki, tako da sem vsakič posebej pomislila, koliko natančnega dela je vložena v vsako stavbo. Mozaiki so nekako napolnili prostore, jim dali stil, značilen za vse večje in premožnejše hiše ter grobnice, mošeje in molilnice, v katere smo pokukali. Značilni so tudi za mogočna mestna vrata, ki so vhod v vsako staro mestno središče. V mestu Fes smo se srečali z izdelovanjem preprog, keramike, barvanjem usnja ter se spočili v dišeči domači lekarni.

Medtem ko je življenje v središčih mest izjemno živahno, je potovanje po pokrajini minevalo v opazovanju posameznih pastirjev in njihovih čred, ki jih skrbno varujejo, srečevali smo samotna bivališča Berberov, prvotnih naseljencev v Maroku, ter nekaj posameznikov, ki so obirali granatna jabolka, pomaranče in zadnje obiralce datljev. Med oddaljenimi vasmi hodijo domačini peš, z osličji ali pa s kolesi, avtomobilskega prometa med mesti je malo. Vozili smo se skozi pokrajino, ki se kilometre in kilometre ne spreminja. Pod toplim jesenskim soncem je počivala po zadnji žetvi in razen redkih, bogato zelenih oaz v dolinicah je videti pusta, rdečkasto rjava in samotna.

Prav posebno je bilo doživetje puščave. Do nje smo prispeli v poznem večeru in živahen vrvež med domačini je v nekaj minutah zamenjala popolna tišina. Mir, ki so ga sem ter tja zmotili naši glasovi ter skoraj neslišno prestopanje kamel. Mir, v katerega smo se utapljali z vsakim korakom, bil je občutek izginjanja med sipinami, ki so se dvigovale okrog nas,

približevali smo se zvezdnatemu nebu, ki se je širilo ter bilo vse bolj na gosto posejano s svetlimi diamanti. Sproščeno in občutek umirjenosti je motilo le gibanje kamel, ki ga seveda nihče ni bil vajen; posledice smo čutili še nekaj dni po pogumnem jahanju! Sledila je večerja ter druženje s simpatičnimi domačini, naslednje jutro pa smo pričakali prve sončne žarke na vrhu sipine ter uživali v spreminjanju barv ter dolgih jutranjih sencah, ki so se hitro krajšale, sonce pa je postajalo toplo in vroče. Odhod iz puščave je bil le še občudovanje pokrajine, verjetno najbolj negostoljubne za vsa živa bitja, pa vendar v našem času prav zato mirne, tihe in nespremenjene.

DOŽIVETJE VRHA V DEŽELI NASPROTIJ

Do planinske kočice na 3207 metrih smo hodili po prijetni, rahlo se vzpenjajoči stezi dobrih pet ur. Za nami je ostala dolga dolina ter le nekaj srečan s tujci in domačini. Domačini se ukvarjajo predvsem z vodenjem turistov in osličev, ki potrpežljivo nosijo polne košare planinske opreme.

Zgodaj naslednje jutro smo ugotovljali, da smo vsi slabo spali, kajti nihče ni smrčal! Verjetno pa je bil neprespansi noči vzrok tradicionalni pravi čaj z meto, ki smo ga zvečer žejni, kot smo bili, veliko popili. Iz planinske kočice smo stopili v temno, hladno dolino. Sledili smo vodniku, ki nas je vodil po dobro uhojeni stezi, ter uživali v prebujajočem se jutru, ko so najvišji vrhovi zažareli v zlato-rdečkastih odtenkih vzhajajočega sonca. Toda gore okrog nas so ostale rdečkaste in rjave, tudi ko se je povsem zdanilo. Stezica nas je počasi, a vztrajno vodila nad dolga pobočja in razgledi na okolico so bili z vsakim korakom širši. Nekje smo morali biti pazljivejši, saj je bila stezica poledenela, končno pa smo prišli na sedlo, kjer smo si odpočili v objemu vse toplejših sončnih žarkov. Na bližnjem vrhu smo opazili piramido, kamor smo bili namenjeni, hkrati pa smo z zanimanjem občudovali gore Visokega Atlasa okrog sebe.

Čez dobre pol ure smo bili ob piramidi na vrhu, zelo veseli, ker nam je vsem uspelo priti na tako zeleni cilj. Vzeli smo si čas za vse, kar smo želeli opraviti na vrhu, kamor smo prišli prvič v življenju, za fotografiranje in veselje, za občudovanje razgledov na okolico. V so državo, ki smo jo prepotovali v zadnjih dneh, sem imela v spominu kot rdeče-rjavo deželo in visoke gore niso

☞ *Rdeča dežela; vrhovi so divji, strmi, lepi, pa vendar, pogrešala sem čudovito belino naših Julijcev ... Mogoče je bil vsej rdeči in rjavi barvi vzrok tudi jesenski čas, ko so še tiste redke rastline, ki rastejo nekoliko nižje, suhe, rjavkaste in neopazne?*

nič drugačne. Mogočni vrhovi se dvigajo okrog Toubkala proti nebu nad razbrazdanimi rjavkastimi dolinami, nekje dolgimi in položnimi, kot je bila ta, iz katere smo prišli, ali pa nad divjimi in strmimi rdečimi stenami ter prepadi, daleč proti severu pa se pokrajina spušča v enakomerno nižino. Rdeča dežela; vrhovi so divji, strmi, lepi, pa vendar, pogrešala sem čudovito belino naših Julijcev ... Mogoče je bil vsej rdeči in rjavi barvi vzrok tudi jesenski čas, ko so še tiste redke rastline, ki rastejo nekoliko nižje, suhe, rjavkaste in neopazne? Prav tako kot planinska kočica; lepo grajena, velika stavba je povsem v barvi okolja, kjer stoji. Ljudje, ki smo jih tu srečevali, so bili prijazni, ves čas so nam ponujali čaj, se z nami pogovarjali in nasmejali ter nam v naslednjem trenutku pustili, da imamo čas zase.

Dežela nasprotij, dežela, kjer so visoke gore tiste, ki sem jih tako zelo želela doživeti. Vabljuje so, neznane, nepričakovano drugačne. Želim si jih še obiskati, hkrati pa sem pogrešala svetlobo naših Alp. Bila sem navdušena nad hrano, popolnoma naravno, nič umetno (bio, za kakršno pri nas že drago plačujemo); toda hkrati me je ob vsakem obroku opominjala tiha skrb, da se ob vsej videni umazaniji in nehigieni ne bi prav tokrat zastrupila. No, tedaj, ko smo bili na najvišjem vrhu Visokega Atlasa, so me vsaj možne prebavne težave manj skrbele ... Neponovljiva srečanja z ljudmi: prijazni so in ustrezljivi, ob nakupih je z njimi treba barantati, se pogajati in pogovarjati. Toda včasih smo doživeli tudi drugo plat, ko o prijaznosti ni bilo ne duha ne sluha, kajti marsikdo nas je v jezi, ker ne bo zaslužka, neprijazno, da, celo nesramno, zavrnil.

Pokrajina: ogromne površine obdelanih polj, ki so počivala po zadnji žetvi, pa prav tako ogromne površine puste, neobdelane pokrajine, bogato zelene oaze z živahni-

Sledi v puščavskem pesku FOTO: JANA REMIC

Oaza z naseljem na obrobju FOTO: JANA REMIC

mi naselji na obrobjih ter tiha, mirna in samotna puščava in ne nazadnje pestro razgibana veriga Visokega Atlasa z vrhovi, s katerih bi mogoče v kristalno jasnem dnevu videli celo do Atlantika? Pravzaprav vsa ta nasprotja privlačijo, človeku se priljubi nenavadna dežela, kjer gresta red in živahen kaos z roko v roki. Res pa

moram priznati, da smo v času našega obiska imeli ves čas čudovito stabilno vreme. Celo na štiritisočaku, s katerega smo se razgledovali, nas nista preganjala ne veter ne mraz. Le čas je prišel, ko smo se morali posloviti od razgledov in počitka, saj nas je čakala še vsa dolga pot do vasice Imlil, od koder smo prejšnji dan začeli našo pot.

Tudi ob sestopu smo se ustavili v koči med prijaznimi vodniki, kjer začuda kljub lepemu vremenu skoraj ni bilo drugih obiskovalcev. Znova so nas pričakali s čajem ter na osliča naložili našo težjo opremo. Kljub temu pa smo zvečer prišli v dolino pošteno utrujeni, saj je bilo za nami več kot dvanajst ur hoje. Naš vzpon in sestop po sicer lahki poti je tako minil v izjemno dobrih vremenskih razmerah in tega smo bili pravzaprav zelo veseli.

Toubkal, 4167 m

Lega: Severozahod Afrike, Maroko, Visoki Atlas, osrednji del Narodnega parka Toubkal, okoli 60 km južno od mesta Marakeš.

Dovoz: Iz Marakeša z minibusom do večje vasi Asni, od tam pa z bolj poredkim javnim prevozom naprej do vasice Imlil.

Izhodišče: Vasica Imlil, 1740 m.

Koči: Koča Neltner iz leta 1938 in Refuge du Toubkal iz leta 2000 na višini 3207 m. Oskrbujejo ju prijazni domačini, lahko si naročimo topel obrok. Rezervacija je potrebna predvsem v poletnih mesecih, ko je v obeh kočah nepopisna gneča. V ostalem delu leta se običajno najde ležišče za posameznika. Za prenočevanje v koči priporočam spalno vrečo.

Zahtevnost: Pot je v kopnih razmerah nezahtevna. Zaradi višine pa lahko naletimo na zimske razmere (sneg, led, veter, mraz ...) v vseh letnih časih, zato moramo imeti s seboj dereze, cepin in zimska oblačila.

Čas vzpona: Do koč 5–6 ur vzpona, to je okoli 10 km daleč in okoli 1470 m višinske razlike. Do vrha še približno 4 ure oziroma 960 m vzpona.

Čas sestopa: 6–8 ur.

Zemljevid si lahko kupimo v nekaterih specializiranih trgovinah v Marakešu ali Imlilu. Večina zemljevidov je v merilu 1 : 100.000, za območje Toubkala lahko dobimo zemljevid v merilu 1 : 50.000. Za druga območja jih je težje dobiti.

UTRUJENI, A ZADOVOLJNI SMO SI ZAŽELELI DOMAČIH LOGOV

Naslednji dan smo odpotovali na Atlantsko obalo. Tišino gorskega sveta je zamenjalo kričanje galebov ter polne ulice glasnih in živahnih ljudi v obalnem mestu. Širokega obrambnega zidu smo opazovali pravljichen večer, ko je sonce počasi utonilo v morju ... Tako je, kot doma ... tudi pri nas sonce zvečer zaspi v valovih, pa zelena polja imamo in visoke gore ... Ne morem si pomagati, ampak res so lepše ... Da, čas je bil, da se vrnemo. Domov. Ostali pa nam bodo lepi spomini na deželo, kjer smo preživeli nenavadne, vznemirljive in nepozabne dneve in postali prijetna, prijateljska družina. ◉

Iznajdljivost in improvizacije

Nekoč je bilo tako

✍ Peter Muck

Cepin Fulpmes FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Željno sem pričakoval konec druge svetovne vojne, da bi šel lahko spet na Šmarno goro. Tja me je dedek peljal že pred vojno. Bilo mi je zelo všeč, posebno skale, po katerih sem kobacal, dedek pa me je fotografiral. Ko je nova povojna oblast odprla izhode v žični oviri okoli Ljubljane, sem zajahal očetovo kolo in se odpeljal v Tacen, ne da bi o tem povedal doma. Bil sem malo razočaran, kajti skale so se v petih letih moje mladostne zrasti zelo zmanjšale.

Toda dobro sem vedel, kje so večje skale. Ded in teta sta bila huda planinca in smučarja, ki sta imela rada gore, za starše pa so bile le ponesrečen poizkus Stvarnika. Oče je imel hribov čez glavo še s soške fronte, mati pa je morala z dedom kot deklica hoditi na nečloveško dolge ture, pozimi pa turno smučati v krilu, tako da je bila po nešteti padcih vsa premočena in premražena. Ded je na turah veliko fotografiral in vlačil s seboj veliko leseno škatlo na steklene plošče. Imam

veliko njegovih slik, plošče z negativi pa sem žal zavrzel.

Ded in teta sta imela veliko planinske literature, zemljevidov in knjig nemško-avstrijskih in vseh takratnih slovenskih avtorjev. Med vojno in kasneje sem to literaturo požiral. Največji vtis je name naredila knjiga dr. Klementa Juga, ki sem jo večkrat prebral. Tako sem vedel, da je potrebno imeti za plezanje razne pripomočke, kot so nahrbtnik, vrv, cepin, plezalniki, klini in vponke, pa seveda okovane gozdarice ter dereze.

Od te hribovske literature sem bil ves zasvojen in kasneje sem sklenil, da bom življenje posvetil hribovski dejavnosti. Temu sklepu sta nasprotovala dva problema. Prvi je bil šola, tega sem reševal s *špricanjem*, drugi pa oprema, za katero je bil potreben denar. V športnih trgovinah ni bilo ustrezne opreme, četudi si imel denar. Zato sem se moral znajti. Pri starših sem naletel na gluha ušesa. V hribe sem sicer lahko šel, toda o opremi ni bilo govora. "Nikar ne jemlji cepina in *štrika* v hribe, da se ne boš ubil," je skrbelo mamo, kadar sem se odpravljajal s kolesom v Kamniško Bistrico ali z vlakom na Gorenjsko. Kako sem se znašel glede opreme, bom opisal za obdobje od konca vojne pa do leta 1949.

PLEZALNA VRV

Le kje bi staknil vrv, ki bi bila vsaj podobna plezalni? V naši hiši je bila pisarna okrajne postaje za sivorjavo govedo. V njej so bili shranjeni razni pripomočki za ravnanje z govedom, med njimi tudi vrvi za privezovanje. Skrivaj sem si eno prilastil. Bila je bistveno debelejša od plezalne, dolga pa le 10 metrov. Sedaj sem moral najti še žrtev, da bi v praksi preizkusil svoje teoretično vedenje o uporabi vrvi. Pregovoril sem sosedovega Romana, da sva šla na Šmarno goro. Bila je zima z veliko snega. Da bi bil podvig težaven in zaslužen, sem jo ubral od vznožja naravnost do cerkve na vrhu. Skozi gozd je še šlo, zgornji del pa je zelo strm. Z vso močjo sem ril po razbrzdanem in z nizko rastjo poraščenem pobočju navzgor. Za seboj sem vlekel Romana, a nenadoma je njegova teža popustila. Odvezal se je. Z vrvjo sem mu namreč potegnil srajco in pulover navzgor, tako da je prišla gola koža v stik s snegom. Potem sva nadaljevala do vrha vsak po svoje. Tam sem vrv raje skrtil v nahrbtnik. Mislim, da je bila to zimska prvenstvena, do zdaj brez ponovitve, čeprav na Šmarni gori vsak dan mrgoli ljudi.

Ko sem postal član AO Ljubljana Matica, sem dobil pravo vrv, ki je bila tako preperela, da ne bi zadržala niti dojenčka. Tako vrv so fantje imenovali *taht*.¹ Nato se mi je zgodilo nekaj

¹ Popačenka nemške besede *docht*, slovensko stenj (pri sveči, petrolejki).

Plezalno kladivo FOTO: PETER MUCK

denarja in kupil sem novo konopljeno vrv. Za novo vrv je bil v navadi postopek, do jo je potrebno namakati v raztopini bencina in parafina, da ne bi v mokrem preveč otrdela. To sem tudi vestno storil, toda smola, investicija je bila prezgodnja. Matica je kmalu za tem priskrbela plezalne vrvi iz grosupeljske vrvarne in nam jih razdelila. Nato je nastopila doba najlonskih vrvi, ki so bile v začetku snežno bele, in s konopljo je bilo nepreklicno konec.

ANORAK

Nemški planinski polki so imeli v sestavu svoje uniforme posebno prirejen anorak. Nosil si ga lahko na obeh straneh. Pozimi je bil obrnjen na belo stran, v ostalih letnih časih pa na zeleno. Na prsih so bili trije veliki žepi, kjer si imel med plezarijo kline in vponke. Anorak je imel celo poseben pas, ki si ga napel preko hlač, da podenj ni zašel sneg. Kroj tega odličnega oblačila se je uporabljal v mnogih inačicah. Podobne so izdelali še iz gumiranega platna, zraven tudi hlače. Izvor platna so bili letalski zaporni baloni.² Guma je bila prevlečena z bleščččo srebrno barvo. Tako so se ljubljanski alpinisti *šminkersko* sprehajali po kamniških planinah kot kakšni vesoljci. Obleke so pripadale le starejšim, uveljavljenim

članom, imele pa so slabo lastnost. Bile so potujoče savne. Posebno dekleta so se rada kuhala v njih, toda za lepoto je bilo vredno potrpeti. Imele pa so še eno nevarno lastnost, saj pri stiku s snegom ni bilo trenja. Če si zdrsnil, si moral s cepinom takoj zavirati, sicer je bilo lahko usodno. Po drugi strani pa so bile gumirane hlače odlično zimsko "prevozno sredstvo" ...

Imeti anorak je bila moja velika želja. Zato sem si ga naredil sam. Sestavil sem ga iz starega platnenega suknjiča. Iz velikih žepov sem sešil kapuco in jo podložil s suknom. Spodaj in na rokavih sem naredil rob, kamor sem napeljal trak. Spredaj sem suknjič zašil, pod

brado pa pustil razporek, ki se je zapiral z vezalkami. Suknjič sem podedoval od deda, bil mi je premajhen, anorak pa še bolj. Če sem imel pod njim pulover, sem bil videti povit kot dojenček. Fantje so se čudili in spraševali za njegov izvor. Nisem pa slišal žal besede, saj so bile v tistih časih improvizacije povsem običajne.

Udeležili smo se prvomajske parade v Beogradu. Oblekli so nas v enotne planinske uniforme: svetlo modre srajce, temno zelene žametne pumparice, temno modre volnene dokolenke, plezalnike in lepe sive anorake. Na rokavu so imeli anoraki prišito rdečo zvezdo s planiko. Za eno udeleženko, Stazo Černič, pa je anorak zmanjkal. Sledil je jok, toda pametna glava v skupini je našla rešitev. "Staza naj gre na čelu skupine v sami srajci z zavihanimi rokavi in naj nosi zastavo." Stazi je bil menda všeč ta lik mladenke iz povojnih plakatov in ga je uspešno udejanjila. Ostali pa smo bili rešeni slabe vesti, ker ji nismo iz kavalijskih nagibov prepustili anoraka.

ČEVLJI

Največ težav sem imel z gozjarji. Imel sem smučarske čevlje, ki sem jih okoval s kratkimi žebli – *kroparji*, ki pa so po vsaki turi izpadli. Pravi gozjar je bil takrat šivan čevelj iz kromovega usnja, skozi rob podplata pa so bili zabiti *kroparji*. Ta vrsta obutve je v povojnih časih stala celo premoženje. Take gozjarice sem prvič videl na nekem mladeniču. Njegova oprava je bila pravljicična. Prava

Kovani klini in vponka. Na vponki so gravirane inicialke legendarnega Uroša Zupančiča. FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

² Veliki baloni, pritrjeni na žice, predvsem nad mesti, za oviranje letalskih napadov.

S tako okovanimi čevlji so včasih glodali planinske poti. FOTO: KAREL PITSCHE

alpinistična ikona iz zgodb o osvajanju nepremagljivih sten. Vzbujal je zaupanje, da si z njim v še tako nevarni steni popolnoma varen. Zguljene pumparice iz rebrastega žameta je imel spuščene do čevljev, vrv pa je nosil kar v roki ali obešeno čez ramo, čeprav je bil še v dolini.

Toda njegovi gojzarji! Iz njih je odsevala veteranska patina. Bili so kot leksikon težavnih tur, ki so jih pretrpeli. Usnje je bilo razbrzdano od skal in *kroparji* so štrleli iz podplatov kot zobje zveri. Okoli njega je bila vedno gruča deklet, njegova vodniška specialiteta pa Šija Brane. Na vrv je navezal nekaj deklet. Tako navezo je imenoval *paternošter*.³ V vpisnih knjigah se je vedno podpisoval z velikimi, pokončnimi črkami, s psevdonimom Enooki. Ta fant je kasneje postal dobro znani zdravnik Milan Hodalič, sicer čudovit človek.

Ko mi je obutev dokončno razpadla, sem rešitev našel v zalogi odpisane vojaške opreme. Tam sem našel visoke italijanske vojaške čevlje, ki so bili šivani podobno kot gojzarji. Okoval sem jih s *kroparji* in dobro namazal. Pri prvi turi je še šlo, potem pa so žebli pretrgali šive in podplat je odstopal od vrhnjega dela. Popravljal sem to nesrečo z bakreno žico in krpal na razne načine, a ni dosti pomagalo. Moral sem hoditi kot po jajcih, če sem se hotel vrniti domov. Opisana obutev sedaj počiva v meliščih v Veliki Dnini. Kako se

je znašla tam, pa je že druga zgodba, ki sem jo nekoč davno opisal v Planinskem vestniku.

Kasneje sem si kupil cenene delovne čevlje. Razvedelo se je, da tovarna kovinske galanterije v Tacnu izdeluje alpinistične žeblje, ki so se imenovali SETA. To novotarijo sem nabil v podplate delovnega čevlja. S tako okovanimi čevlji sem se počutil, skoraj kot bi imel dereze. Pri prvem koraku po skalnati poti se je odlomil prvi žebelj in prek dneva postopoma skoraj vsi. Še danes mi ni jasno, v kakšen namen so izdelovali ta slab izum. Morda so hoteli izdelati nekaj podobnega francoskim *trikúnom*, ki so se pojavili v tistem obdobju.

Trikuni pravzaprav niso žebli, temveč jeklene žagice, ki se privijejo na podplat. Fantom, ki so si to okovje lahko privoščili, je izdelal *trikune* ključavničar. Še danes se spominjam, da me je grizla zavist, ko sem videl, kako je Evgen Vavken (Muma) namakal podplate novih gojzarjev s *trikuni* v kopeli iz firneža. S *trikuni* sam nisem imel izkušenj, vem pa, da so oskrbnikom planinskih koč zaradi njih siveli lasje. V tistih časih še ni bilo kulture copat, žagice pa so mesarile po lesenih podnicah. Bil pa je užitek z njimi plesati polko, ker je krasno pokalo. Nato so se pojavili *vibram* podplati. Pri Matici smo dobili velik kos usnja, material za podlogo teh podplatov. Čevljar "Pod Trančo" mi je izdelal po meri šivane gojzarje. S to obutvijo se je potem marsikaj spremenilo. V skalah smo se po-

čutili lahkotno kot baletke, skakali smo brez bojazni, da bi nas odneslo.

CEPIN

Gorništvo sem začel kot samohodec. Plezanje mi ni delalo težav, ker smo celo medvojno obdobje plezali po drevju in lazili po strehah v Krakovem, kjer sem bil doma. Po skalah sem se, predvsem zaradi videza, prekladal z dedovim cepinom, kakršnega je danes možno videti le še v planinskem muzeju.

Radovednost me je zanesla tudi v Martuljkovo skupino. V zatrepu Pod Srcem je bila zbrana gruča fantov z Jesenic. Radovedno so si ogledovali moj cepin in najstarejši je vprašal: "Kam pa ti?" Jaz sicer nisem vedel kam, pa sem odgovoril, da grem gor. Bil je zelo prijazen in me je povabil, da grem z njimi. Mislim, da so hoteli mestnemu škricu pognati strah v kosti. Pred prečnico, ki je vstop v Špikov graben, mi je vzel cepin iz rok in ga vrgel nekam navzdol.

"Tega ne boš rabil," je pribil, kot bi vedel, da cepina takrat še nisem znal niti uporabljati. Ko sem se vrnil s Špika, sem ga zaman iskal. Če ga ni vzel mimoidoči, je verjetno padel v robno zev. Dedov cepin itak ni bil primeren za naše razmere. Oklo je bilo prekratko, ročaj pa predolg. Toda na njem je pisalo Fulpmes, kar je kraj na Tirolskem, kjer izdelujejo najbolj zanesljive cepine. Gorniki so se iz tega orodja radi norčevali. Če ti je na snežišču zdrsnilo, se s kratkim oklom nisi mogel

Okovje "trikun" FOTO: PETER MUCK

³ Rožni venec.

ustaviti. Če pa si se med zdrsom glasno drl: "Fulpmes, Fulpmes," te je gotovo pravočasno ustavilo. Nato smo pri Matiči dobili cepine domače proizvodnje. Bili so robustni, imeli so predolgo oklo in kovina je rada rjavela. Šele dosti kasneje sem dobil cepin po vseh predpisih, ki ga še danes uporabljam – pri vrtnarjenju.

PLEZALNIKI

Ta obutev se je zelo razlikovala od današnjih plezalnih čevljev. To so bili nekakšni visoki copati z vezalkami. Podplati so bili iz posebnega materiala, nekakšne zmesi polsti in surovine za izdelavo kartona, imenovane *mašon*. Dobro se je oprijemal hrapave skale, a po treh do štirih plezalnih turah se je izrabil in moral si prilepiti nove podplate. Nalepil si jih z *agolimom* – celuloidom, raztopljenim v acetonu. Take plezalnike so imeli pretežno predvojni plezalci, ostali pa smo se morali zadovoljiti s teniškiimi copatami. Želje po pravih plezalnikih si nikakor nisem mogel izpolniti. V tisti Jugovi knjigi sem prebral, kako je izrabljene podplate nadomestil kar z žakljevino, in rodila se je ideja. Od očeta sem dobil stare čevlje in z njih odstranil podplate. Na robovih sem pustil luknjice od lesenih klinčkov, s katerimi so bili zbiti podplati. Iz žakljevine sem narezal več plasti in jih sešil v podplat. Tako izdelan podplat sem prišil s pomočjo luknjic.

Trud pa ni bil poplačan, ker so podplati štrleli na vse strani kot palačinka. Vendar sem to obutev skrivaj le preizkusil. Test je bil negativen, jaz pa sem ostal cel. Nato smo zaradi omenjene parade dobili prave plezalnike. Njihov prvi stik s tlemi ni bila skala, temveč beograjski asfalt. Pred dogodkom smo namreč skoraj štirinajst

Peter Muck FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

dni ponoči vadili korakanje v paradi. Naša četa se je zanjo ozaljšala z vrvmi, cepini in derezami. Okoli pasu smo imeli kline, da so rožljali ob strumnem korakanju. Parado si je ogledalo zelo veliko ljudi. Ko smo prikorakali, so ljudje začeli vpiti: "Gledajte, idu drugovi vatrogasci. Ma nemoj, ovo su dimnjačari, vidi kakvo im je uže."⁴

KLINI

Kvalitetne kline si si moral priboriti preko raznih zvez, še težje pa je bilo z vponkami. Drugih plezalnih pripomočkov nismo poznali. Klini in vponke so bili takrat točno taki, kot je spomenik padlim partizanom gornikom v Vratih. Moji prvi klini so bili iz neke neuporabne zaloge, v glavi pa so

imeli še železen obroč. Nikoli jih nisem uporabil, vendar sem jih nosil s seboj za vsak slučaj, če bi se našla kje kakšna široka razpoka. Zlagoma se mi je nabrala skromna zaloga klinov. Zelo nerad sem jih zabijal, še bolj zoprno pa mi jih je bilo izbijati. Moral pa si jih izbiti, kajti če je šla za teboj kakšna naveza, jih je zagotovo izbila in lastninila. Starejši plezalci tega početja sicer niso odobraval. Vedelo se je tudi, čigavi so, kajti na nekaterih so bile inicialke lastnikov, med katerimi so bile tudi alpinistične legende.

Če danes stopiš v športno trgovino in se zazreš v gorniški oddelek, se ti zvrtil v glavi od artiklov vseh barv. Za marsikateri pripomoček niti ne vem, za kakšen namen se uporablja. Kakšen razvoj v šestdesetih letih! Prav zanima me, kaj bo čez sto let. ◦

⁴ Poglejte, gredo tovariši gasilci. Ne, to so dimnikarji, saj vidite, kakšne vrvi imajo!

foto: Nataša Volčanjk

Filmski festival o športu in naravi, ter:
Festival snežnih skulptur
 Delavnica "Stop motion" za otroke
Freeride camp
 Prodajne stojnice

**4. BOVEC
 OUTDOOR
 FILM
 FESTIVAL
 SLOVENIJA**

28. - 30. December 2010 www.boff.si

Znami na pot

Iz senčnih grap v sončne robe

Svet nad Idrijco

✉ Marjan Bradeško

Šebrelje na kulisi Spodnjih Bohinjskih gora in Kojce FOTO: MARJAN BRADEŠKO

"**A**ste kaj lačni? Vam bi dala kos kruha," mi je rekla gospa pri kmetiji Boč tik pod robom slemena med Kanomljo in dolino Idrijce. Nevajenemu takih vprašanj in že malo graparsko razcapanemu mi je njena skrb tako dobro dela. Ne poznajo me, pa me prijazno sprejmejo in se pozanimajo, kako se počutim. Nazadnje mi je hrano ponudila, pred desetimi leti, tudi na Idrijskem, gospa pod Hlevišami. Brž so spomini zbežali v otroštvo, ko se od soseda skoraj nikoli nismo vrnili brez kosa domačega ajdovega kruha ...

Idrijsko-cerkljanski svet, spodaj ozek, temačen, kot da ne premore drugega kot reko, potok, gozd in nekaj drznega skalovja, se visoko gori na planotah in slemenih pokaže v povsem drugi luči. Širen in razkošen, poln sonca, življenja, mogočnih kmetij in drobnih, starih, morda že zapuščenih hišk. Predvsem pa so tam

gori še prijazni in skrbni ljudje. Navkljub trdim življenjskim razmeram pa se v tistih ljudeh dostikrat skriva prav mehka duša. Radi poklepetajo z mimoidočim in radi ga povabijo za staro kmečko peč v izbo z majhnimi okni – v hišo, ki niti več nima stalnih prebivalcev. Tako je bilo pri Hladniku pod Jelenkom, kamor se nekdanji prebivalci vračajo le še konec tedna. "Za en čaj si boste pa že vzeli časa ..." V predalu starega kavča vse polno Planinskih vestnikov, pred hišo hidravlični oven – mojstrovina, stara že dva tisoč let, ki je ljudem v tistih robeh omogočila, da so dobivali vodo iz grap, ki ležijo globoko spodaj.

SVET GRAP IN STRMIN

Grape so v idrijsko-cerkljanskem svetu nekaj, kar je samoumevno, kar je tam – so najbolj značilen del površja, razbrazdanega v vse smeri, kot da bi se komaj končalo delovanje zemeljskih sil. V grapah še danes slišimo klenkanje hidravličnega ovna, vidimo ostanke nekdanjih elektrarn ali mlinov. In naletimo na – dostikrat

Prepadno skalovje nad arheološkim najdiščem Divje babe FOTO: MARJAN BRADEŠKO

DIVJE BABE IN NAJSTAREJŠE GLASBILO NA SVETU

Cerkev sv. Ivana na robu Šebreljske planote stoji nad prepadi, ki padajo v strugo Idrijce. Kdo bi si mislil, da se je prav pod tiste prepadne skale v jamo pred tisočletji zatekal neandertalski človek. Pred zvermi, sovražniki? Arheološko najdišče Divje babe je predvsem znano po piščali iz kosti jamskega medveda. Posebnost te luknjičaste piščali je, da je po vsem sodeč najstarejše glasbilo na svetu, saj naj bi bila stara kar petinpetdeset tisoč let. Divje babe so dostopne iz Šebrelj (čeprav tudi iz doline, iz kraja Reka, vodi neoznačena pot). Iz vasi gremo do cerkve sv. Ivana, pred njo pa levo navzdol po dobro opremljeni in zavarovani poti – zaradi strmin previdnost ni odveč. Povratek je strm!

zapuščene – stare hiše, katerih arhitektura je izjemna. Tudi tam, kjer sonce le redko posije, ali pa posije le za kratek čas, so pazili, da je bilo bivanje prijazno. V senčnih Munhnšah v Sevnici mi je gospa dejala: "Ni dneva, da ne bi imeli sonca!" Po grapah ali po slemenih nad njimi so vodile dolge in lepe poti v dolino, če je bila strmina prehuda, so naredile kakšen zavoj več. Še danes je mogoče slediti ničkoliko nekdanjim kolovozom, ki so se zaradi neuporabe že zožili le na stezico, pa še te se zaraščajo. Taka je pot iz Reke po grapi Sevnice na Jagršče ali pa še bolj zaraščena stezica po samem grebenu na Jagršče. A to je svet, ki vse stezosledce neustavljivo privlači. Da bi utrjali kakšno od tistih poti pozabi, da bi morda na njej podoživeli stare čase ... Kako so ljudje hodili v dolino? Pozimi v globokem snegu, po zmrzlih pobočjih nad strmimi skoki. Vse so nosili na ramah ali v naročju, denimo bolne otroke k zdravniku, kot mi je nekoč razlagala gospa pri Makucu nad Trebušo. A bilo je to samoumevno. Kendov sedanji gospodar je menda včasih

Kdaj, kam in kako?

- Poleti je najbolj zeleno, vendar je izjemno težko slediti stezam, ker jih bujno zelenje zaraste, pa tudi markacije so ponekod kar redke, zbledel, poti pa opuščene.
- Lepo je spomladi, ko so Julijci, ki kukajo izza severnih obzorij, še zasneženi, po Idrijci navzgor pa se že prebijajo tople primorske sape in iz grap že leze nežno zelenilo mladega popja navzgor v bregove.
- Jeseni, ko se gozdovi odenejo v rdeče-zlate barve in ponekod zažari celo ruj; verjetno najlepši čas za bolj razgledne ture, pa tudi veter, ki po dolini pometa zadnje listje, prinaša nek poseben mir.
- Pozimi, kadar ni (preveč) snega, je potem zaradi golega drevja lažje slediti; zaradi hudih strmin pa je potrebna previdnost tudi v kopnem, saj so pobočja lahko trda in poledenela.

HUDIČEV ROB POD KOJCO

Travne in gozdne strmine Kojce so med vasema Orehek in Jesenica na nekaj mestih prekinjene z velikimi štrlečimi skalami nenavadne rjave barve. Kar nekako visijo v pobočju. Tak je Divji rob, podoben je Hudičev rob. Slednji ima zanimivo zgodbo o nastanku (povzeto po napisni tabli na Lipju): "Hudič je namreč hudobni ženi v Orehovski grapi hotel vzeti dušo, pa ga je pregovorila, da ji eno leto služi kot hlapec in opravlja vsa dela. Zadnji dan je baba zaskrbelo in naložila mu je na videz nemogoče delo – do poldneva prinesiti težko skalo na vrh Kojce. A Hudiču je tudi to delo, kot vsa ostala, šlo odlično od rok, pravzaprav izpod nog. Bila je že enajsta ura, ko se je baba domislila rešitve – splezala je v zvonik in pozvonila. Hudič, tedaj že blizu vrha, je mislil, da ni uspel, in je jezno vrgel skalo v pobočje, kjer je še danes, sam pa skočil v brezno." Na večino od teh "robov" je dostop z markirane poti z Vrha Ravni na Kojco.

šel v službo kar po plezalni poti čez Kendove robe, saj je bil tako najhitreje v dolini.

Stezice oziroma kolovozi pa povezujejo tudi kmetije visoko v pobočjih in ena takih izjemnih poti pozabe vodi čez Masore, od Črva tik nad Želinom do Lužnika pod Jelenkom, že blizu Spodnje Idrije. Visoko nad dolino, na senčni strani so se navešile, sonce so predvsem gledale – na drugo stran, v južna pobočja Bevkovega vrha. Danes jih zaraščajo koprive, kajti življenje je odšlo. Zato je prav, da sem in tja pride mimo kakšna duša, da bodo ostale vsaj stezice.

Podobno je s strminami. Nekoč so senožeti segale vse pod vrhove in lep primer je južna stran Kojce. Še pred četrto stoletja je bila gora videti kot lepa travna kopa, danes se je gozd prerinil že prav pod vrh. Bregovi so se zarasli in gozda je vse več. A je tudi ta lep – spomladi, ko se nežno zelenilo iz grap počasi plazi navzgor, jeseni, ko se rdečilo zliva z vrhov v dolino ...

Kozolec pri kmetiji Trebovje nad Volkovo grapo FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Pod Kojco – doklej bodo še kosili? FOTO: MARJAN BRADEŠKO

BREZUPNA OSAMLJENOST MASOR

Krajevni leksikon Slovenije pravi, da so Masore "razsežno naselje razloženih kmetij v severnem delu Idrijskega hribovja". In še, da so "kmetije težko dostopne, do nekaterih sploh ne vodi cesta, več jih je zapuščenih". Da, prav brezupna osamljenost veje v tistih severnih rebrastih pobočjih nad Idrijco med Jelenkom in Otuško grapo. Kot bele kokoši so hiše pripete v izjemno strma pobočja, ko jih gledaš s cerkljanske strani. Mračne grape so predeljene s slemeni in ko popoldansko sonce po dolini Idrijece obsije robove, je podoba neprekosljiva. Med kmetijami vodijo stari kolovozi, iz doline je obupno daleč, čeprav so do nekaterih hiš danes že segle ceste. Še vedno pa so vsi tisti kraji svet nekega drugega časa, o katerem bi bilo prav, da kdaj vsaj preišljamo. Morda bi potem danes nekatere stvari razumeli in naredili drugače. Nesmrtni spomenik tem krajem je v svoji knjigi Klanec do doma postavil Rafael Terpin, ki je v sliki in kratki besedi zabeležil spomin na nekdanje domove idrijsko-cerkljanskega sveta. Podobno je to s fotomonografijo že pred časom storil Rafael Podobnik, ki je ta svet imenoval kar Osojna Primorska.

ZAGANJALKA – NEMIRNI IZVIR

Zaganjalka (tudi Zaganjavka) je močan izvir vode pod kmetijo Zakrog v Cerkljanskem Vrhu. Posebnost izvira je, da pretok vode narašča in upada, strokovno izvir imenujemo intermitentni in prav po njem se imenujejo vsi podobni izviri pri nas. Imenitno je biti tam v grapi pri mostu in poslušati šum vode, ki se preliva čez kamnito pregrado v zajetju. Šum počasi utihne in na koncu, po treh minutah, se komaj še kakšna kaplja obližne čez rob. Kmalu zatem pa zadeva spet prične naglo naraščati, voda spet veselo zašumi do največjega preliva, ki ga doseže že spet v približno treh minutah. Ta pojav najlažje opazujemo ob normalnem pretoku, kadar je vode malo ali pa preveč, teče normalno. Najlažje je izvir dostopen iz doline Idrijce po cesti ob istoimenskem potoku, ki teče po Volkovi grapi.

Zaganjalka brez vode ... FOTO: MARJAN BRADEŠKO

... in z vodo. FOTO: MARJAN BRADEŠKO

A TUDI SVET PLANOT IN SLEMEN

Nekega decembrskega jutra sva z Dariom ustavila v Reki. Nikogar nikjer, le hladen šum Idrijce. A bil je suh in vetroven dan in poslednje listje je plesalo vsenaokrog, veter je hotel pomesti še zadnje ostanke jeseni. Če ne bi poznal tistega sveta, bi rekel, da sva v popolni divjini. Toda, visoko gori, kjer je bil veter še bolj neusmiljen, so bili tistega jutra ljudje. Nekateri v toplo zakurjenih domovih, drugi morda že pri živini v hlevu. Kajti nekaj sto metrov nad dolino, prav nad Reko, leži na levem bregu Šebreljska planota in na desnem Šentviška. Tam v dolini tega res ni videti. A ljudje so hoteli gor, potrebovali so raven svet, potrebovali so polja in svetlobo in sonce, svobodne razglede, da so se obdržali in da se še danes na planotah oglašajo otroški vrišč in se tam pase živina in rodi zemlja.

Še nekoliko nad planotami se razprostirajo razgledna slemena, ki razmejujejo globoke doline – med Baško grapo in Idrijco, med Idrijco in Kanomljo oziroma Hotenjo ... In tako naprej proti jugu. Od vsepovsod se kažejo visoke gore, saj so na severozahodu vedno Julijci in bolj proti vzhodu, nekoliko dlje, še ostale naše Alpe.

Zato pohodniku, ki želi doživeti utesnjenost grap, svetlobo planot in svobodo slemen ponuja idrijsko-cerkljanski svet številne možnosti, prav vse pa zaradi zapuščenih zaselkov ali hiš nezavedno zbudijo spomine na preteklost.

Poleg opisanih izletov se kar sama ponuja celotna Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), ki se v precejšnjem delu pokriva z našimi izleti. Nekoč sem zanjo zapisal, da kot kača opleta po grapah in slemenih, in vedno znova, ko hodim po njej, sem navdušen, kako

Šebreljska planota se pri sv. Ivanu prepadno lomi FOTO: MARJAN BRADEŠKO

dobro so jo speljali. Če se držimo tu opisanih izhodišč, je poleg navedenih izletov prav tako lepo na Sivki (vzhodno od Spodnje Idrije), iz Kanomlje lahko nadaljujemo proti Vojskemu, iz Reke po brezpotjih pa na Police, v Daber in dalje na Šentviško planoto. Če

pa se od Želina (Straže) zapeljemo v nekaj kilometrov oddaljeno Cerčno, pa nas že čaka Porezen ...

Gremo lahko peš pa tudi s kolesom. Svet Šentviške planote severno od Idrije, ki se navezuje na Cerkljansko in nadaljuje proti Škofjeloškemu hribovju, je namreč na gosto prepleten z odličnimi potmi za kolesarje – veliko je gozdnih cest. Podobno je s slemenom od Idrijskih Krnic na Šebreljsko planoto ali na jug do Oblakovega vrha, kjer se med Kanomljo in Hotenjo svet že navezuje na Vojsko in vabi dalje v Trnovski gozd. Zanimiva je kolesarska pot Po sledih piščali in kavern (LTO Laufar Cerčno), ki v dolžini šestdesetih kilometrov vodi po razgibani Šebreljsko-Krniški planoti. ○

V vse smeri je prav! FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Informacije

Dostop: Do krajev ob reki Idrijci med Spodnjo Idrijo in Reko se iz vzhodne smeri pripeljemo iz Ljubljane, z zahodne smeri pa iz Mosta na Soči. Možen je tudi dostop s severovzhoda iz Škofje Loke preko Kladja in Cerknega ali preko Žirov in Ledinskega Razpotja.

Planinskih koč na opisanem območju ni, možnost prenočevanja je le na turističnih kmetijah in v nekaterih gostiščih.

Vodniki: Marica Brezavšček (ur.): Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP). PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008.

Rafael Terpin, Tinka Gantar: Ugrižnma u kalina. Muzejsko društvo Idrija, 2004.

Rafael Terpin: Klanec do doma. Samozaložba, Idrija, 2007.

Zemljevidi: Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje. PZS, 2007, 1 : 50.000.

Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), zemljevid, priložen istoimenskemu vodniku. PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008, 1 : 55.000.

Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, izletniška karta. Geodetski zavod Slovenije, 2009, 1 : 50.000.

Atlas Slovenije, listi 97, 117 in 118. Mladinska knjiga, 2005, 1 : 50.000.

Vrhovec je zaradi golega temena eden najlepših razglednikov nad Idrijco, njegova lega na slemenu med dolino Idrijce in Kanomljo pa omogoča spogledovanje z Julijci, ki vabijo s severa, in z obronki Trnovskega gozda na jugozahodu. Tudi samo izhodišče, Šebrelje, je visoko nad dolino, na sončni planoti.

Da pa zares doživimo vso pestrost idrijsko-cerkljanskih samot, nas pot v drugem delu vodi skozi zapuščeno Stržnico in skozi Jagršče v grapo Sevnice (Sjavnce). Pot najlepše pokaže, kako se je življenje iz doline preselilo v svetlejši predele.

Pod Vrhovcem: senik (svislj) nad Šebreljskim Vrhom
FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Zahtevnost: Nezahtevna pohodniška tura, vendar zahteva (zaradi neoznačene prve polovice poti) nekaj smisla za orientacijo. V meglenem je orientacija na vršnem delu zelo zahtevna.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1079 m

Višina izhodišča: 660 m

Višinska razlika: 600 m

Izhodišče: Šebrelje (Gorenja vas). Iz doline Idrijce pri Stopniku preko mostu navzgor do vasi (4 km). Parkiramo pri gasilskem domu na križišču v vasi ali še bolje levo (nekaj sto metrov) pri igrišču in trgovini. WGS84: 46,092415, 13,917062.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi:

Šebrelje—Vrhovec 1.30 ure

Vrhovec—Idrijske Krnice 1 ura

Idrijske Krnice—Jagršče 1.30 ure

Jagršče—Šebrelje 1.15 ure

Skupaj 5.30 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi. Deli poti, ki ne potekajo po cesti, zaradi redkega obiska pozimi niso zgaženi.

Vodnik: Marica Brezavšček (ur.): Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP). PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008.

Zemljevidi: Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje. PZS, 2007, 1 : 50.000.

Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), zemljevid priložen istoimenskemu vodniku. PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008, 1 : 55.000.

Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, izletniška karta. Geodetski zavod Slovenije, 2009, 1 : 50.000.

Jelenk, 1107 m, po plezalni poti

Jelenk nad Spodnjo Idrijo je kot nekakšen ladijski kljun, ki se zajeda med Spodnjo Kanomljo in dolino Idrijce. Iz središča mesta sredi gozdnatih pobočij uzremo kamnite robove, ki vabijo, da jih preplezamo. In prav čeznje vodi krajši plezalni odsek poti na Jelenk. Vsa pot je pot v preteklost, saj nas vodi

mimo zapuščenih hiš, tik pod vrhom nas pričaka Jelenkar. V drugem delu poti pa se ob povratku v Kanomljo spet srečujemo z zgodovino, saj ob spuščanju skozi grapo Govškarice v odročnem svetu naletimo na številne sledove nekdanjega trdega kmečkega življenja.

Jelenk s ceste Spodnja Idrija—Žiri
FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Zahtevnost: Nezahtevna pohodniška tura, razen zahtevnega plezalnega dela čez Kendove robe, ki pa ga je možno obiti po običajni poti na Jelenk (razcep 10 min nad Trepalšami). Zaradi neoznačenega zadnjega dela poti je potrebno imeti nekaj smisla za orientacijo.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, za plezalni del priporočamo samovarovalni komplet.

Višina: 1107 m

Višina izhodišča: 305 m

Višinska razlika: 900 m

Izhodišče: Spodnja Idrija. Parkiramo v središču mesta.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi:

Spodnja Idrija—Kenda 1.45 ure

Kenda—Jelenk 45 min

Jelenk—Kovk 1 ura

Kovk—Sp. Idrija 1.30 ure

Skupaj 5 ur

Sezona: Vsi kopni letni časi. Pozimi zlasti nad Kanomljo ni zgaženo. Kendove robe v pomrzjenem in mokrem odsvetujemo, enako strmine nad Govškarico.

Vodniki: Marica Brezavšček (ur.): Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP). PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008.

Rafael Terpin, Tinka Gantar: Ugriznma u kalina. Muzejsko društvo Idrija, 2004.

Zemljevidi: Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje. PZS, 2007, 1 : 50.000.

Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), zemljevid priložen istoimenskemu vodniku. PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008, 1 : 55.000

Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, izletniška karta. Geodetski zavod Slovenije, 2009, 1 : 50.000 (pot čez Kendove robe ni vrisana, enako ne z vrha do Kovka).

Opis: Od gasilskega doma na križišču v vasi Šebrelje po asfaltni cesti navzgor proti Šebreljskemu Vrh, mimo odcepa ICPP za Jagršče in kmalu zatem (markacij ni več) v ostrem desnem ovinku sledimo puščicam Jagršče/Krnice na ožjo makadamsko cesto (ne po desnem kolovozu navzgor!). Po vzhodnem pobočju Ravnega vrha nad kmetijo Pšenkar znova na glavno cesto v Šebreljski Vrh (že makadam) in po njej do razcepa – tam desno proti Krnicam. Navzgor v Šebreljski Vrh do sedla s kapelico, kozolcem in hišo. S ceste naravnost po kolovozu mimo hiše in skozi gozd do senika v vznožju vršnih travnikov Vrhovca – od daleč je vidna rjava panoramska tabla na vrhu. V zavoju desno preko travnika, znova v gozd in višje spet na travnik ter do panoramske table (če ni pokošeno, raje nekoliko bolj desno).

Pozor: V slabem vremenu (megla) se Vrhovcu izognemo tako, da pri kapelici v Šebreljskem Vrh gremo levo po cesti v smeri Krnic do kmetije Stan.

Sestop: Od table po slabo vidnem kolovozu proti jugovzhodu in desno navzdol do Lokvarja, po cesti zahodno do

glavne ceste Oblakov vrh–Krnice. Tam levo in po slemenski cesti dobre 3 kilometre do trikotnega razcepa pri kmetiji Boč (tabla Idrijske Krnice). Levo sto metrov do kmetije in takoj desno po asfaltu navzdol do razcepa. Desno v smeri Rupe po makadamu in rahlo navzgor mimo vseh levih odcefov in mimo nove hiše v Rupi. Tu znova markacije ICPP. Mimo stare hiše do razcepa in levo zložno navzdol skozi Kališe do Stržnice. Na koncu zaselka navzdol po slabšem kolovozu, nato po slemenu (ob poti lepi borovci) ter po ravni poti do kapelice na cesti Krnice–Jagršče. V zavoju navzdol v vas (cerkev, gostilna). Od gostilne strmo navzdol skozi vas in po kolovozu preko polj in travnikov

levo v grapo Sevnice do kmetije Kašper (nekdanji mlin). Pred betonskim mostom levo ob vodi, kmalu čez brv in v zavojih skozi gozd strmo gor na preval Stržejca (pod sedlom precej razkopano). S sedla sestopimo v Kopačnico po cesti mimo kmetije in potem vodorav-

no, na koncu rahlo navzgor do asfaltno ceste, ki vodi iz Šebrelj v Šebreljski Vrh. Po njej do izhodišča v središču vasi.

Marjan Bradeško

planinskiVESTNIK · DECEMBER 2010

Jelenk, 1107 m, po plezalni poti

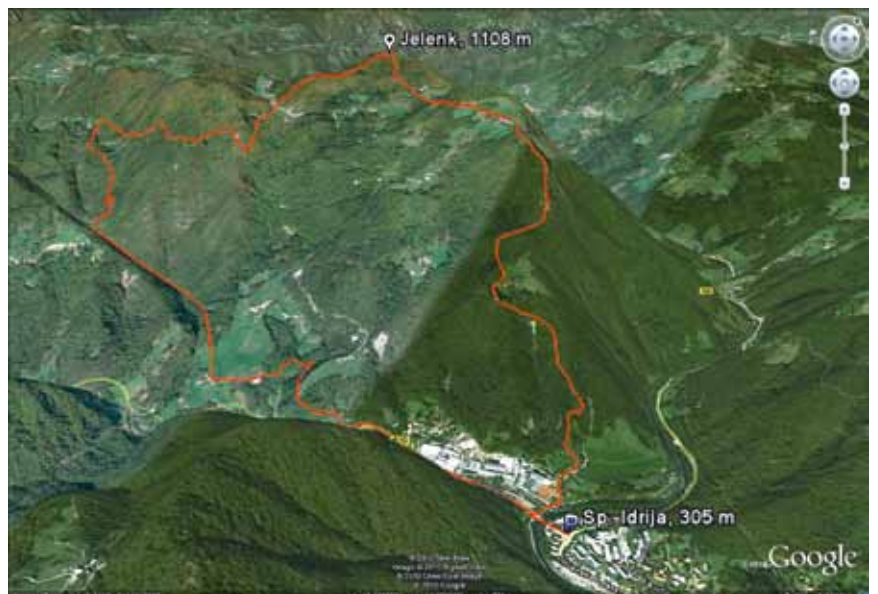

Opis: Na križišču Tolmin–Kanomlja levo preko Idrijce, desno čez viseči most in gor do kmetije Svetik. Za hlevom levo na travnik v smeri velike smreke in borovca z markacijo. V gozd in strmo gor do Trepalš. Za garažo desno in nad kmetijo znova v gozd. Po desetih minutah desno na plezalni del. (Pozor: v spolzkem raje nadaljujmo po običajni poti!) Po stezici na rob in nad strminami v desno. Pojavijo se prve jeklenice (oblečene v plastiko) in kmalu smo v grapi, kjer je vpisna skrinjica. Strmo gor 30 metrov po kaminu na rob ter po njem preko nekaj zavarovanih mest do razglednega robu. Položno po robu in gor skozi "vilinski" gozd (bukve, mahovnate skale) do travnikov kmetije Kenda.

Levo po cesti do poslopij, med hlevom in hišo čez travnik in po zgornji poti v gozd. Po njej do Hladnika, kjer se nam pridruži običajna pot. Po kolovozu čez travnik in pod počitniško hišico na kolovoz, ki se enakomerno vzpenja. Kmalu smo na travnikih kmetije Jelenkar. Po njihovem levem robu do poti k zapuščenim kmetiji in levo v smeri velike skale. Pri smreki z napisom Vrh–Žig

desno in nekaj korakov na vrh Jelenka.

Sestop: Na jug do velike skale (napis Prehod – Kanomlja), nato v gozd in pri naslednji skali desno, po gozdnem robu dol do lovske kočice ob cesti Spodnja Idrija–Krnice. Čez cesto in levo (ne naravnost!) pod smreko ter ob robu travnika v gozd na grobo vsekan kolovoz. Tik pred koncem kolovoza desno na težje sledljivo stezico in na rob, nato ves čas zahodno po strmem pobočju (pozor, kadar drsi), večinoma vodoravno do kmetije Jurice. Mimo nje vodoravno v grapo in v rahlem vzponu do pod Kovka. Tam na križišču

zapustimo markacije in se obrnemo levo proti dolini. Po uhojeni stezi ob desnem robu gozdnatega slemena do kapelice in v grapo, kjer prekoračimo Govškarico. Visoko v pobočjih po levem bregu do opuščene kmetije Govško. Od nje po širši stezi (kolovoz) strmo dol do sotočja dveh grap, malo naprej čez

most, čez čas čez most na levi breg in nad spodnjima slapoma na travnike bližnje kmetije. Po cesti vodoravno do asfaltno ceste, po njej desno v Kanomlja in v Spodnjo Idrijo.

Marjan Bradeško

Kojca je od vsepovsod samostojna gora, njeno sleme poteka v smeri vzhod-zahod in prav zato omogoča odlične razglede zlasti na jug na dolino Idrijce in na razdrapani idrijski svet. Porezen je čez Zakojško grapo najbližji sosed, na sever in zahod pa se belijo kamniti Julijci. Vrh je izpostavljen

vetrovom, zato goste, nizke in čvrste bukve nekoliko zakrivajo poglede. Pobočja, še pred četrto stoletja vsa gola, se naglo zaraščajo, tako da med hojo nimamo več občutka za strmino – a jo čutimo v pljučih. Kojca je nizka gora, a vendarle je kar 1100 metrov nad strugo Idrijce.

Spodnje Bohinjske gore in Kojca s šebreljskih travnikov FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Zahtevnost: Strma pohodniška tura.
Oprema: Običajna pohodniška oprema. Pozimi in v pomrznjenem so zaradi strmin nujni dereze in cepin.

Višina: 1303 m

Višina izhodišča: 660 m

Višinska razlika: 700 m

Izhodišče: Zaselek Nemci pred Orehek ob cesti Bukovo–Zakriž. Iz doline Idrijce pri kraju Reka desno navzgor v smeri Bukovo. V kraju Kojca desno proti Orehku. Parkiramo v opuščnem kamnolomu, kjer se cesta obrne na orehovsko stran (slabih 7 km iz doline; 50 m naprej je kapelica na desni, še malo naprej pa lovska kočja pod cesto).

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi:

Nemci–Kojca 1.30 ure

Kojca–Vrh Ravni 45 min

Vrh Ravni–Nemci 30 minut

Skupaj 3 ure

Sezona: Vsi kopni letni časi, v mokrem in pozimi je zaradi hudih strmin potrebna previdnost.

Vodnik: Marica Brezavšček (ur.): Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP). PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008.

Zemljevid: Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), zemljevid priložen istoimenskemu vodniku. PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008, 1 : 55.000. Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, izletniška karta. Geodetski zavod Slovenije, 2009, 1 : 50.000 (markirana pot na vrh je vrisana narobe, z vrha na Vrh Ravni pa ni označena kot markirana).

Bevkov vrh, 1051 m, in Masore, 740 m

Iz Idrijce na Bevkov vrh in spet k Idrijci, še enkrat gor in na nasprotno stran v divje samotne Masore. Krožna tura, ki pokaže vso pestrost cerkljansko-idrijskega sveta in ki nas s samotnostjo in zapuščenostjo sveta Masor popelje v zgodovino – in pokaže trdoživost

slovenskega človeka. Turo je mogoče razdeliti na pol (desni breg Idrijce–Bevkov vrh, levi breg Idrijce–Masore), a je med izhodiščem (Želin) in zaselkom Travnik slabih 6 kilometrov magistralne ceste (avtobus).

Kapelica zahodno od Bevkovega vrha FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Zahtevnost: Dolga, razgibana pohodniška tura.

Oprema: Običajna pohodniška oprema. V meglenem je orientacija na Bevkovem vrhu precej zahtevna. Pozimi in v pomrznjenem v Masorah priporočamo dereze in cepin, v plazovitem pa tisti del odsvetujemo.

Višina: 1051 m (Bevkov vrh), približno 740 m (najvišja točka v Masorah)

Višina izhodišča: 230 m

Višinska razlika: 1400 m (brez Masor 900 m)

Izhodišče: Veliko parkirišče ob glavni cesti Idrija–Tolmin v Želinu (Straža) na odcepu ceste za Cerčno.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi:

Želin–Zaganjalka 1.30 ure

Zaganjalka–Bevkov vrh 1.30 ure

Bevkov vrh–Travnik 2 uri

Travnik–Na Jezeru 1.30 ure

Na Jezeru–Želin 1.30 ure

Skupaj 8 ur

Sezona: Vsi kopni letni časi, pozimi je zaradi hudih strmin v Masorah potrebna previdnost.

Vodnika: Marica Brezavšček (ur.): Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP). PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008. Rafael Terpin, Tinka Gantar: Ugriznma u kalina. Muzejsko društvo Idrija, 2004.

Zemljevidi: Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje. PZS, 2007, 1 : 50.000.

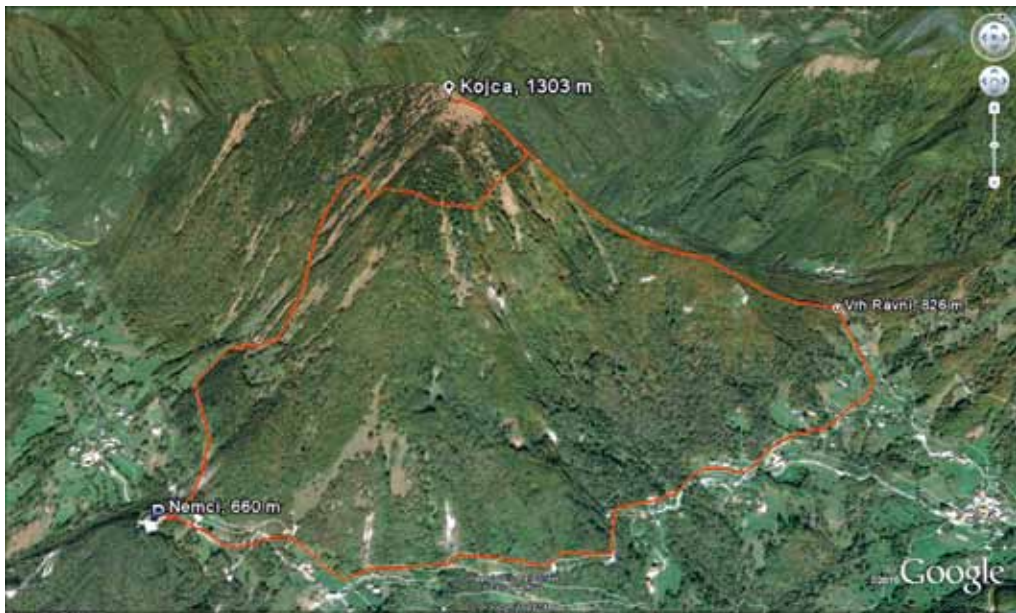
Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), zemljevid priložen istoimenskemu vodniku. PD Cerčno, Idrija in Črni Vrh, 2008, 1 : 55.000.

Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, izletniška karta. Geodetski zavod Slovenije, 2009, 1 : 50.000 (markirana pot je med prevalom Veharše in vrhom vrisana napačno, na vrh od kapelice sploh ni vrisana, iz Zgornjih Jazen do Travnika je spet vrisana napačno).

Opis: Od kamnoloma do kapelice in pri njej levo navzgor po kolovozu in pri njej levo navzgor po kolovozu do hiše (15 min). Desno po stezi v gozd in do senožeti. Pri seniku desno po kolovozu gor do naslednjega senika. Pri njem ostro levo ob gozdni pregradi, ki razmejuje dva travnika. Na vrhu levo v pobočja po kolovozu in na stezo, ki se zelo strmo vzpenja v strmali Kojce, dokler se po pol ure ne uravna. Desno in vodoravno po vsem jugovzhodnem pobočju do stika s potjo, ki privede s prevala Vrh Ravni in iz Zakojce. Levo ostro gor in v 15 minutah do položnega vršnega slemena in vrha.

Sestop: Po isti poti do prej omenjenega razcepa, tam levo in čez 100 metrov pri odcepu za Zakojco desno dol po strmini do uravnave Lipje (tam je desno odcep za Orehek, še pred njim pa neoznačen odcep za Hudičev rob, samotno skalo v pobočju). Nadaljujemo v isti smeri mimo odcepa za Divji rob (še en samotni skalni izrastek), mimo vodnega izvira do Vrha Ravni, sedla med Jesenico in Zakojco. Desno po makadamski cesti navzdol v vas Jesenica in na asfaltno cesto. Tam

desno in vodoravno po cesti rahlo navzgor do izhodišča.

Namig: Turo je mogoče opraviti povsem iz doline (Reka) mimo cerkve sv. Kancijana čez planoto Rodne. V tem primeru se celotna tura s povratkom

raztegne na skoraj 7 ur, višinska razlika pa naraste na 1200 metrov.

Marjan Bradeško

planinskiVESTNIK · DECEMBER 2010

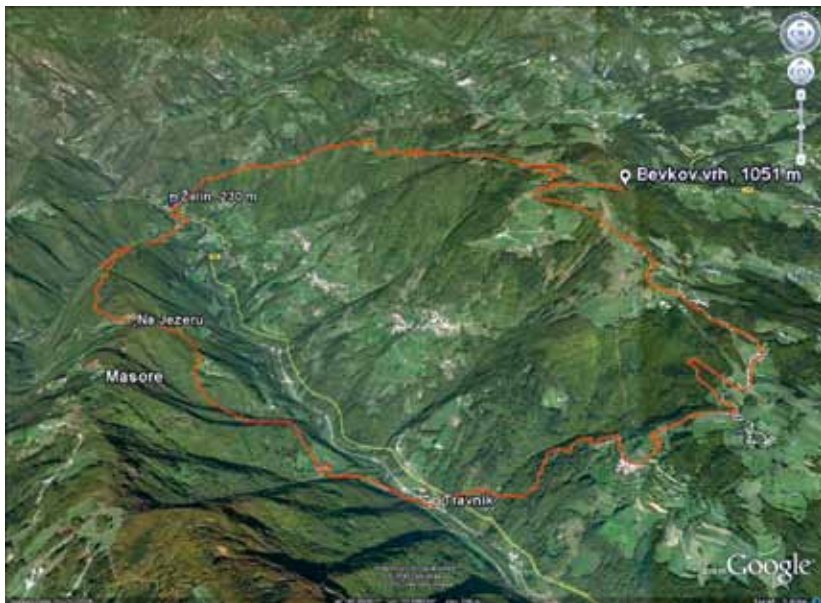
Bevkov vrh, 1051 m, in Masore, 740 m

Opis: S parkirišča proti Idriji in levo po asfaltu gor do kmetije. Desno za stavbami navzgor čez travnik in mimo manjše hiše v gozd, po stezi do široke ceste, po njej do cerkvice sv. Pavla. Od nje do kmetije v sedlu, levo mimo nje navzgor po stezi čez travnik v gozd in po dolgi slemenski poti (vmes manjše sedlo) do travne uravnave s klopco in jablano. Desno rahlo navzdol v gozd mimo kmetije Trebovje do izvira Zaganjalca v Volkovi grapi. Navzgor po cesti mimo kmetije, nad kozolcem prečno čez travnik do zaselka Za Krogom (dve hiši). Desno in nad kmetijo navzgor v gozd, skozenj do kmetij že v bližini slemena Kladje–Bevkov vrh in do asfaltne ceste na prevalu Veharše. Desno po njej do kmetije, tam levo na travnik in v dolgem loku v gozd desno, skozenj spet levo na travnike in navzgor do vršne planote (desno vidimo kapelico, pri kateri je tudi žig). Levo 10 minut po slemenu do Bevkovega vrha. Nazaj do kapelice, pred njo levo k opuščeni kmetiji, pred njo dol in preko ceste na rob nad Idrijco. Levo vzdolž pobočij in pred daljnovodom levo do kmetije, mimo nje navzdol na manjše sedlo, po cesti naprej in ob telefonskih

drogovih na sedlo med Sovodnjem in Otaležem. Za kratek čas (nemarkirano!) po cesti proti Otaležu in na prvem odcepu levo v Zgornje Jazne. Znova po markacijah desno mimo cerkve in čez travnike ob drogovih do Spodnjih Jazen. Skozi vas desno in pri transformatorju levo dol v gozd na lep kolovoz mimo zapuščene hiše. Tik pred grapo z gozdne ceste desno in navzdol do Travnika (avtobusna postaja, možnost zaključka ture).

Čez most čez Idrijco in po srednjem kolovozu navzgor (smer Jezero). Pri kmetiji Bende levo navzgor (napis Jelenk) in v loku nad njo v gozd na kolovoz, ki potem vodi ves čas v desno do Pavšiča (Masore 15). Desno do ceste

in po njej na sedlo s kapelico. Mimo kmetije (Na Jezeru) desno na kolovoz in v rahlem vzponu na sedlo. Po slemenu med Idrijco in Otuško grapo (v daljavi Jagršče) do zapuščene kmetije, od tam dokaj strmo navzdol do kmetije Grepiše, kjer stopimo na cesto. Desno po njej do

asfalta in mimo dveh kmetij do mostu čez Otuško. Rahlo navzgor po makadamu do kmetije v sedlu in na drugo stran do mostu. Čez Idrijco do izhodišča.

Marjan Bradeško

Vrh na severozahodu skupine Nock je lep cilj turnega smuka. Najvišji vrh je pomaknjen na zahod, tako da bi, če bi nam šlo zgolj za smučanje, zadostoval

že spust s katerega od predvrhov na vzhodu. Smo že blizu Visokim in Nizkim Turam, zato je razgled z vrha zelo lep.

Zahtevnost: Opisana varianta je srednje zahteven turni smuk. Skrajšane variante so lahko tudi lažje.

Oprema: Običajna za turno smučanje.

Nadmorska višina: 2370 m

Višina izhodišča: 1650 m (če cesta iz Innerkremsa, 1480 m, ni splužena, je po njej še pol ure več)

Višinska razlika: 900 m vzponov in spustov

Izhodišče: Nockalmhof ob Nockalmstrasse. WGS84: 46,954219, 13,727541.

Koče: Zasebne koče, ki so pozimi zaprte.

Časi:

Nockalmhof–Peitlernock 2 uri
Peitlernock–Bärenaunock 45 min
Bärenaunock–Hohe Pressing 45 min
Hohe Pressing–Bärenaunock 45 min
Bärenaunock–Nocklamhof 1 ura
Skupaj 5 ur

Sezona: Turo lahko opravimo tudi v trdi zimi, če so razmere ugodne in ni večje splošne nevarnosti plazov. Sicer je najprimernejši čas od januarja do marca.

Vodnika: Manfred Korbaj: Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weisshaupt Verlag, Graz, 1990.

Leo Baumgartner: Schitouren. Verlag Carinthia, Klagenfurt, 1994.

Zemljevid: Kompass: WK 063 – Bad Kleinkirchheim-Nationalpark Nockberge, 1 : 25.000.

Hohe Pressing od vzhoda
FOTO: VID POGAČNIK

Rosenock, 2440 m, smuk proti jugovzhodu

Najvišji vrh skupine Nock je pozimi privlačen turnosmučarski cilj. Velikanska kopa, blaga pobočja in širni razgledi. Če se nam ne mudi na zadnjo žičnico,

na turi ne bo prav nobenih skrbi. Morda nekoliko motita le razvlečenost in vzpon na povratku.

Zahtevnost: Tura je lahka, v normalnih razmerah ni večje nevarnosti plazov.

Oprema: Običajna za turno smučanje.

Nadmorska višina: 2440 m

Višina izhodišča: 1902 m (St. Oswald 1319 m)

Višinska razlika: 1100 m vzpona, 1700 m spusta

Izhodišče: Spodnja oziroma zgornja postaja žičnice v St. Oswald. WGS84: 46,840937, 13,766599.

Koča: Erlacher Hütte, 1636 m, pozimi zaprta.

Časi:

Brunnachhöhe–Erlacher Hütte 45 min
Erlacher Hütte–Feldhütte 30 min
Feldhütte–vrh 2 uri
Povratek k Erlacher Hütte 1.30 ure
Erlacher Hütte–Brunnachhöhe 1 ura
Smuk v St. Oswald 20 min
Skupaj 6 ur

Sezona: Lahko v trdi zimi, če so razmere ugodne in ni večje splošne nevarnosti plazov. Sicer je najprimernejši čas od januarja do marca.

Vodnika: Manfred Korbaj: Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weisshaupt Verlag, Graz, 1990.

Leo Baumgartner: Schitouren. Verlag Carinthia, Klagenfurt, 1994.

Zemljevid: Kompass: WK 063 – Bad Kleinkirchheim-Nationalpark Nockberge, 1 : 25.000.

Rosenock z Brunnachhöhe
FOTO: VID POGAČNIK

Vzpon: Od kočice gremo po cesti proti jugozahodu do planine Bärengrubenalm. Tu se obrnemo levo (proti jugu) in se po označeni poti začnemo vzpenjati skozi gozd. V dobrem snegu se lahko vzpenjamo s smučmi. Po dobrih 100 metrih vzpona pridemo iz gozda na lepi, široki severovzhodni hrbet Peitlernocka. Po njem se vzpnemo na vrh, 2244 m.

Smuk po grebenu pod Bärenaunockom ne bo dolg, tako da če res nismo smučarski navdušenci, morda sploh ne bomo sneli kože s smučmi. Nato po glavnem grebenu nadaljujemo na vrh Bärenaunocka, 2292 m. Tu se zgodba ponovi in na enak način opravimo še zadnji del prečenja treh vrhov – vzpon na najvišji vrh, Hohe Pressing, 2370 m. Celotno prečenje vrhov v normalnih razmerah ni težko, je pa nekaj strmih odstavkov.

Smuk: Smuk s Hohe Pressinga je mogoč v več smereh. Če se želimo vrniti k Nockalmhofu, seveda nekatere možnosti odpadejo. Smer pristopa je možna in je lepa. Na vrhu Hohe Pressinga nas utegne zamikati njegov

čudoviti jugovzhodni greben in nato spust v kotanjo med njim in Bärenaunockom. Če ne želimo izgubiti preveč višine, ga moramo žal že kmalu zapustiti in se držati glavnega grebena. Zelo lep za smučanje je severni greben Bärenaunocka. Strm in malce skalnat je le na vrhu, nato pa nudi čudovito smuko. Kakih 150 metrov nižje se že lahko začnemo ozirati po prehodih z grebena na vzhodna pobočja. Kasneje, ko se spustimo z grebena, so manj strma. V nadaljevanju nas položna pobočja v lepem dolgem smuku pripeljejo na Bärengrubenalm in po cesti se le še odpeljemo na izhodišče.

Vid Pogačnik

planinskiVESTNIK · DECEMBER 2010

Rosennock, 2440 m, smuk proti jugovzhodu

Vzpon: Iz St. Oswalda z žičnico (ali peš) na greben Brunnachhöhe. Najprej malo po grebenu proti severovzhodu, nato levo v blagem spustu v sosednjo dolino. Kasneje ne smemo iti vodoravno proti Bockhütte, temveč se moramo spustiti k Erlacher Hütte. Od kočice po cesti v blagem vzponu pod Zunderwand k Feldhütte. Od Feldhütte se čez široka, blaga pobočja vzpenjamo proti zahodu. Lahko gremo naravnost proti vrhu ali pa malo bolj strmi del prečkamo proti levi in gremo nato v območju grebena na vrh. Teren je povsod lahko prehodan.

Smuk: Smučamo v glavnem v smeri vzpona oziroma si po želji izbiramo najlepše vesine. Pri Feldhütte je največjih užitek konec, saj nas čaka le še blag spust do kočice, nato pa še skoraj ena ura vzpona k žičnici. Nadaljujemo po urejenem smučišču do parkirišča.

Po dolini Langalmtal: Turni smuk je možno izvesti tudi vseskozi po dolini Langalm. Vanjo zavijemo nad Radentheimom, mestom zahodno od Bad Kleinkirchheima. Od odcepa peljemo proti severu do Kaninga, in če

je dolina prevozna, peljemo vanjo. Malo pred planino Langalm gremo levo v breg in naravnost k Feldhütte.

Vid Pogačnik

Na enem najpogosteje obiskanih vrhov skupine Nockberge je danes deželna tromeja (salzburško-štajersko-koroška). Večina turnih smučarjev prihaja na vrh s severa, za smuko pa so lepa tudi zahodna in južna pobočja. Tura s severa je lepa in pestra; če ne bi bila tako lepa, bi se položna Rosanintal kar malo vlekla.

Zahtevnost: Smuk je srednje zahteven. Nekaj previdnosti je potrebne pravzaprav le pri prehodu s severozahodnega grebena v zgornji del Rosanintal in pri morebitnem "dodatku" na Seenock.

Oprema: Običajna za turno smučanje. Če je sneg trd, cepin, dereze in srenači pridejo prav.

Nadmorska višina: 2336 m

Višina izhodišča: Josef Mehrl Hütte, 1730 m. Če cesta iz Innerkremsa, 1480 m, izjemoma ne bi bila splužena, je po njej še eno uro več.

Višinska razlika: 860 m, če gremo še na Seenock, 1000 m.

Izhodišče: Innerkremis oziroma planota Seefeld, parkirišče pri Josef Mehrl Hütte. WGS84: 46,978649, 13,775847.

Koče: Na gori jih ni.

Časi:

Parkirišče—zatrej Rosanintal 2 uri

Zatrej Rosanintal—vrh 30 min

Smuk do izhodišča 1.45 ure

Vrh—Seenock 1 ura

Smuk s Seenocka do izhodišča 1.30 ure

Skupaj 6-7 ur

Sezona: Lahko v trdi zimi, če so razmere ugodne in ni večje splošne

nevarnosti plazov. Sicer je najprimernejši čas od januarja do marca.

Vodnik: Manfred Korbaj: Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weisshaupt Verlag, Graz, 1990.

Zemljevid: Kompass: WK 063 — Bad Kleinkirchheim-Nationalpark Nockberge, 1 : 25.000.

Vzpon na Königstuhl – pod SZ grebenom

FOTO: VID POGAČNIK

Mallnock, 2336 m, Klomnock, 2331 m

Zaradi zimskoturističnega centra St. Oswald oziroma žičnice, ki pripelje na Brunnachhöhe, 1902 m, sta vrhova pozimi najpogosteje obiskana z južne in jugozahodne strani. Pobočja, ki padajo v zatrej Schönfeld oziroma naprej v dolino potoka St. Oswald, so kljub južni legi pozimi za smuk čudovita.

Greben z Brunnachhöhe na Mallnock FOTO: VID POGAČNIK

Zahtevnost: Zaradi nekaj strmin pod vrhom oziroma prehodov po grebenu je smuk srednje zahteven, če turo skrajšamo, pa je lahek. Zgornja pobočja so lahko nevarna zaradi plazov. Pozor tudi ob morebitni megli!

Oprema: Običajna za turno smučanje. Če je sneg trd, pridejo prav cepin, dereze in srenači.

Nadmorska višina: 2331 m

Višina izhodišča: Brunnachhöhe, 1902 m, oziroma St. Oswald, 1319 m

Višinska razlika: 500 m vzpona in 1000 m smuka, razen če gremo na vrh peš iz doline.

Izhodišče: St. Oswald. Zaradi smučišča je cesta iz Bad Kleinkirchheima vedno prevozna. WGS84: 46,840937, 13,766599.

Koča: V dolini potoka St. Oswald je Falkertschutzhaus, 1557 m, ki je tudi pozimi odprta.

Časi:

Brunnachhöhe—Mallnock 1.30 ure

Mallnock—Klomnock 45 min

Smuk do izhodišča 1 ura

St. Oswald—peš na Mallnock 3 ure

Skupaj 6 ur

Sezona: Lahko v trdi zimi, če so razmere ugodne in ni večje splošne nevarnosti plazov. Sicer je najprimernejši čas od januarja do marca.

Vodnik: Manfred Korbaj: Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weisshaupt Verlag, Graz, 1990.

Zemljevid: Kompass: WK 063 — Bad Kleinkirchheim-Nationalpark Nockberge. 1 : 25.000.

Vzpon: Od Josef Mehrl Hütte gremo proti jugu po lepi, blago dvigajoči se Rosanintal. Običajno lahko sledimo tako turnosmučarski smučini kot tekaški progi, ki v dobrih razmerah doseže planotico pod severno steno Königstuhla, dobrih 2000 m. V zatrepu doline se torej obrnemo proti desni (proti jugozahodu) in gremo na zgornjo planoto, kjer so poletni manjša jezera. Čez planoto gremo proti severozahodnemu grebenu, se v območju letne poti čez strmino povzpnejo nanj, nato pa grebenu brez težav sledimo na vrh.

Smuk: Če je dovolj snega, je severozahodni greben idealen za smučanje. Na mestu, kjer smo prišli nanj, se odločimo bodisi za smuk po smeri pristopa bodisi za nadaljevanje na Seenock. Pri podaljšku ture na Seenock najprej po zahodnih pobočjih prečkamo Friesenhalshöhe (pozor na strmini, če je sneg trd). S sedla, 2246 m, gremo nato po južnem pobočju na vrh. S Seenocka smučamo po smeri vzpona do sedla, nato pa se po ozki dolinici spustimo proti vzhodu v Rosanintal in na izhodišče.

Obstaja pa še ena (celo krajša) varianta

vzpona na Seenock in naprej na Königstuhl. Primerna je, če moramo parkirati že v Innerkremsu. Iz mesta se z žičnico peljemo na Grünleitenock, 2160 m, od tam pa proti vzhodu-jugovzhodu čez Grünleiten-schar-te nadaljujemo na Seenock in naprej na Königstuhl.

Vid Pogačnik

planinskiVESTNIK · DECEMBER 2010

Mallnock, 2336 m, Klomnock, 2331 m

Vzpon: Od zgornje postaje žičnice na Brunnachhöhe gremo po položnem in širokem grebenu proti severovzhodu. To je pravi razgledni sprehod, na katerem imamo vseskozi pred očmi skupino Rosenock, pogled pa je odprt tudi na jug. V dobrih razmerah tako brez težav dosežemo Mallnock. S tega vrha se lahko že spustimo v dolino, a v dobrih razmerah je priporočljivo nadaljevati še na najvišji vrh te skupinice Klomnock. Na grebenu, ki povezuje oba vrhova, ne bomo izgubili veliko višine, pa tudi posebno zahteven ni.

Smuk: Če smučamo že z Mallnocka, se usmerimo proti jugovzhodu. Pobočja so široka, enakomerno nagnjena, nekaj strmine je le pod vrhom. Na Schönfeld bomo verjetno pripeljali po lepem žlebu, če razmere v njem niso najboljše, pa po sosednjih pobočjih. S Klomnocka se na Schönfeld spustimo po južni vesini. Tudi ta je zgoraj bolj strma.

Obe varianti smuka se združita na Hoferalmu, kjer stoji Falkertschutzhaus. Od te vodi v St. Oswald gorska cesta, po kateri običajno lahko smučamo. Če za vzpon ne želimo uporabiti žič-

nice, lahko po omenjenih dveh variantah smuka od Falkertschutzhaus naredimo krožno turo.

Vid Pogačnik

planinskiVESTNIK · DECEMBER 2010

Zimske radosti v skupini Nock

Narodni park zaobljenih vrhov pri naših sosedih

☞ Vid Pogačnik

Pogled izpod Peitlernocka proti Königstuhlu
FOTO: VID POGAČNIK

Kamorkoli pogledaš, sami zaobljeni, zasneženi hribi blagih strmin, le v daljavi se na treh straneh neba izza njih dvigujejo mogočni, divji vrhovi Julijcev, Visokih Tur, Dachsteina in Nizkih Tur. To je smučarski paradiž skupine Nockberge. Seveda ni zmeraj vse tako idealno. Včasih te na grebenih pričaka ledeno mrzel severni veter. Včasih ga ni, a ker jo je že popihal naprej, te vrhovi pričakajo žalostno goli, vsenaokrog v Alpah pa je trda in s snegom bogata zima. Zato turni smučarji cilje v skupini Nock izbiramo s premislekom. Da pa jih imamo radi, zares radi, kaže tudi ljubkovalno ime, ki smo ga dali tem hribom. "Njoki" jim po navadi pravimo in ime se jim prav poda. Saj so res kot nekakšni mehki *knedeljčki*!

Vzhodno od Visokih Tur se osrednja veriga Alp močno zniža. Skupina Nock je povsem zahodni del tako imenovanih Gurktalskih Alp in jo omejujejo na severu dolina Mure, na jugu Drave, na zahodu rečice Lieser, na vzhodu pa skupina prehaja v še nižje hribovje Gurktalskih Alp. Gore so večinoma zgrajene iz starih kamnin izpred šestdeset milijonov let, ki so prava posebnost Alp. To in še razmeroma neokrnjena narava je leta 1987 botrovalo odločitvi Avstrije, da z ustanovitvijo narodnega parka to območje zaščiti. V teh gorah boste torej našli nekaj posebnosti, ki pa se jih boste lahko veselili le poleti. Nekaj prijaznih jezerc ali visokih močvirij, slikovita samorasla drevesa, poraščena pobočja, ki jeseni žarijo v toplih barvah. Pozimi in spomladi pa od posebnosti ostane samo še valovito belo morje.

Pred desetletji, ko sem imel večino lažjih turnih smukov pri nas že za sabo, sem razmišljal nekako takole: "Pri nas razmere za smučanje z visokih vrhov sedaj še niso primerne, zakaj ne bi šli kam v tujino? 'Njoki' so manj zahtevni, pa še kakih tristo metrov višji kot naši lažji smučarski cilji." In smo šli in večkrat naleteli na gola, spihana pobočja in na visoke pašnike, na katerih smo med travo in skalami vijugali z ene snežne krpe na drugo. Kje je tu napaka v sklepanju? Saj so pri nas vrhovi enakih višin zametani s snegom in grozijo plazovi! Morda pa sneg prinašajoči oblaki, ki prihajajo od zahoda, ves svoj tovor stresejo v Karnijskih in Julijskih Alpah, tisti, ki prihajajo s severa, pa v severnoalpniških Alpah? No, pa saj ni bilo treba drugega kot preveriti snežne razmere in tako smo vedno pogosteje v "Njoke" prišli na dobro smuko. Tudi že novembra ali decembra.

Najlepši za smučanje je osrednji del skupine, kjer so najvišji vrhovi. A kar takoj povejmo, da so ob dovolj debeli snežni odeji za turno smučanje primerni tako rekoč vsi vrhovi skupine Nock, tudi tisti bolj skromnih višin na obrobju. Nekatere, kot na primer Grlico nad Osojskim jezerom, Wollaner Nock z glavnim smučiščem Bad Kleinkirchheima ali Aineck nad prelazom Katschberg, je močno spremenil množični turizem, drugi pa so lahko prav lepi cilji, ki nam ponudijo tudi do tisoč višinskih metrov smuke. A v tem prispevku se bomo omejili le na ožje območje, nekako med Innerkreamsom in Bad Kleinkirchheimom, ki v grobem tudi sovpadajo z območjem narodnega parka.

NAD BAD KLEINKIRCHHEIMOM

Severno od tega znanega letovišča in od nekoliko zahodno ležečega Radentheina se že začnejo gore, ki pripadajo narodnemu parku, le St. Oswald s svojim smučiščem in smučišče

Turnosmučarski cilji nad dolino Langalmatal – od Rosennocka do Pfannocka
FOTO: VID POGAČNIK

na Falkertu, 2308 m, sta izvzeta iz parka. Proti jugu obrnjeni dolini St. Oswalda in sosednja Langalmatal sta čudoviti izhodišči za turne smuke. Pahljačasti kotel nad St. Oswaldom obdajajo vrhovi Falkerta, Klomnocka, 2331 m, in Mallnocka, 2226 m, ki so vsi lahko naš cilj, bodisi od Falkertschutzhaus, kočje na 1557 metrih, ki je odprta tudi pozimi, če pa se malce predamo udobju, pa tudi od zgornje postaje žičnice na Brunnachhöhe, 1902 m. Koča se je s svojim pivom in domačo koroško hrano tako

PFANNOCK

Sredi pobočja Pfannocka stojim na robnikih smuči in se sprašujem, zakaj imam v tako trdem snegu opremo v nahrbtniku, namesto da bi jo uporabljal. In ali ne bi morali biti "Njoki" položni? Prav tipično! Od spodaj mojster oceni, da je južna vesina ravno pravšnja za vzpon s kožami, sto metrov višje že išče, kje je naklonina malo manjša, še petdeset metrov višje se pa že spomni na znani nasvet, da je nezgoda zgolj progresivno zmanjševanje možnosti. Edina, ki ji še zaupam, je natančno postavljanje robnikov, dokler se pod vrhom naklonina ne poleže. Jasmina, ki se že vrača proti koči, bo pa spet spraševala, kje sem toliko časa hodil!

Pfannock in njegova južna pobočja
FOTO: VID POGAČNIK

premeteno postavila, da se po vsakem od teh smukov v njej že kar moramo ustaviti.

V Langalmталu ni množičnega turizma, nas pa dolina pripelje globlje v osrčje skupine Nock. Najlepše je, da za dostop v njen zgornji del uporabimo omenjeno žičnico, z grebena se je treba le malo spustiti. Prvak nad Langalmталom je seveda Rosennock, 2440 m, najvišji vrh skupine. Če so vsi "Njoki" na nek način enaki, ima Rosennock vsaj nekaj svojega karakterja, namreč obilnost. Pravi mali masiv je, ki pa je domala z vseh strani dostopen tudi s smučmi.

Govorica številnih koč v koncu Langalmтал pa nam daje misliti, da so tam še drugi zanimivi vrhovi. Pozimi so sicer Erlacher Hütte in druge koč zaprte, a za vzpone na Pfannock, 2254 m, Predigerstuhl, 2160 m, in tudi na sam Rosennock nam niso potrebne. Posebna geološka zanimivost je tri kilometre široka Zunderwand, apnenčasta stena, ki pripada svojevrstnemu pasu apnenca, ki se v smeri sever-jug vleče skozi sicer mnogo starejše kamnine skupine Nock. Prav ta mali kraški svet omogoča ponikanje vode, ki nižje nato pride na dan v obliki toplih vrelic.

V trdi zimi, ko je turo treba začeti prav spodaj v Kaningu, je dolina Langalmтал kar dolga, zato je najbolj enostavno priti z žičnico na Brunnachhöhe, malo nadaljevati po grebenu, nato pa se spustiti levo bodisi proti Erlacher Hütte ali pa proti višje ležeči Bockhütte. Nad slednjo so lepi smučarski tereni, naš cilj pa bo nazadnje najbrž Pfannock. Z Oswalder Bock Sattla,

ki je pravzaprav zaključek dolge doline, gremo pod južnim pobočjem na sedelce, nato pa po JZ grebenu na vrh. Na povratku k žičnici bo manj vzpona kot pri turi na Rosennock. Pri turi na Rosennock moramo od Erlacher Hütte malo hoditi po položni cesti in šele nato se začne smučarska pravljica.

NOCKALMSTRASSE

Slovita cesta, ki gre skozi osrčje skupine Nock in povezuje Ebene Reichenau z Innerkremsom, za turno smučanje ni kaj posebno uporabna, saj je od novembra do maja zaprta. Čisto nekaj drugega je poleti in jeseni. Dam vam samo en namig – naredite z njeno pomočjo krožno

St. Lorenzen je izhodišče za obisk lepe turnosmučarske gore Groser Speikkofel (2270 m)
FOTO: VID POGAČNIK

kolesarsko turo! Seveda je mogoče po njej iti tudi s smučmi, a razdalje so velike. Cesta gre čez dve visoki sedli: Schiestlscharte, 2027 m, in preval, 2049 m, pod Eisentalhöhe, vmes pa se za dobrih petsto metrov spusti. Nad cesto so številni, a kot rečeno, odročni turnosmučarski cilji.

NAD INNERKREMSOM

Ozka, senčna dolina Kremsbacha lahko pozimi privabi le smučarje, ki se pač nadejajo priti do sonca na okoliških vrhovih. Na obeh straneh je nekaj urejenih smučišč, a kljub temu je priložnosti za lepe turne smuke še veliko. Zahodno od Nockalmstraße je čudovita, nedotaknjena skupinica Hohe Pressinga. Začetek gorske ceste nad Innerkremsom je navadno tudi pozimi prevozen do Nockalmhofe, pri tej koči pa zavijemo desno proti Bärengrubenalm, nad katero so najlepša pobočja. Na Peitlernock, 2244 m, je tura kratka, za smučanje je čudovit njegov severni greben. Bärenaunock, 2292 m, je že nekoliko skalnat, a po severnem grebenu se še vedno da zelo lepo spustiti na izhodišče. Še bolj zahodno se dviguje najvišji Hohe Pressing, 2370 m, ki ima za smučanje zelo lep jugovzhodni greben, nakar moramo nazaj na enega od prej omenjenih vrhov.

Ime, ki poleg Rosennocka in Klomnocka v ušesih turnih smučarjev morda najbolj odzvanja, je Königstuhl, 2336 m. Malce je ovit v pravljice, saj se je menda v Cezarjevih časih pod njim svojega kraljevskega veličanstva zavedel noriški kralj Fozion in se nato s svojo konjenico pohitel vpletat v državljansko vojno starih Rimljanov. Vrh stoji na meji treh avstrijskih dežel. Poleti je s panoramske ceste hitro dostopen, pozimi pa je najlepši turni smuk nanj s severa, skozi pravljичni Rosanintal. Pravzaprav lahko, ko se pripeljemo na Schönfeld, sončno razvodje, kjer stoji Josef Mehrl Hütte, smučarske cilje

na vzhodni in zahodni strani doline izbiramo po mili volji. A kraljevski prestol je vendarle samo eden!

NAD TURRACHER HÖHE

Turracher Höhe je lep, visok (1795 m) prelaz, čez katerega je zaradi smučišč nad njim cesta splužena tudi pozimi. Na Rinsennocku, 2334 m, si, kot bi trenil, sploh če za vzpon uporabiš žičnico na Kornock. Odpeljal boš proti jugovzhodu, a če te bodo

ZAKLAD KÖNIGSTUHLA

Ko so po deželi pustošili Turki, je bogati lastnik rudnikov v Liesertalu z enim od svobodnjakov (Freimann) z volovsko vprego odpeljal vse svoje zaklade v Leobengraben in naprej na Königstuhl v temno jamo. Čakajoč, da se v deželo povrne mir, se je svobodnjaku zahotelo polastiti zaklada. Snel je gospodu glavo, potem pa ostal ob zakladu do svoje smrti. Še danes kot zlobni duh straži pri vhodu v jamo, ki se od tistih časov naprej imenuje Freimannsloch. A pastirji z okoliških planin poznajo skrivnost, kako priti do zaklada. Z veseljem vsakič, ko pridejo, vzamejo toliko, kolikor morejo odnesti s seboj.

Slovo od skupine Nock
FOTO: VID POGAČNIK

Spust s Königstuhla
FOTO: VID POGAČNIK

VREMENSKI ZVONČEK

Če se znajdete v osrčju skupine Nock, se vam morda splača obiskati zvonček želja, ki se nahaja pri Glocken Hütte, nekaj metrov nad Schiestlscharte. V davnih časih ena od pastiric ni več mogla prenašati nenehno slabega vremena in je na ograjo obesila posvečen zvonec. Od takrat naprej si nobena od čarovnic, ki delajo vreme, ni več upala čez sedlo. Dejansko je 1100 milimetrov, kolikor tam znaša letna količina padavin, zelo malo. A ta ni posledica zvončka, pač pa dejstva, da visoke skupine gora na zahodu, severu in jugu zadržijo večino padavin. Kljub temu pa se še danes najde kak pohodnik, ki je, izgubljen v megli, vesel tolažbe, ki mu jo prinese vremenski zvonček.

lepa pobočja zapeljala predaleč, nemara celo dol v Winkl, bo povratek na sedlo dolg ali pa bo treba dvigniti palec. Prehod z grebena Eggenriegel je mogoč že precej visoko, je pa malo bolj strm. Vzhodno od ceste na Turracher Höhe je smučarskih vrhov še precej, a omenimo samo še Großer Speikkofel, 2270 m. Ta je pravi ideal turnosmučarske gore, če je le na njem dovolj snega. Turo začneš v kraju St. Lorenzen, potem pa greš po položnem južnem grebenu čez Mali Speikkofel na vrh.

Konec oktobra je, ko tole pišem. V dolinah že diši po snegu, vrhovi pa so že "posladkani" z njim. Ko sem nedavno nad Neumarkt v Seetalskih Alpah gazil proti grebenu Kreiskogla in pri tem naletel na staro smučino, sem se pridušal: "Poglej jih, presnete Avstrijce! So že smučali!" Čeprav se je takrat dalo smučati že tudi v naših gorah, sem se ob naslednjem pridušanju nehote ozrl proti zahodu, kjer so se v daljavi belile zaobljene gore. "Saj mogoče so pa v 'Njokih' tudi že dobre razmere," sem si rekel ...

Nockberge - informacije

Dostop: Iz osrednje Slovenije se do skupine Nock najhitreje pripeljemo po avtocesti proti Salzburgu. Že pri Beljaku se lahko odcepimo proti severu v Radentheim in Bad Kleinkirchheim. Če peljemo po vzhodni strani skupine naprej proti severu, pridemo na prelaz Turracher Höhe. V Innerkremsu se z avtoceste odcepimo že pri Gmündu, nato po lokalni cesti peljemo v Kremsbrücke, desno v Innerkrems in naprej na Schönfeld.

Planinske kočje: Če boste v skupini Nock bivali dalj časa, boste gotovo nastanjeni v katerem od turističnih centrov: Bad Kleinkirchheim, Innerkrems, Ebene Reichenau, Turracher Höhe itd. Planinske kočje, ki so v tem času odprte, so le gostišča zasebnega tipa, pa tudi ta so le nižje v dolinah: Falkertschutzhaus, 1557 m, Erlacher Hütte, 1636 m, Nockalmhof, 1650 m, Josef Mehr Hütte, 1730 m.

Vodniki: Manfred Korbaj: Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weishaupt Verlag, Graz, 1990.

Leo Baumgartner: Schitouren. Verlag Carinthia, Klagenfurt, 1994.

<http://www.summitpost.org/area/range/153224/gurktal-alps-nockberge.html>

Zemljevid: Kompass: WK 063 – Bad Kleinkirchheim-Nationalpark Nockberge, 1 : 25.000.

Slovenske gore v mitih, pripovedih in šegah

Vilinski svet Pohorja

✎ Dušica Kunaver

Ljudstvo je gore napolnilo s skrivnostnimi bitji – z velikani, zmaji, vilami, divjimi jagami, s škrti, pehtrimi babami. KARIKATURA: LORELLA FERMO GRŽENTIČ

Gore so od pradavnine skrivnostni svet, kamor smrtniku vstop ni bil dovoljen. Tudi naše gore je ljudstvo napolnilo s skrivnostnimi bitji – z velikani, zmaji, vilami, divjimi jagami, s škrti, pehtrimi babami in drugimi skrivnostneži poganske davnine. Dolga stoletja so ta bitja bivala v nedostopnih svetiščih naših gora in ves ta čas tesno sodelovala z življenjem vasi pod gorami. Narekovala so pravila življenja in delila nagrade za pravičnost in kazen za krivičnost. V vsej zgodovini našega naroda so bile gore tudi zatočišče v nevarnih časih. Stotere pripovedi, ki pripovedujejo o teh davnih dneh, bi lahko razporedili v zgodovinsko zaporedje – od časov, ko so velikani gradili naše gore, pa do časov, ko so dale zavetje Črtomiru, brambovcem, puntarjem, rokovnjačem in so skriale v svoje nedrje pravičnega kralja Matjaža.

Ljudske pripovedi bi lahko tudi zemljepisno razporedili v alpske, pohorske, gorjanske itd., vendar smo se odločili, da bo rdeča nit, ki bo povezovala pripovedi, objavljene v naši reviji, iskanje resnice. Vsaka ljudska pripoved prinaša resnico! Običajno je ne najdemo v sami zgodbi, skrita je v naukih, svarilih, v upanju in v verovanjih, ki jih sporočajo te stare pripovedi. Verjeli bomo tem resnicam, ki so stoletja prehajale od ust od ust, od rodu do rodu, zapisane v ljudski spomin in stehane na nezmotljivi ljudski tehtnici, ki tehta dobro in zlo. Mnogokrat so te ljudske resnice bolj resnične od zapisanih zgodovinskih poročil, za katere nikdar ne vemo, kaj je "minister Gregor velel drugače zapisati".

ČUDEŽNI KLOBČIČ POHORSKIH VIL

Vile so bile lepe mlade deklice z dolgimi zlatimi lasmi, v dolgih belih oblekah, v katerih so v mesečnih nočeh kot bele meglice plesale nad vodami in v belih oblakih na vrhovih gora. Njihovo ubra-

no petje je veter prinašal iz daljav. Vile so se skrivale pred človekom, pa vendar so dobrim revnim kmetom pomagale opleti žito. Če pa so slišale preklinjanje, kričanje ali pokanje z bičem, so se umaknile v svoja skrita domovanja, kjer jih človek ni smel zalezovati. Za svojo dobroto so pričakovale hvaležnost in spoštovanje, neupoštevanje svojih svaril in nasvetov pa so strogo kaznovale. Svoja bivališča so imele tudi v pohorskih gozdovih.

Nekega davnega dne je pri nekem pohorskem kmetu služil pastir. Na travnik, kjer je ta pastir pasel kmetove krave, so vsako jutro prihajale pohorske vile in kravam prinašale dobro travo in zdravilna zelišča. Vsako jutro pa so s seboj prinesle tudi srebrno golido in vanjo namolzle mleko. Nekega poletnega jutra je pastir potožil vilam, da ga gospodarica ošteva, ker imajo krave premalo mleka.

"Si gospodarici povedal, da me na paši molzemo krave?" so vile vprašale pastirja.

"Prav gotovo tega nikomur nisem povedal," je odvrnil pastir.

"Tudi danes bomo pomolzle krave," so vile dejale pastirju, "vendar danes gospodarici kar povej, da me na paši molzemo njene krave. Jutri pridemo spet in nam boš povedal, kaj je odgovorila."

Vile so tudi tokrat namolzle srebrno golido mleka in odšle v svoje skrito bivališče sredi pohorskih gozdov.

"Mleko bomo kmetici plačale z darilom," so se dogovorile vile in se lotile dela.

Iz smrek so si naredile čudežne kolovrate in na njih vso noč tkale prejo, ki so jo naredile iz modre mesečine, iz bele jezerske meglice in iz luninih žarkov. Sprejeno nit so zvile v bleščoč bel klobčič. Naslednje jutro so vile spet vzele srebrno golido za mleko in odšle na travnik h kravam in pastirju. S seboj so imele tudi čudežni klobčič, ki so ga pripravile v tisti noči.

"Si svoji gospodarici povedal, da jemljemo njenim kravam mleko?" so vile vprašale pastirja.

"Sem," je odvrnil pastir.

"Je bila huda?" so ga radovedno vprašale vile.

"Nič ni bila huda," je odvrnil pastir. "Rekla je, da si le namolzite mleka, kolikor ga potrebujete."

Ko so slišale te besede, so vile rekle pastirju: "Krave te dobre gospodarice bodo odslej imele še več mleka, a v zahvalo za tisto mleko, ki smo ga doslej jemale, ji daj tale klobčič, ne pozabi pa je posvariti, da ob odmotavanju nitke s tega klobčiča ne sme nihče reči: Da bi že bil skoraj konec! Če bi se to zgodilo, bo nitke na klobčiču takoj konec."

Vile so dale pastirju čudežni klobčič, namolzle polno golido mleka in odšle, pastir pa je tistega dne veselo dal njihov klobčič gospodinji in ji povedal, kaj so mu naročile. Vsa srečna si je gospodarica ogledovala prelepi klobčič niti, ki so bile tanke kot las, lahke kot pero in svetile so se kot bel sneg na pohorskih livadah. Vsak večer so v kmetovi hiši odmotavali ta čudežni vilinski klobčič ter mehko svileno prejo navijali na vreteno in v nove in nove klobčiče. Imeli so polne kašče klobčičev, a niti ni in ni zmanjkalo. Pohorski tkalci so iz dragocenih niti tega klobčiča tkali tanko platno, ki je bilo mehko in belo,

a močno tako zelo kot nobeno domače platno. Vilinski klobčič so še kar naprej odmotavali, a bil je vedno enako velik.

Nekega dne pa je na to pohorsko kmetijo prišel služil pastir, ki je bil velik lenuh. Po večerji je moral tudi on, tako kot ostali člani družine, odvijati čudežni klobčič. Nekega večera je glasno zavzdihnil: "Da bi bil že vendar kdaj konec tega klobčiča!"

Po teh besedah je kmetova družina vsa prestrašena strmela v klobčič, ki je postajal vse manjši in manjši, dokler ni izginila zadnja nitka in čudežnega vilinskega klobčiča je bilo v resnici konec.

(povzeto po knjigi Jožeta Tomažiča Pohorske bajke)

Sporočilo te zgodbe je jasna resnica, ki jo ponavljajo tudi modrosti ljudskih pregovorov o delu in lenobi:

Delo in mir je sreče izvir.

Z dobro voljo začni delo, da bo lep uspeh imelo.

Lenoba pa je vseh grdob grdoba.

Tam, kjer glad mori lenuha, najde pridni dosti kruha. ◦

Čudežni klobčič pohorskih vil
KARIKATURA: LORELLA FERMO GRŽENTIĆ

Še nekaj Juletovih ocvirkov¹

Gamserija²

✍️ Robi Ocvirk

Montaž FOTO: ISKRA JOVANOVIĆ

V zadnjih letih je tako nanoslo, da je kuharija moja skrb. Ker si kot upokojenec ne morem privoščiti posebne pisateljske mize, pa tudi, da mi ne bi šli trenutki med posameznimi kuharskimi opravili v prazno, mi kuhinjska miza služi obenem tudi za pisanje. Lahko si predstavljate, kakšen ustvarjalen nered vlada na njej in da mimogrede zamešam pisateljske in kuharske pritikline. Tako sem šele sinoči med korenjem našel nekaj založenih ocvirkov, ki sem jih pogrešil med zadnjim pisanjem o Juletu. Naj vam sedaj teknejo!

UČNA LETA: OD PRETEPAČA ...

Težko boste verjeli, ampak ta dobrodušni velikan, ki ga je bilo eno samo občudovanje lepote od cvetk in metuljev preko skalnih ostric in bleščečih ledenikov do sončnih vzhodov in zahodov, ki ne bi niti mravljinca skrivil lasu na glavi, razen če bi ga zaradi kratkovidnosti spregledal, je bil v mladosti najhujši pretepač vse šole. Ne samo priznal, še celo hvalil se je s tem; resda tega ni počenjal iz mladosti, marveč iz veselja do merjenja prekipevajočih moči. K sreči je bil odliččen učenec, drugače bi ga gotovo vrgli iz

¹ Prvo razmišljanje o Juletu je bilo objavljeno v PV 9/2009.

² *Gamserija* = v nižinskih časnikih tej leposlovnosti zvrsti poreko kozerija (v višavah preskok z divje kože ali gamsa).

zbirko zemljevidov, ki je zaprašena že desetletja ležala nedotaknjena na najvišji polici v šolski knjižnici. Novi čudežni način prenosa znanja je znanstveno utemeljil z obrazcem, da se pretoči več znanja, težja ko je knjiga in hitrejši ko je zamah; manj pa, trša ko je lobanja. Žal brez predhodnih poskusov ni mogel vedeti, da pri pretrdi glavi učinek povsem obide možgane in se celotna gibalna količina znanja, se pravi knjige, prenese nizdol, tako da je poskusni zajec obležal z zvitim vratom. Jule ne omenja, ali je pomoč le obrodila kak sad in je prejemnik morda kasneje celo poučeval zemljepis; zagotovo pa se zanj ve, da ni mogel gledati tekem v pingpongu – ne zaradi poškodovanega vratu, temveč ker ga takrat še ni bilo ...

... SKORAJ DO MINISTRA

Ker se njegov brat na vseučilišču ni izkazal, se je moral Jule izučiti za vodenje družinskega podjetja, čeprav ga je bolj veselila čista znanost. Samo ugibamo lahko, kaj vse bi dosegel s svojo domiselnostjo! Ne da bi hotel v nič devati naša sedanja šolska ministra, saj se že sama, niti njunih predhodnikov, a njihovo delo bi Jule opravljal z levo roko!

Že takrat bi odkril *bolonjski* način pouka in iznašel posredovalnice za neobdavčeno delo visokošolcev, tako da bi šli že pred sto leti skoraj vsi mladi v visoke šole, skoraj vsi (ne samo mladi!) bi delali prek posredovalnic in le redki bi dobili redno službo. Iz roda v rod bi to zmeraj bolj blagodejno vplivalo na pokojninsko zakladnico, saj bi bilo posledično tudi zmeraj manj upokojencev in naš sedanji državni blagajnik bi upravičeno nosil svoj priimek, saj se mu ne bi bilo treba nič križati v strahu, kako naj zagotovi pokojnine.

Usodne posledice bi zaznamovale ves svet. Če bi Jule pravočasno uvedel posredovalnice, bi neobdavčeno delo spodkopalo že tako trhle temelje črno-žoltega cesarstva in ječa narodov bi razpadla, še preden bi utegnili zanetiti svetovno vojno. Si sploh lahko predstavljamo, kako bi se zgodovina drugače zasukala, koliko življenj bi bilo obvarovanih, če bi se Kugajev Pavel usposobil za vodenje podjetja? Za povrh bi tudi trgovina cvetela še naprej in Jule bi lahko še brezskrbno pohajal po hribih. A zaradi vojne je čezmorski promet usahnil in Jule je kot siromak obtičal v Trstu. Na srečo

ima vsaka slabost tudi svetlo plat – tako je imel več časa, da je lahko napisal kup knjig, ki jih drugače ne bi.

KRI NI VODA; BESEDA NI KONJ; NIKOLI NI PREPOZNO

Juletu kot najljubšemu prijatelju sem nekaj zamer povedal v brk, a sem z leti začel nanje gledati drugače. Sprva sem mu poočital, kako da kljub tričetrtinski krvni dediščini ni hotel biti Slovenec, pri čemer je bil ena od četrтин celo sam Koseski, svojčas naš največji pesnik. Še vedno bi bil, če mi ne bi bili tako nestanovitni, da smo se odvrnili od junaškega sukanja bridkega meča "*Pet jih pade, kjer porine sin slovenske domovine!*" in začeli vzdihovati ob zalivanju mokrocvetočih rožic: "*Jaz pa le Tebi, draga, želel sem dopasti!*" Kmalu sem spoznal, da sem mu storil krivico. Stari reki nimajo nobene veljave več; od vseh rekov z "... ni ..." drži edino še tisti, da če ni, še država ne vzame. V Juletovem primeru ne šteje kri, temveč beseda, in to sta mu določila starša, pri čemer slovenščina sploh ni prišla v poštev. V rosнем otroštvu ga je mati vzgajala v laščini – upravičeno, saj je bila dobesedno njena in njegova materinščina. A še pred šolanjem je oče ukazal, da bo vsakemu njegovemu otroku bolje nemški Avstrijec biti, prav kot je izkusil sam na lastni koži. Kmečko orodje na tržaških ulicah ne leži kar vseprek in tako ni dočakal prilike, da bi stopil na Dežmanove *preklete grablje*, ki bi ga spomnile na domačo govorico.

Vzgojen nemško, prikrajšan za besedo svojih dedov – kako bi se lahko Jule odločil za samovoljen povratek v rod svoje krvi? Kakšno prihodnost bi si lahko obehtal v narodu, čigar največji pesnik se je dičil s srbskim in služboval pod nemškim imenom? *Baš Jovan in glih Johann*, dedova nadomestka za krstnega kranjskega Janeza, sta ga dokončno prepričala, da imamo Slovenci na dolgi rok samo dve izbiri: utopiti se v nemštvu ali na Balkanu. Za sedaj je sicer videti, da sta ga opetnajstila, predvsem Johann. Kdo ve, kako bo čez sto let? No, če bi rad, da bo takrat kdo odgovoril na to vprašanje, ga moram drugače zastaviti: "*Hu nous ...?*"

A črviček dvoma gloda še kar naprej; ali je res mogoče, da se pri sami naši služinčadi v domači hiši ni navadil govoriti po naše? S tujci nikdar ni govoril slovenski, češ da ne zna. Kaj če samo ni hotel pokazati, da zna, ker je s tem obdržal gosposko visočino? Da ga pestrna Urška, ki jim je

šole. Še vedno hranijo njegova spričevala z oceno za znanje v velikih pismenkah "CUM LAUDE" in z opombo pod črto za obnašanje "*come Laudon*". Slednje se običajno razume *kot peklenšček*. Ker je tačas postal najslavnejši Tržačan, zanj izjemoma tolmačijo, da je bilo mišljeno *junaško kot general Laudon*.

Že takrat je bil dobra dušica in je rad drugim pomagal pri uku. Ker se je bil čudežni nürnberški lijak izgubil že pred stoletji, je sošolcu, ki mu zemljepis ni šel najbolje, skušal vbiti znanje v glavo tako, da ga je treščil po glavi z zajetno

bila kot družinski ud, v štirih desetletjih ne bi navadila niti besede? Ko mu je prepevala uspavanke, ko ga je, malega bolnika, tolažila v prečutih vročičnih nočeh, ko mu je polagala hladne obkladke in stregla napitke za odganjanje mačka po visokošolskih junačenjih?

IMENA, IMENA!

Najbolj sem mu zameril, odkar sem prvič bral o najslabikovejši dogodivščini iz naške dobe osvajanja sten, da je dopustil poimenovanje najhujšega plezalnega mesta v Špiku nad Policami po Ojcingerju. Saj ta je bil drugače odličen vodnik, a tam je samo visel pol ure kot gnjat v dimnici. Kajpak bi se moral klicati po Komacu, po *divjem Jožetu*, ki je rešil prijatelja iz usodne zagate. A oči mi je odprl šele stavek pokojnega prijatelja, gorjupega Lojza, ki je pred mnogimi leti v Hribovcu jedko ošvrknil način izbire vodij odprav v tuje hribe: "... z migotanjem spodnje čeljusti in da se je enkrat pustil potegniti čez steno ..." Potemtakem si je tudi Tone zaslužil trajen spomin, saj je prehod res on preplezal prvi, čeprav ga je Paver potegnil čezenj – celo z navadnim hlačnim pasom! Pavrovo junaško dejanje je Jule za zmeraj otel pozabi s srce parajočimi besedami: "**Opravil je čudovito mojstrovino. Nikdar ne bo nihče več preplezal tistih pečin!**", kar je neprimerno lepši spomenik, kot je ime prehoda, ki je zdaj okovan z zarjavlim železjem.

Ob tem naj še nekaj predlagam prostim plezalcem, če po neverjetnem naključju berejo Hribovca: če še vedno nimate ustreznega domačega izraza za tak način plezanja, pri čemer ni nujno, da je varovanje ravno z navadnim pasom, upam, da se bo prijela označba ... *s črno piko* ...

NJEVOVA POLICA

Dostikrat so se, ne da bi sam imel kar koli zraven, zapleti z imeni kar lepili nanj. Tako so nepoznavalci prečnico nad Triglavsko steno krstili po njem, pri čemer so zagrešili dvojno napako. Polica je v strokovnem plezalskem izrazoslovju opredeljena kot *vodoravna tvorba v strmini ali steni, dovolj široka za udobno ležanje dveh vstrec*. Rad bi videl – no, to se samo tako reče, da me ne bo kdo proglasil za skrenjenega ogleduha – dva tam udobno in brezskrbno ležati! In drugo – čez ta prehod so Trentarji, že odkar svet stoji, tihotapili gorenjske gamse, ki jih je na hitro izdalo zdravje. Sam Jule se je šalil,

da so ga poimenovali po njem, ker je šel čezenj prvi brez gamsa na plečih.

NJEGOV SPOMENIK

Državne skrivnosti se praviloma razkrijejo po petdesetih letih; samo na vzhodu, tudi bližnjem, čas teče počasneje, tako da so v Belem gradu šele letos razkrili skrivnosti okrog postavitve njegovega spomenika. Po rojstni letnici (spomenikovi, ne Juletovi!) sem ves čas sumil na povezavo s Trstom. Če ne bi bilo nekaj zadaj, le zakaj bi sredi takratne stiske zapravljali denar za kip nemško piščočemu in govorečemu narodnemu odpadniku, ki je celo med vojno sodeloval z zavojevalci, saj je dovolil, da so na pročelju koč v Vratih Aljaževo ime nadomestili z njegovim?

”... čez ta prehod so Trentarji, že odkar svet stoji, tihotapili gorenjske gamse, ki jih je na hitro izdalo zdravje. Sam Jule se je šalil, da so ga poimenovali po njem, ker je šel čezenj prvi brez gamsa na plečih.

In res! Vse stroške izdelave, postavitve in pogostitve so pokrili iz tajne postavke državnega proračuna z oznako Trst. Naši so hoteli vplivne zahodnjake, zlasti plemiča z Otoka, ki je predsedoval odboru za Trst in je bil navdušen hribovec, z odkritjem kipa prepričati v treh potezah: Jule je celo življenje živel v Trstu, Jule je naš – torej je tudi Trst naš. Plemenitaš nas je ginjen (malo čudno za častnika, a saj je bil naš rešitelj Maribora in Koroške tudi pesnik!) pohvalil, da smo Juletu postavili spomenik prav v Trenti, za katero mu je vse življenje bilo srce in kjer mu je domovala duša, zato nam bo tudi prisojena; Lahom pa še naprej ostane Trst, kjer je samo životarila njegova zemeljska lupina. Videč razočarane nas je skušal potolažiti z nasvetom za delitev plena po naslednji vojni: "Če boste hoteli nazaj svoje morje, raje uporabite Lepo Vido – ona je pustila srce tam na obali!" Poznal je celo naše ljudske pesmi!

Upajmo, da jih vsaj tako pozna naš predsednik, da nam bo Lepa Vida v sedanjih pogajanjih rešila Piranski zaliv. Samo da je ne bo zamešal s svojo vrhovno živinozdravnico, ki je takisto Vida in prav tako lepa, samo z malo začetnico. Ne vem, ali se slednja (Vida, ne začetnica!) poklicno spozna tudi na ribe in posledično na

morje, česar najbrž ne ve niti predsednik, ampak če pod njenim poveljevanjem nismo dobili niti navadne ptičje gripe, kako bi dobili izhod na odprto morje?

NJEGOVO LEPOREČJE

Človek potrebuje nekoga nad seboj; če mu vzamejo boga, ga mami zlodej ali kak njegov odposlanec s tankimi ali košatimi brki. Saj ne, da bi enačil Juleta s padlim bogom ali še manj z v nadaljevanju omenjenima zločestima brkačema, ampak tudi jaz sem bil človek iz prejšnjega stavka, ko so težke besede v uvodniku, slabo ocenjujoče njegovo leporečje, zabile žeblje v krsto pisateljskega slovesa mojega vzornika. Tedaj sem se zavedel svoje dolgoletne zmote, slepote in gluhot: saj vendar, nevesč nemščine, sploh nisem bral in slušal Juleta! Gledal sem jih, a jih nisem videl; prebiral sem blesteče besede in prislusnil čarobnemu zvenu, misleč, da je vse to njegovo, a od nekdaj je bilo njihovo: Mira in Marjan, Liljana in France so se skromno držali v ozadju, čeprav so ustvarili pravi čudež. Neznalec nimam razloga, da ne bi verjel zapisani slabi oceni, in ker je četverici uspelo, da je iz postane mlakuže "patetičnega, sladkobesednega, ponesrečenega in dolgočasnega leposlovja" speljala živahen, svetleč, isker studenček, katerega sveže besede še vedno pijem in pijem, so mi prestolonasledili Juleta.

URADNI KRST JULIJCEV

Od nekdaj me je jezila znanstvena obrazložitev poimenovanja Julijcev. Nič ne bi nasprotoval, če bi jih imenovali neposredno po Juliju Cezarju. Tako so naredili boljševiki, ki so brez ovinkov proglasili Leninov in Stalinov vrh. Ampak da naj bi se Julijci imenovali po vojaški postojanki, ki jo je Cezar dal ustanoviti v njihovem vznožju in se je seveda imenovala po njem? Kot da bi v polpretekli dobi Pohorje poimenovali Pogorje 29. novembra in to ne v čast prazniku, marveč po imenu vojašnice v Slovenski Bistrici, ki se je imenovala po prazniku!

Pravijo, da slučajev ni. Zatorej mora biti nekaj globljega v dejstvu, da nosita gorovje in njegov slavitelj, odkrivatelj in predvsem največji ljubitelj isto ime. Za vse dih jemajoče opise, za vse zanosne hvalnice, ki so Julijce približali vsemu svetu, si zasluži njihov *kralj* tudi uradni spomenik v njihovem imenu. Čeprav so bili nekdaj celotni Julijci naši, je sedaj žal naš le del,

Triglav s Kugyjevo polico tik nad steno FOTO: OTON NAGLOST

tako da jih sami ne moremo uradno prekrstiti. Zato naj naši poslanci predlagajo svečano izjavo, s katero bo Evropa Julijce uradno poimenovala po njem.

KDO JE BIL BOLJŠI PLEZALEC

Uvodničar¹ si je zastavil vprašanje, kdo je bil boljši plezalec od obravnavanih jezičnih vračev. Strinjam se z njegovim mnenjem, da je bil Hene boljši od Juleta. Ampak pravilen je naslednji odgovor: Jože Komac – Paver je bil nedvomno boljši plezalec od obeh.

A da je bilo vprašanje malce drugače zastavljeno in nanj nisem prav odgovoril? "Toliko slabše za vprašanje!" bi zagrmel stari modrec Immanuel, tako kot se je odzval na očitke, češ da dejstva niso v skladu z njegovimi predvidevanji. Zamorski vrač, čigar zvarek ni pomagal bolnemu belcu in je vseeno trdil, da so njegove rožice zdravilne, le bolnik ni nič prida, bi tudi soglašal, da je odgovor pravilen, torej je moralo biti vprašanje neustrezno.

NA ŽLIČKO

Morda sem vas zavedel z uvodom, če ste ob tem naslovu pomislili na kuhanje, a gre za hribovski izraz. Označuje položaj pri prenočevanju na prostem, pri katerem hribovci, običajno dva, lahko tudi več, zaradi čim manjše izgube toplote leže na boku, čim bolj stisnjeni, obrnjeni v isto

smer, zloženi kot žličke. V izogib podtikanjem: čeprav je navedena samo moška oblika, velja enako kot pri razpisih za službo tudi za žensko obliko – se pravi lahko sami hribovci, same hribovke ali malo mešano. Način je opisan v vseh svetovnih priročnikih za preživetje v hribih. V zadnjem slovenskem ga najdete pod naslovom: Zasilno, a z veseljem. Uporablja se od pradavnine in od nekdaj se je obnesel. Dokaz, pravzaprav protidokaz je naš Enci ali za tujce Oetzi. Ker je hribolezil sam, je v neurju zmrznil. Vsi drugi so hodili vsaj v dvoje in na omenjeni način preživeli tudi neurne noči, saj niso našli niti enega para zmrznjenih prastarih hribovcev ali hribovk v položaju *na žličko*.

Izkušnje govore, da *žlička* brezhibno deluje, če imajo udeleženci dobre medsebojne odnose, tako ali drugače tople. Težave nastopijo, kadar tovrstna zadrega združi vzvišene, tekmovalne, nestrpne, samovšečne, vsedrugevničdajajoče osebe, kakršne z lahkoto najdete med cvetoberom našega hribovstva – plezalci. Kadar je sila dovolj huda, ko hudič že žre muhe, se utegneta tovrstno zblížati celo dva taka osebka. Samo običajno najprej mine kar pol noči, preden se eden od obeh trmoglavcev ukloni in predlaga *žličko* ter s tem prizna, da je slabotnejši. Vse povedano po zakonu enakih možnosti velja seveda tudi za plezalko.

Zakaj sem ta ocvirek dodal k Juletovim? Zdaj imam priložnost odpraviti

dokaj razširjeno zmotno prepričanje, da je *žličko* odkril prav Jule, za katerega je znano, da je mnogokrat in z veseljem prenočeval pod milim nebom. Zmota je sama po sebi razvidna že iz imena, kajti k splošno poznani zajetnosti njegovega telesa bi sodilo poimenovanje *na zajemalko* in ne *na žličko*.

SKLEPNO IZMIŠLJANJE

Tekači vedo, da se zavoljo dobrobita lastnega telesa po ostrem zaključnem diru ne smejo sesesti na klopco v prvi krčmi, temveč lahko preidejo v običajno življenje šele po vmesnem lahkotnem teku, čemur se strokovno reče iztekanje. Slično velja za naporna duševna opravila. Ko smo se prebili čez gornje zelo zahtevno besedilo, bi bilo skrajno neodgovorno, če bi možgančke brez vmesnega postopnega zmanjševanja miselnega napora (strokovno: izmišljanja) spustili neposredno na raven ždenja pred vdaljvidnim zaslonom (s kratico: TV). V ta namen priporočam kako polurno lahkotnejše čtivo, recimo zbornik SAZU, Uradni list ali Novo revijo; nato se lahko po padajočem zaporedju prepustimo najprej poročilom, potem kakim trenjem, šele po vmesnih oglaših, se pravi po dokončnem izmišljanju si brez škode smemo ogledati večjega ali manjšega brata, sestro ali kmetijo; prav na koncu, tik pred dokončnim odklopom pa celo Jonasovo iskanje resnice. ○

¹ Glej uvodnik v PV 6/2008.

Zastavica in njena zgodba

Spominski znak, ki ni bil vedno enak

✍️ Jožica Milavec

V knjižici Matjaža Deržaja *100 let Aljaževega stolpa* je zapisano, da je bila kovinska zastavica na vrhu stolpa leta 1948 zamenjana s peterokrako zvezdo. Kam se je zastavica po zamenjavi izgubila, ni podatka. Mnogo let kasneje, ko so snemali film o Kugyju¹ (1984, režija Marjan Ciglič), je bila odstranjena tudi zvezda in za potrebe snemanja zamenjana s provizorično kopijo originalne zastavice. Ta je bila kmalu po snemanju odstranjena, zvezde pa tudi ni nihče prinesel nazaj. Tako je stolp za nekaj časa ostal brez vsakega simbola.

Leto po snemanju, ob 90-letnici postavitve stolpa, je Stanko Kofler z Dovjega skupaj z nekaj sodelavci iz jeseniške železarne poskrbel, da je bila izdelana kopija prvotnega simbola in še pred obletnico tudi nameščena. Pri izdelavi in zamenjavi je sodelovalo pet ljudi: Stanko Kofler, Marko Burnik, Miran Kavalarič, Janez Čufer in Igor Bogataj.

Domačini so med snemanjem filma o Kugyju sodelovali kot statisti in pri varovanju snemalne ekipe. Tudi prizor pretepa na vrhu Triglava so pomagali izvesti tako prepričljivo, da ga ni bilo potrebno niti enkrat ponavljati. Stolp je bil za potrebe snemanja iz tedanje rdeče prebarvan v prvotno sivo in zvezda je bila zamenjana z začasno zastavico. Seveda so prišle kmalu po snemanju kritike, zakaj se stolp ponovno ne prebarva v rdečo, a ostal je v prvotni sivi barvi. V obratu Jeklovlek jeseniške železarne je dal Stanko pobudo za izdelavo in montažo nove zastavice. Naslednjega dne je s seboj prinesel predvorno fotografijo stolpa in na podlagi te so se dogovorili za obliko replike, ki naj bi bila iz jekla in bakra.

Na osnovi razmerij na fotografiji so določili velikost in debelino zastavice

ter obliko številke. Konica, zgornji rob in zgornji krak so bakreni zaradi največje izpostavljenosti strelam, stebriček, zastavica in ležaji pa iz kromovega jekla. Zastavica je na vrhu stolpa pritrjena na pločevinast stožec, ki se strehi prilaga, nanjo pa je od spodaj privijačen z dvema maticama. Stebriček je vstavljen v oležajeno cev, tako da se zastavica lahko vrti v smeri vetra, jeklena površina pa je polirana, da pridejo izrezane številke bolj do izraza. Vsak od štirih kovinarjev je v delavnici Jeklovleka opravil svoj del, od struženja do rezanja, poliranja in *lotanja*, nakar je bila zastavica pripravljena za montažo.

V drugi polovici julija so se na Triglav odpravili Janez, Marko in Igor. Oglasili so se še na Kredarici pri takratnem oskrbniku Božu, mu pokazali izdelek in si izposodili še nekaj manjkajočega orodja. Nato so odšli na vrh. Montaža je potekala hitro in nevpadljivo, saj je bilo na vrhu le malo ljudi. Maticama, s katerima je od znotraj pritrjen pločevinast stožec, so premazali navoj z epoksidno smolo, s čemer so ju

za varovali pred odvitjem. Nato so se vrnili na Kredarico, kjer jih je oskrbnik počastil s steklenico vina in enolončnico.

Kot se še spominja Marko Burnik, so to dejanje izvedli samoiniciativno in brez pridobitve kakšnih dovoljenj, od nikogar pa tudi niso zahtevali nikakršnega nadomestila. To so storili v prepričanju, da so opravili dobro delo. S tem se niso nikjer hvalili, zato so jih kasneje presenetile čudne trditve nekaterih posameznikov glede tega dejanja. A najpomembneje je, da se zastavica po četrto stoletja še vedno vrti v vetru in kljubuje vsem vremenskim razmeram na vrhu Aljaževega stolpa.

Vse zapisano je namenjeno spomenu na ponesrečenega gornika Stanka Koflerja (8. 8. 2006 na Tomiškovi poti), ki se je z vsem spoštovanjem trudil za ohranitev Aljaževe in planinsko-gorniške dediščine, ter z namenom, da bodo planinci v prihodnosti seznanjeni z resničnim potekom dogodkov, za kar je praznovanje 115-letnice stolpa seveda več kot primer-na priložnost. ◊

FOTO: GORAZD GORIŠEK

¹ Dokumentarec o snemanju je na <http://www.rtvsl.si/odprtikop/dokumentarci/triglav>.

Kako sem se učil kuhati kavo

Različni učitelji, različni napotki

✍ Damjan Slabe

Pogled na Lower Kananaskis Lake (s poti proti Mount Indefatigable, 2670 m) FOTO: DAMJAN SLABE

Če bi se moral ta trenutek opredeliti za ali proti pitju kave, potem bi odločno obkrožil za. Ne, da sem kakšen obsedenec tega tradicionalnega poživila. Toda ena, tista zjutraj, pred turo ... Tista je pa zakon! Ali na primer ob ponedeljkih. Ne vem sicer, kako je z vami, toda pri sebi sem že zdavnaj odkril paradoks ponedeljkovih juter: lepše se imam čez konec tedna, bolj ko je bila tura navdušujoča, težje začnem nov delovni teden. Po vsej logiki bi moralo biti ravno obratno! In kava mi pri tem preklapljanju hudo pomaga. Saj kot pravijo, v zmernih količinah (kaj sicer že natančno to pomeni?) draži možgansko skorjo in izboljša razpoloženje. Menda povzroča celo rahlo evforijo in izboljša koncentracijo. Sam vem predvsem to, da se po skodelici dobre in s (kravjo!) smetano zabeljene kave počutim sila ugodno. Kje vse in s kom sem jo že pil? Dobro mi kuha, se ve, moja mama. Najboljša pa je bila, o tem ni dvoma, tista na letališču v Nairobiju. Po vzponu na Mt. Kenjo in na Kilimandžaro, ko smo se nekega zgodnjega jutra vračali v Evropo ...

PRVI JE BIL NAJSTROŽJI

Skuhati dobro kavo je umetnost. Pitje kave lahko postane tudi razvada, ki pa bi se je sam skoraj odvadil. Oboje je v mojem primeru tesno povezano z gorami. Prvič se je zgodilo, ko sva se z Miretom namenila osvojiti Veliki Klek (Grossglockner) po Stüdelgratu. Takrat še ni bilo Karavanškega predora (cestnega se

razume) niti kaj dosti avtoceste po Dravski dolini. Pripeljati se v Kals, ki je izhodišče za ture z južne strani na Grossglockner, je bil čisto drugačen podvig kot danes. Vmes sva morala zaradi zgodnjega vstajanja in utrujajoče vožnje celo počivati. Ustavila sva se torej na počivališču ob cesti in prostovoljno sem se javil, da bom skuhal kavo. Vzel sem

mali plinskem kuhalnik, pristavil alumini-jasto posodo in jo napolnil z vodo. Kmalu je omamno zadišalo, zdelo se je, da od Lienza pa do Spittala. Arabci so že vedeli ...

Toda, ko je moj soplezalec (ki je, med nami rečeno, vendarle nekaj let starejši in je imel takrat že zelo izostren okus za to, kaj je dobra kava) naredil požirek, me je namesto s pohvalnim "mmmm, kako doobraaa", le pošteno nahrulil: "Drugič pa daj enkrat več kave in enkrat manj sladkorja, kot si mislil!" "Vrag pa taka hvaležnost," sem se kujal sam pri sebi in s "saj kava sploh ni zdrava," spiral občutek neuspeha. Mire je potem še celo turo godrnjal o sladki češpljevi vodi, ki da sem mu jo skuhal. Vzpon mi je kljub temu ostal v lepem spominu. Saj veste, kako to gre. In šolanje je bilo učinkovito: njegovega recepta za kuhanje kave se še po četrtoletja vztrajno držim.

"KOFETEK" PRI MEDVEDIH

Drugič je bilo mnogo let kasneje. S Frankom sva taborila v Peter Loughheed Provincial Parku, v enem od parkov v Skalnem gorovju

zahodno od Calgarya. Frank je dober poznavalec teh koncev. Peljal me je v pravo divjino, o tem ni dvoma. Kamorkoli si se obrnil, si lahko naletel na bolj ali manj sveže sledi grizlijev. Že med dostopom me je s svojimi zgodbami dodobra prestrašil: skoraj ni bilo smreke, potoka ali ovinka, kjer še ni naletel na mrcino. Priganjala naju je tudi nevihta. Komaj sva še uspela postaviti mali šotorček, že je lilo kot iz škafa. Taborila sva sicer na res imenitnem kraju, imenovanem Forks: ob reki in ker je bilo med tednom, sva bila edina gosta na prostoru, odmerjenem za taborjenje. Toda ob stalnem šumenju Upper Kananaskis River, sem bolj slabo spal. Ponoči sem sanjal, da je medved stopil na najin šotor in to prav na moj prsni koš ...

DRUGI PA NAJNATANČNEJŠI

Čeprav je bilo poletje na višku, je preko noči snežilo skoraj do najinega tabora. Jutro je bilo sila turobno in po slabo prespani noči se nama ni prav nič mudilo na pot. "Kava naju bo poživila," sem si prizadeval dvigniti moralo v taboru. Frank pogleda v reko in nezaupljivo reče: "Veš, tale voda, hm, tale pa že ni užitna. Poglej, kako je kalna. In lahko so paraziti v njej. Stopi raje tistih nekaj minut nižje do bistrega izvira, ki sva ga obšla včeraj pri dostopu. Tista voda bo dobra!" Malce nejevoljen vzamem posodo, se opremim s pohodnimi palicami in oborožim s solzilecem, ter parom zvončkov proti medvedom. Nič kaj prijetno mi ni bilo hoditi samemu po divjini: cingljal sem kot ministrant in se še malo bolj, precej več, kot bi bilo potrebno, oglašal z glasnim "Hej bear!", vsake toliko preveril, če je doza s sprejem še na svojem

mestu, glava pa se mi je obračala kot rotacijska luč na delovnem stroju. Sam pri sebi sam godrnjal kot šrauf nad češpljo, ko si je v bivačku pod Daulagirjem zlomil slavni zob: "Kdo za vruga, si je izmislil to presneto kavo?" Na srečo sem brez kakšnih neprijetnih pripetljajev zajel bistro vodo (nehote sem se spomnil Zupančičeve Kanglice) in se s pospešenim korakom po dolgih 20 minutah vrnil v tabor (čeprav moja "kanglica" ni bila prav nič "zlata vsa", sem si pa vsaj pošteno oddahnil). Čez dan sva naredila lepo turo do Turban Canyonu. Srečala sva gorskega tekača in kasneje, ko sva našla njegovo tekaško uro, ugotovila, da je bil to Alexander Babikov (letos je na olimpijskih igrah teknoval za Kanado v smučarskem teku). Seveda sva ga s pomočjo spleta našla in Frank mu je kasneje uro tudi vrnil. Občudoval sem venec sveže pobeljenih gora in srhljivo globok kanjon ter idilične prostore za taborjenje. In pri sestopu tudi sledi medvedov, ki jih pri vzponu še ni bilo!

... A LE KOT UČITELJ!

Naslednje juro je bil Frank na vrsti, da priskrbi vodo za kavo iz "le nekaj minut oddaljenega bistrega izvira". Toda, glej ga zlomka! Ko si je tudi to jutro pozorno ogledoval reko, je nenadoma ugotovil, da se je čudežno zbistrila. Sam sicer nisem opazil prav nobene razlike glede na tisto včeraj. In paraziti? Le kam so naenkrat izginili? Toda Frank je bil očitno trdno odločen, da do izvira ne gre. Skuhal sem torej kavo iz vode, ki sem jo zajel kar v reki, vsul "enkrat več kave in enkrat manj sladkorja" ter si pri tem mislil svoje. ◉

Res je čas, da se malo razmigamo. Praznovanje novega leta človeka samo poleni – tako smo razmišljali z bratom Cirilom in s svakinjo Joži. Na ponovoletni pohod na Blegoš gremo! Planinsko društvo Gorenja vas ga organizira. Tura ne bo ravno preprosta, posebno ker je vremenska napoved slaba.

A volja je premagala vse ovire. Zjutraj se nas je pred stavbo Marmorja Hotavlje zbrala kar precejšnja družina. Blegoša ni bilo videti nikjer. Lilo je kot iz škafa, a nobeden se ni pritoževal čez sitno vreme. Premagovali smo ga s precejšnjo mero dobre volje, ker smo bili prepričani, da bo dež višje prešel v sneg. Tega se pa ni tako težko znebiti, samo *marelo* močno streseš in zdrkne z nje. Med takim razmišljanjem nenadoma zaslišim klic: – Peljiva se do Izgorca z avtom!

Joži se loči od skupine, skoči h kombiju, izreče nekaj besed in brž sta v kombiju še dva sedeža prosta. Z malce slabe pohodniške vesti prisedem – saj sem vendar zato tu, da se razgibljem. No, naj bo. Vsaj mokra ne bom. Prisedem in kmalu na parkirišču pod Izgorcem zlezemo iz novodobnega pohodniškega pripomočka. Tedaj pa me prešine: Kaj pa palice? Kje so pa moje pohodniške palice? Skupaj s Cirilom, ki je na vseh poteh sorodniških pohodov vodja odprav, so ostale pri Marmorju. Ne gnjavim se preveč. Imam občutek, da ljudje tu na Poljanskem neradi posegajo po tujih stvarih. Vseeno o tem obvestim okolico. Nekaj pogledov rahlo zaskrbljeno šine po meni, a hip zatem že vzamemo pot pod noge.

Izgorceva senožet ni ravno lahka pot. Skoraj čisto pokonci je postavljena. Preostala družina je hitrejša in kmalu ostaneva z Joži sami v zasneženi pokrajini. Pri bunkerju iz časa Rupnikove linije, ki ima ogromno markacijo, nataknem dereze – take prvobitne, s štirimi zobmi, narejene v čisto pravi domači polhograjski kovačnici. Pred leti sem jih dobila v dar. Za lahke poti so prav pripravne. Ker nimam palic, so prava rešitev na tej poti. Snežinke se usipljejo izpod neba in vsake toliko časa jih otepeva, jaz z *marele*, ki mi ni ravno v planinsko čast, Joži z obleke. Predvidevava, da so tisti, ki so nekje za nama, bili mokri kot miši že do Izgorca. Prava sreča, da sem pozabila palice. Vsega ne bi mogla držati v rokah, *marele* in še dveh palic.

Razgled je danes kratkoviden. Bližnje smreke so damsko ovite z belim nakitom. Te črno-bele piramide nama tokrat dajejo zavetje pred vetrom. Listavci z golimi vejami, odetimi v sneg, pa so kot velikanske naravne čipke. Od druge naravne lepote nič. No, nič hudega, tudi to obteženo "lesovje" prav rada gledam.

Zapuščava gozdno mejo in okrog naju začne prav močno zavijati veter. *Marela* je zdaj samo v napoto in mora v nahrbtnik. K sreči megla ni tako gosta in stopinje predhodnikov nama kažejo pot. Divji veter in megleni ovoji gospodarijo okrog naju. Premišljujem, kaj bo na vrhu. Blegoš je čisto gol in tako prostran, nobene razpoznavne točke nima, dreves, večjih skal ali kaj podobnega,

Mount Lyautey (3082 m) nad Upper Kananaskis River FOTO: DAMJAN SLABE

Za novo leto na Blegoš

Planinsko društvo Gorenja vas in pohodniške palice

✍ Milka Bokal

samo bunker je vkopan na desni strani planote. Stopinje bo pa hitro zravnal veter. No, bova že kako. Sem pa tja spregovoriva nekaj besed, ki pa se skrbno izogibajo trenutnemu vremenskemu direndaju. Čisto skupaj hodi-va. Stopinj v snegu ni več, sama megla in belina – belina vsepovsod. A za trenutek se na desnem robu planote le pokaže bunker. Aha, na levo morava. Tam gori bi moral biti vrh. Saj Blegoš dobro poznam, pa se nama ja ne bo izneveril.

No, res se ni. Smerna miza se je začela kazati v gosti kopreni. Hitro sva jo mahnila k njej, dokler se je še videla. Niti pet sekund nisva bili na vrhu. Samo stisk roke. Včasih pogled z Blegoša vržem na žirovsko stran; tam se je na ravnici ob Sori mesilo moje otroštvo. Tokrat nič. Brž dol proti koči. Prav grdo piha, sneg bodeče pika v obraz. Snežena tla so mestoma ledena. Joži si pomaga s palicami, jaz z rezami. Previdno se spuščava navzdol. V zavetju gozda se spet pojavijo sledovi stopinj. Sreča! Prideva do kočice in odleže nama. Počasi tudi drugi kapljajo za nama, tisti, s katerimi bi hodili skupaj, če se ne bi peljali. Bili bi v varni moški družini, a potem bi bili prikrajšani za kanec ponosa, da sva se sami prebili skozi sneženo puščavo.

V toplo sobo kočice stopi moški:
– Kdo je pa pozabil palice?

Skoraj sem čisto pozabila nanje, a se seveda oglasim.

– Dobite jih v dolini.

O podrobnostih nočem spraševati. Verjamem možaku v zelenem. Upam, da ni imel preveč opravka z njimi. Sedimo in srebamo čaj. V sobi odmeva novoletna harmonika, a nekateri jo kljub veselju prav hitro popihajo v dolino. Tudi mi počasi zbiramo voljo za tako odločitev. Pogledam skozi okno. Nek moški kaže vame. Podzavestno vem, da so v zraku spet moje pozabljene palice. Jasno artikuli-ram, brez glasu: Palice – in pokažem nase.

Ja, seveda, možaku je pritrjevalni izraz preblisnil obraz. Te nesrečne palice! Kar nerodno mi je. Tudi Ciril se zavzame za mojo pozabljeno opremo, a natančnega najdišča le ne izve, niti natančnega načrta, kako do njih, nima. Napoved je tudi dolgoročna:

– Če jih ne boš dobila danes, jih boš pa na nočnem pohodu na Grmado.

No, tudi v redu. Saj palic tako in tako ne uporabljam veliko, samo v snegu, drugače so mi v napoto. Ko je pa tako lepo z dlanjo zdrseti po mehkem mahu, zelenečem listju, cvetoči dišeči barvitosti. Zato sem jih pa danes tako z lahkoto prepustila naključnemu najditelju.

Zapustimo kočico na Blegošu in se obrnemo proti Jelencem. Zdaj je pot bolj priprav-

na, tudi tako neusmiljeno več ne vleče. Jelenci so prijazno zavetišče, a notri se je takrat trlo ljudi. Nismo se zadržali dolgo. Po gozdnih stezah smo se počasi spuščali v dolino Volaka. Prav zanimivo je to ime. So bili tu Vlaha ali volkovi? Nikjer ni nobenega človeka. Bližamo se že Marmorju, ko mi v zavest spet šinejo palice. A če jih ne dobim danes, jih bom drugič. Tako pravijo.

Potem pa za seboj nenadoma zaslišim glasove. Dvojica moških se napoti k avtu ob cesti. Eden od njiju je tisti, ki je v koči omenjal moje palice. Hitro se zmeniva in predmet obravnave je spet v mojih rokah. Za hip me preblisne, da bi možaka vprašala, če sta namenoma merila hitrost hoje z našo, a nisem. To je njuna stvar. Kakor koli že, prijetno je to tiho razumevanje rahlo raztresenih ljudi.

Kakor ti meni, tako jaz tebi, tako se je nabralo v ljudskem spominu. Zagotovo bo tako.

Naj bo ta zapis tudi priložnostna vest o ponovoletnem pohodu na Blegoš. Zmeraj je 2. januarja, pohodniki se zberejo ob osmi uri pred stavbo Marmorja na Hotavljah v Poljanski dolini. Že več kot desetkrat je bil. Seveda pa je lepa tudi ta pritajena skrb za tisto, kar ni lastnina dotičnega. Kanček prijaznega skupnostnega planinskega čutenja tiči v njej. ●

Razgled z Blegoša FOTO: JAKA ORTAR

Pozabljeni slovenski naravoslovec

Albin Belar

Avtorja Renato Vidrih in Jože Mihelič sta z obsežno slikovno in pisno dokumentacijo ter izborom osebne korespondence predstavila izjemnega, a pozabljenega slovenskega naravoslovca in naravovarstvenega pionirja dr. Albina Belarja.¹ Bralcem PV najbrž ni znano, da je bil Belar tudi navdušen gornik in eden prvih slovenskih alpinistov. V knjigi *Naš alpinizem* (1932) in v vodniku *Plezalni vzponi – Vzhodne Julijske Alpe* (1970) je opis smeri in grebenskega prečenja v Vernarju; preplezala sta ju Belar in soplezalec Florijan Hintner. Ko je Belar od leta 1919 do leta 1930 živel v Podhomu, so ga domačini zaradi njegovega pogostega obiskovanja gora imenovali *Kralj Triglava*. Čeprav velja Belar za nespornega idejnega očeta Triglavskega narodnega parka, po prvi svetovni vojni ni smel sodelovati pri nastajanju našega prvega zavarovanega območja.

Albin Belar (1864–1939) je bil rojen v Ljubljani, v družini slovenskega skladatelja in zborovodje Leopolda Belarja. Na dunajski univerzi je študiral naravoslovje in kemijo, iz fizikalnih ved pa je doktoriral na graški univerzi. Njegovo življenjsko pot so zaznamovala daljša študijska potovanja po Italiji, Franciji in Nemčiji, osebna poznanstva s pomembnimi evropskimi naravoslovci, prva služba na Mornariški akademiji na Reki, dvajsetletna služba profesorja za kemijo in naravoslovje na c. kr. Državni višji realki v Ljubljani, zatem mesto deželnega šolskega nadzornika za Ljubljano in Kranjsko, predvsem pa za tiste čase izjemna občutljivost za ohranjanje prvobitne narave in oranje ledine na področju seizmologije na Slovenskem.

Ljubljanski potres leta 1895 je Belarjevo iskateljsko in ustvarjalno pot usmeril na nove izzive, na raziskovanje potresov. Ko je leta 1897 na strehi ljubljanske realke postavil potresno opazovalnico, prvo v avstro-ogrski monarhiji in v tistem času eno najpomembnejših na svetu, je Ljubljana postala ugledno središče evropske seizmološke vede. Od leta

1901 do 1910 je Belar izdajal mesečnik *Die Erdbebenwarte (Potresna opazovalnica)* s prispevki vodilnih svetovnih seizmologov, dopisoval si je z japonskimi, italijanskimi, ruskimi in angleškimi seizmologi, s svojimi napovedmi potresov pa je postal iskan svetovalec evropskih dvorov. Arhitekt Maks Fabiani je Belarju izdelal načrt za popotresni observatorij, toda gradnjo je preprečila prva svetovna vojna.

V avstro-ogrski deželi Kranjski je Belar izstopal kot vizionar in pobudnik novo nastajajoče naravovarstvene ideje. Kmalu po ustanovitvi prvega narodnega parka na svetu, leta 1872 v dolini Yellowstone v ZDA, se je tudi v Evropi porajalo novo prepričanje o nujnosti varovanja prvobitne narave. Belar je že leta 1903 predložil Deželni vladi Kranjske katalog naravnih spomenikov Kranjske. To je ponovil še enkrat leta 1905, iz Ljubljane pa so Belarjev predlog posredovali Ministrstvu za kulturo na Dunaju. Za naravne spomenike je predlagal Ljubljansko barje, dolino Triglavskih jezer, območje Snežnika, del Gorjancev in Krakovski gozd. Leta 1908 je Belar Deželni vladi Kranjske predlagal ustanovitev *Naravovarstvenega parka nad Komarčo* (z dolino Triglavskih jezer). Žal so bili vsi Belarjevi predlogi neuspešni, uredničenje njegovih vizij sta preprečili znana lenobnost in neučinkovitost avstro-ogrske birokracije in prva svetovna vojna.

Ko so leta 1924 na podlagi Belarjevega gradiva ustanovili Alpski varstveni park v dolini Triglavskih jezer kot začetek današnjega Triglavskega narodnega parka, je bil Belar odrinjen in umetno pozabljen. V zanosnem nastajanju kraljevine SHS so novopečeni in nestrpni slovenski politiki Belarja označili za nemškutarja. Ta oznaka je v letih po prvi svetovni vojni pomenila zanesljiv izbris iz javnega življenja in pozabo njegovih znanstvenih zaslug. Težko se je znebiti vtisa, da sta tej zlobi botrovala zavist in manjvrednostni kompleks tistih, ki Belarju strokovno niso bili dorasli. Belar je sodil med največje znanstvenike avstrijskega cesarstva, toda take, za takratne razmere uničujoče oznake si ni zaslužil.

Z ustanovitvijo nove države SHS in poznejše kraljevine Jugoslavije se je Belarju dobesedno podrl svet. Jugoslovanska vojaška oblast mu je zaprla seizmološko opazovalnico ter jo z instrumenti vred preselila v Beograd. Junija 1919 je dobil od ljubljanskega magistrata odpoved stanovanja z enomesečnim rokom izpraznitve. Njegova družina je bila primorana emigrirati v Ameriko, njemu pa so to preprečili in mu kot kakemu prestopniku odvzeli potni list. Zagrenjen se je umaknil v svojo hišo v Podhomu pri Bledu in začel iz nič ustvarjati lasten seizmološki observatorij, imenovan Sir Humphry Davy. Seizmografu v tem observatoriju je dal ime Zlatorog. Kljub osebnemu poznanstvu s kraljem Aleksandrom, ta ga je večkrat obiskal v Podhomu, je dobival sramotno borno pokojnino. Vseeno je pisal znanstvene prispevke za svetovno znane seizmološke časopise in si dopisoval z vodilnimi svetovnimi seizmologi. Izgubljen stik z ljubljeno družino, osamljenost, odrinjenost in materialna beda so mu leta 1930 nakopali hudo bolezen. Preselil se je k prijazni družini Pirker v Kočevju. Arterioskleroza, psihične težave, paraliza udov, oglušelost in slepota so storili svoje. Daleč od svoje družine in pozabljen je leta 1939 umrl.

Spomin na velikega naravoslovca in naravovarstvenika prof. dr. Albina Belarja ohranja Triglavski narodni park z vsakoletnimi Belarjevimi naravoslovnimi dnevi za osnovnošolce v Trenti s podeljevanjem Belarjevih priznanj in s spominsko ploščo v Podhomu. ◉

Janez Bizjak

¹ Renato Vidrih, Jože Mihelič: Albin Belar – pozabljen slovenski naravoslovec. Radovljica. Didakta, 2010. 224 str.

Izumrla školjka živi

Kuščerjeva kongerija

✉ Dušan Klenovšek¹

FOTO: HELENA BILANDŽIJA

Ker je v teh zimskih mesecih večina površinsko živečih živali in predvsem rastlin v fazi mirovanja, se tudi tokrat spustimo v podzemlje. Tam so razmere skozi vse leto dokaj konstantne in zato jamske živali (rastlin zaradi pomanjkanja svetlobe seveda v jamah ni) v tem času ne spremenijo vedenjskih vzorcev.

Novembra sem imel privilegij prisostvovati enkratnemu dogodku, saj je bila prvič v Sloveniji videna živa kuščerjeva kongerija (*Congerius kusceri*), edina jamska školjka na svetu. Sladkovodne školjke iz rodu kongerija so sicer živele v terciarju in tedaj so zaradi spremenjenih življenjskih razmer tudi izumrle. Vsaj tako so bili prepričani do leta 1934, ko so bile najdene lupinice v izviru Stinjevac v Dalmaciji. Slovenski strokovnjak za mehkužce (školjke in polže) Ljudevit Kuščer je sklepal, da verjetno kongerije živijo v podzemnih vodah. Potrditev je prišla leta 1962, ko je Jože Bole na podlagi živih primerkov, ki jih je Jože Štirn našel v ponoru Žira v Hercegovini, prepoznal novo vrsto ter jo v čast prvemu najditelju poimenoval kuščerjeva kongerija. Nove raziskave podzemlja so odkrile, da živi tudi v jamskih sistemih Velebita, vzhodne Bosne in izvira belokranjske reke Krupe. Kolega Andrej Hudoklin je na prigovarjanje dr. Borisa Sketa iskal lupinice tudi v bližnjih izviri. Pred časom je na veselje vseh v izviru ob kratkem toku reke Krupe našel nove lupinice. Lokacijo so si ogledali tudi potapljači potapljaškega kluba Bela krajina, ki so ugotovili, da bi se dalo razširiti vhod ter potopiti v jamo. In res, vrhunskemu jamskemu potapljaču Martinu Ileniču je tako v prvih novembrskih dneh uspelo kot prvemu človeku videti notranjost jame. V dveh potopih je raziskal 60 metrov rorov, školjke pa ni opazil. Zato je v pomoč prišel Branko Jalžić iz Hrvaškega prirodoslovnega muzeja, ki ima bogate izkušnje z iskanjem kongerije. Med drugim jo je odkril v najglobljem ponoru na Hrvaškem (Lukin ponor, skoraj 1400 metrov globine).

Martin Ilenič ob vrnitvi z uspešnega potopa FOTO: DUŠAN KLENOVŠEK

Skupaj sta v jamo zaplavala 14. novembra in po slabi uri potopa sta nestrpno pričakujočim ob vhodu povedala, da sta jo našla. Prvič smo lahko gledali žive primerke kongerije v Sloveniji! Sedaj bo mogoče tudi odgovoriti, ali gre zaradi izoliranosti od ostalih nahajališč mogoče celo za novo podvrsto. Še isti dan se je s kamero potopil še naš najboljši podvodni snemalec Ciril Mlinar - Cic. Zahvaljujoč njemu, lahko vsak na spletu opazuje, kar so v živo videli le trije ljudje. Skupaj z edinim sladkovodnim cevkarjem, kar še poveča dragocenost lokacije. (http://www.cicfilm.com/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=36&Itemid=56&lang=en)

In zakaj tolikšna pozornost le dober centimeter veliki školjki? Že to, da je z uspelim umikom v podzemne vode preživela izumrtje pred več kot milijon leti, bi bilo dovolj. Ker pa živi le na območju Dinaridov, smo tu živeči narodi sedaj privilegirani, saj izključno mi lahko zagotovimo njen obstoj ali pa povzročimo njeno dokončno izumrtje. Zaradi svoje redkosti je seveda zavarovana vrsta in tudi vključena med vrste, za katere je potrebno razglasiti območja Nature 2000. Čeprav se nam zdi, da je v zavetju težko dostopnih jam varna, pa ni tako. PCB v preteklosti, gradnje akumulacij, avtocest in vse večja in slabo kontrolirana uporaba gnojil in pesticidov lahko hitro privedejo do njenega izumrtja. Menda bo v nas le toliko odgovornosti, da ostane med nami še naslednje milijone let. ●

¹ Zavod RS za varstvo narave.

Občutek mraza zaradi vetra

✎ Miha Pavšek

V močnem vetru je treba biti pri smučanju po strmini zelo previden. Nekoliko lažje je, če smučamo v veter, saj lažje nadzorujemo hitrost smučanja.

FOTO: MIHA PAVŠEK

Gledano skozi vremensko neprestano oprezujoče planinčeve oči smo letošnjo jesen res marsikaj doživeli, še posebej v gorah. Sicer smo vajeni, da se (nam) tam vedno kaj dogaja, ker nam v dolini marsikdaj kaj uhaja iz rok. Ne nazadnje tudi vreme, saj v naglici dneva zjutraj pogosto niti ne pogledamo skozi okno. Ali pa je prav to tisti jutranji ritual, ki nam je še ostal od naših prednikov, tako odvisnih od zemeljskega pridelka in, skupaj z našim počutjem, tudi od vremena. Dandanes pa hribolazci ob jutranjem pogledu skozi okno premišljujemo bolj o tem, kam navzgor nas bo zanesla pot za vsakokratni konec tedna. Ker smo se v začetku meseca poslovili od meteorološke jeseni (več o njej v prihodnji številki) in stopili v zimo, je na dlani, da je primernih ciljev vse manj, predvsem pa so se v zadnjih tednih precej "znižali". V naših najvišjih gorskih nadstropjih je zima prisotna že od sredine oktobra. Na snegomerih na Kredarici je bila presežena dvometrska znamka skupne višine snežne odeje že zadnje novembrsko dekada. To je seveda precej spodbudno za ljubitelje turnega in alpinističnega smučanja ter zimskih vzponov. Več snega, bolj "zglajeni" so hribi in več ter bolj drznih vzponov in spustov (sestopov) omogočajo, večja pa je tudi nevarnost za proženje snežnih plazov. Zato le pamet v roke, prejšnja snežna sezona je pobrala (pre)velik smrtni davek (7 ljudi), največjega po letu 1977. Takrat je samo pod plazovino na Zelenici preminulo šest ljudi – štirje dijaki in dva profesorja šolskega centra Iskra iz Kranja – skupaj tisto leto pa kar osem.

Hitri in izraziti temperaturni skoki (so ti del "podnebne prevare"?) se še kar nadaljujejo – komaj se navadimo na mraz, že se v višinah ogreje za 10 in več stopinj Celzija in obratno. Meteorološko gledano razdalja med polarnimi in našimi kraji niti ni tako velika. Še posebej, če potujejo mrzle polarne zračne mase tako, da obidejo večja gorstva, edino oviro pri njihovem potovanju v tople kraje. Marsikdo se zave mraza šele zunaj,

oziroma ko ga občuti na lastni koži. Do tu vse lepo in prav in v redu za zdravje, a ko začnejo igrati še "sibirske" vetrne orgle (nikar jih ne zamenjajte z ubijalskimi Stalinovimi orglicami ...), katerih glavna gonilna sila je močan in mrzel veter, potem je konec vsega lepega. Če kje, potem je veter doma v vzpetem svetu, saj višje, kot smo, bolj ga pihne! Ovir, ki povzročajo trenje vetra in ga s tem upočasnjujejo, je z dviganjem v višje nadmorske višine vse manj, vetra pa vse več. Ko včasih opazujemo z vetrom gnane snežinke, se zdi, kot da sploh ne morejo doseči tal, saj jih nosi v vodoravni smeri. Za to je kriva njihova lastna teža, bolje "neteža", saj so glede na svojo velikost prelahke. Ampak njih na vetru vsaj ne zebe, medtem ko moramo ljudje vzdrževati razmeroma stalno temperaturo telesnega jedra. Na to vplivajo številni dejavniki, med katerimi so temperatura in vlažnost zraka, kratko in dolgovalovno sevanje ter hitrost vetra. V zimskem delu leta nas zlasti v gorah večkrat zebe bolj, kot bi pričakovali glede na temperaturo zraka. Glavni krivec za to pa je prav veter. Za ocenjevanje njegovega učinka so razvili poseben indeks ohlajanja zaradi vetra, angleško *wind chill index*. Telo ob vetrovnem vremenu namreč hitro izgublja toploto, zato je občutek mraza veliko močnejši, kot bi bil pri enaki temperaturi ob brezvetrju. Kako zelo okrepi veter občutek mraza, je lepo razvidno iz priložene preglednice. Pri zmernem vetru, v naših gorah so to vetrovi iz severnega kvadranta, ob jugozahodniku ste menda (že) v dolini, ki pihajo s hitrostjo okrog 50 km/h, in pri brezvetrni temperaturi minus 5 stopinj Celzija je dejansko občutena zunanja temperatura zraka taka, kot bi bila v brezvetrju pri minus 15 stopinj Celzija. Sicer pa lahko vsako leto veliko zimskih dni tudi v živo preverjate spodnjo preglednico. Ob tem velja pripomniti, da so prišli v zadnjem času tudi pri tem indeksu strokovnjaki do nekaterih novih spoznanj. Glavno je tisto, da je občutek mraza zaradi vetra vendarle nekoliko manjši,

		Temperatura (stopinje Celzija)												
		10 °C	5 °C	0 °C	-5 °C	-10 °C	-15 °C	-20 °C	-25 °C	-30 °C	-35 °C	-40 °C	-45 °C	-50 °C
Hitrost vetra (km/h)	10 km/h	8,6	2,7	-3,3	-9,3	-15,3	-21,1	-27,2	-33,2	-39,2	-45,1	-51,1	-57,1	-63,0
	15 km/h	7,9	1,7	-4,4	-10,6	-16,7	-22,9	-29,1	-35,2	-41,4	-47,6	-53,7	-59,9	-66,1
	20 km/h	7,4	1,1	-5,2	-11,6	-17,9	-24,2	-30,5	-36,8	-43,1	-49,4	-55,7	-62,0	-68,3
	25 km/h	6,9	0,5	-5,9	-12,3	-18,8	-25,2	-31,6	-38,0	-44,5	-50,9	-57,3	-63,7	-70,2
	30 km/h	6,6	0,1	-6,5	-13,0	-19,5	-26,0	-32,6	-39,1	-45,6	-52,1	-58,7	-65,2	-71,7
	35 km/h	6,3	-0,4	-7,0	-13,6	-20,2	-26,8	-33,4	-40,0	-46,6	-53,2	-59,8	-66,4	-73,1
	40 km/h	6,0	-0,7	-7,4	-14,1	-20,8	-27,4	-34,1	-40,8	-47,5	-54,2	-60,9	-67,6	-74,2
	45 km/h	5,7	-1,0	-7,8	-14,5	-21,3	-28,0	-34,8	-41,5	-48,3	-55,1	-61,8	-68,6	-75,3
	50 km/h	5,5	-1,3	-8,1	-15,0	-21,8	-28,6	-35,4	-42,2	-49,0	-55,8	-62,7	-69,5	-76,3
	55 km/h	5,3	-1,6	-8,5	-15,3	-22,2	-29,1	-36,0	-42,8	-49,7	-56,6	-63,4	-70,3	-77,2
60 km/h	5,1	-1,8	-8,8	-15,7	-22,6	-29,5	-36,5	-43,4	-50,3	-57,2	-64,2	-71,1	-78,0	

Preglednica: Indeks ohlajanja zaradi vetra ali tako imenovani "wind chill index"

Vir: <http://www.accuracyproject.org/WindChill.html>

povedano drugače – razlika med dejansko in "vetrno" oziroma občuteno temperaturo ni več tako velika.

Stari indeks je temeljil na hitrostih vetra, izmerjenih 10 metrov nad tlemi, kar pa je sorazmerno daleč od našega obraza. Na novo izračunani indeks ohlajanja zaradi vetra zato temelji na meritvah na višini metra in pol, kar je precej bližje dejanski višini našega obraza ob vzpenjanju ali spuščanju po gorskem svetu. V prizemni plasti ozračja je zaradi trenja hitrost vetra nižja kot nekoliko višje nad tlemi, zato so tudi temperature malo višje (a še vedno hudičevo mrzle ...). Lica so mrazu najbolj izpostavljena, ker so nezaščitena, zato oddajajo v ozračje največ toplote. Tudi za lica velja enako kot za druge dele našega telesa; eno še zdaleč ni enako drugemu. Če ne verjamete, preizkusite v kateri od pozimi odprtih planinskih koč ... Lice enega človeka je lahko dvakrat

bolj odporno na mraz kot pri nekom drugem. Nove vrednosti indeksa so preračunali tako, da ščitijo 5 odstotkov na mraz najbolj odpornih ljudi, ki izgubljajo prek lica le malo toplote. Še več, na njih imajo lahko že prve znake ozeblin, medtem ko je njihova telesna temperatura skoraj normalna in tako dejansko niti ne čutijo, da je njihova koža že deloma ozebla. Manj odporni na mraz, kamor sodi tudi večina kotlinsko-dolinskih Kranjcev (brez tistih, ki so doma na prepišnih krajih), pa se v takih primerih pred nastankom ozeblin zaščitijo z zavijanjem v topla oblačila. Če že res hočete tudi pozimi v gorah vztrajati na mrzlem vetru, priporočamo vsaj podkapo in čim več oblačil z oznako *windstopper*. Naj vas veter nikar ne zaustavi, vendar z njim ne poskusite narediti česa podobnega tudi vi, saj se boste pošteno opekli, če smo natančnejši, ozebli ... ○

SEPTOLETE TEST
www.septolete.si

Naredimo vse, da bi razumeli boleče grlo

Zato smo se za vas v mrazu vozili pri odprtem oknu.
In Septolete plus se pri vnetem grlu res izkažejo, saj:

- hitro lajšajo močnejšo bolečino,
- odpravljajo vzroke vnetja in
- preprečujejo nadaljnje okužbe.

Septolete®
In vaše grlo spet deluje.

www.krka.si

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Načrtovanje poti in gibanje po terenu

✍ Blaž Grapar

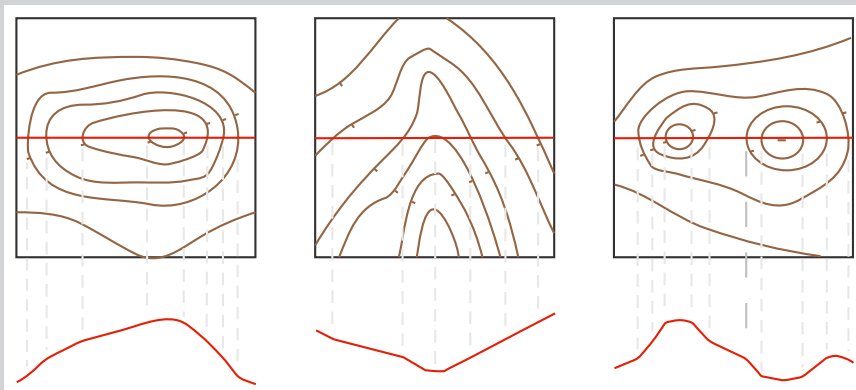
V novembrski številki smo govorili o osnovnih znanjih orientacije, tokrat pa se bomo osredotočili na konkretne tehnike, ki jih boste lahko uporabili na vaših turah.

Hoja po označenih poteh je praviloma orientacijsko precej nezahtevna. Če pa s poti zaidemo ali pa nalašč izberemo neoznačene poti in ubiramo brezpotja, bomo poznavanje različnih tehnik orientiranja še kako potrebovali.

IZBIRA ORIENTIRJEV

Objekte na karti lahko glede na njihovo obliko razvrstimo na točkovne, linijske in površinske. Razumevanje te razvrstitve je pomembno predvsem zato, da pri spremljanju svojega položaja na terenu in načrtovanju poti uporabimo najprimernejše objekte, ki jih hkrati ponujata karta in teren.

Točkovni objekti so na primer planinska kočja, strogi vrh gore, mejni kamni itd. Njihova lastnost je jasno določen položaj na terenu. Na podlagi tega lahko precej

Slika 1: Nekaj primerov prikaza reliefa s plastnicami in profilno črto.

natančno ugotovimo, kje se nahajamo. Seveda pa morajo biti ti objekti narisani tudi na karti.

Linijski objekti so planinske poti, vodotoki, grebeni, rob gozda itd. Največkrat imajo podolgovato obliko in približno usmerjenost, zato so zelo primerni za načrtovanje gibanja po terenu.

Površinski objekti so tisti, ki zavzemajo večjo površino, npr. večje jezero ali jasa.

Njihove stranice so pravzaprav linijski objekti.

BRANJE KARTE

Včasih je nek objekt prikazan na karti, ni pa viden na terenu. Npr. višinska kota je na karti praviloma narisana na vrhu hriba ali na drugi značilni terenski obliki, na terenu pa v resnici ne obstaja. Ko bomo višinsko koto, ki je narisana na karti, iskali na terenu, bomo pravzaprav iskali vrh hriba. Tudi plastnica na terenu ne obstaja, lahko pa se gibamo po njej, če hodimo po natančno enaki višini. Nekatere objekte najdemo na terenu, na karti pa ne bodo prikazani, npr. ozka stezica ali majhen potoček. Ti objekti na karti niso prikazani predvsem zato, ker so v splošnem premalo pomembni. Tega se moramo zavedati, kadar naletimo na manj značilne objekte v naravi. Kriteriji za prikaz so med kartami različni, glede na njihov namen in merilo. Občutek za ta kriterij bomo kaj hitro dobili, če se bomo s karto podali na teren. Prav tako je zaradi merila karte prikaz nekaterih objektov posplošen. Na planinski poti ni narisani vsak zavoj, tudi hiš v naseljih je več, kot jih je narisanih na karti. Tem postopkom za posploševanje prikaza terena kartografi pravijo kartografska generalizacija in jih uporabljajo zato, da karta ostane pregledna.

Slika 2: Kompas obrnemo proti objektu tako, da je puščica na prozorni ploščici (A) usmerjena proti merjenemu objektu. Limb vrtimo, dokler se magnetna igla in oznaka severa na limbu ne poravnata (B). Pri označbi na vrhu kompasa (C) odčitamo smer, 320°. FOTO: BLAŽ GRAPAR

Slika 3: Pri vrisu kontraazimuta si lahko namesto kotomera pomagamo tudi s kompasom. Usmerjenost magnetne igle tu ni pomembna. Z nastavljenim izmerjenim azimutom (320°) poravnamo črte v limbu (B) in črte na karti, (A) ki označuje sever. Pazimo, da narišemo kontraazimut in ne azimuta. Rob kompasa postavimo ob točko, na katero smo merili (C) azimut. Narišemo črto od točke v smer, ki jo določa rob kompasa. FOTO: BLAŽ GRAPAR

PRIKAZ IN PREDSTAVA OBLIKE TERENA (RELIEFA)

Prepoznavanje reliefa, ki največ preglastic povzroča začetnikom, je najbolj pomembna večšina, ko nimamo na voljo poti. Še posebej v gorah, kjer je teren reliefno zelo razgiban in kjer se želimo nekaterim reliefnim oblikam nujno izogniti (neprehodne stene, soteske itd.). Kako si predstavljati teren, je zelo težko razložiti, pomagajo pa izkušnje in vaja. Naklonino posameznega dela terena lahko precej dobro določimo iz gostote plastnic (slika 1). Gostejše kot so, bolj je teren strm. Glavne plastnice imajo tu in tam pripisano višino, iz katere lahko sklepamo, v katero smer se teren med njimi dviguje ali spušča. O tem lahko sklepamo tudi na podlagi višinskih točk (kot) in hidrografije. Ko primerjamo višinske točke med seboj, lahko ugotovimo, katere so višje ali nižje. Vodotoki vedno tečejo po dolinah. Teren se praviloma najstrmeje dviguje v pravokotni smeri glede na smer vodotoka.

DOLOČANJE SVOJEGA POLOŽAJA

Kadar na terenu vzamemo v roke karto, želimo ponavadi najprej ugotoviti, kje smo. Začnemo z grobim lociranjem. Če smo se na primer pripeljali skozi vas do konca doline, bomo najprej poiskali na karti vas, potem dolino. Na ta način

ugotovimo, na katerem delu karte se nahajamo. Sledi natančno ugotavljanje položaja. Ozremo se okoli sebe, pogledamo, kateri objekti se nahajajo okoli nas in poskušamo na karti najti prikaz objektov, ki ustreza situaciji na terenu. Pogosto se zgodi, da hodimo po neki poti, ki jo brez težav najdemo na karti, ne vemo pa natančno, kje na tej poti smo. Če ob poti ni kakšnega točkovega objekta, potem moramo uporabiti meritve. S

Slika 4: Presek poti in kontraazimuta.

kompasom izmerimo kot (azimut¹) proti izrazitemu vidnemu točkovnemu orientirju (npr. vrh), ki je prikazan na karti in se nahaja približno v pravokotni smeri glede na pot, po kateri hodimo (slika 2). Če vrišemo obratni kot (kontraazimut²) od merjenega objekta na karto (slika 3), lahko ugotovimo, da se nahajamo na preseku naše poti in vrisane obratnega kota (slika 4).

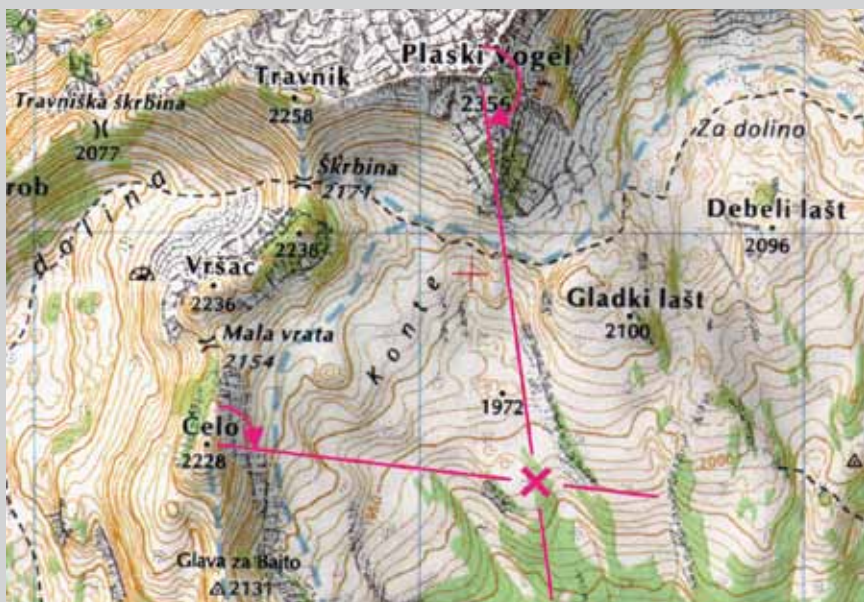
Praviloma lahko na omenjena načina skoraj vedno dovolj natančno določimo svoj položaj. Kadar pa ni dovolj bližnjih orientirjev, lahko svoj položaj določimo z več meritvami proti izrazitim oddaljenim orientirjem in vrisom večih obratnih kotov na karto (slika 5). Možnosti določevanja svojega položaja je nešteto in so odvisne od terena in naših sposobnosti opazovanja in branja terena.

IZBIRA POTI

Ko ugotovimo, kje smo, se vprašamo, kam gremo oziroma kako bomo do tja prišli. Največkrat bomo uporabili obstoječo infrastrukturo nadelanih, označenih poti, redkeje pa neoznačene poti ali celo brezpotje. Pred začetkom hoje naredimo dober

¹ Azimut je kot med severom in izbrano točko, merjen v smeri urinega kazalca. Azimut lahko izmerimo s preprostim kompasom.

² Kontraazimut je kot, obraten azimutu. Le-tega izračunamo tako, da azimutu prištejemo ali odštejemo 180° .

Slika 5: Presek dveh kontraazimutov.

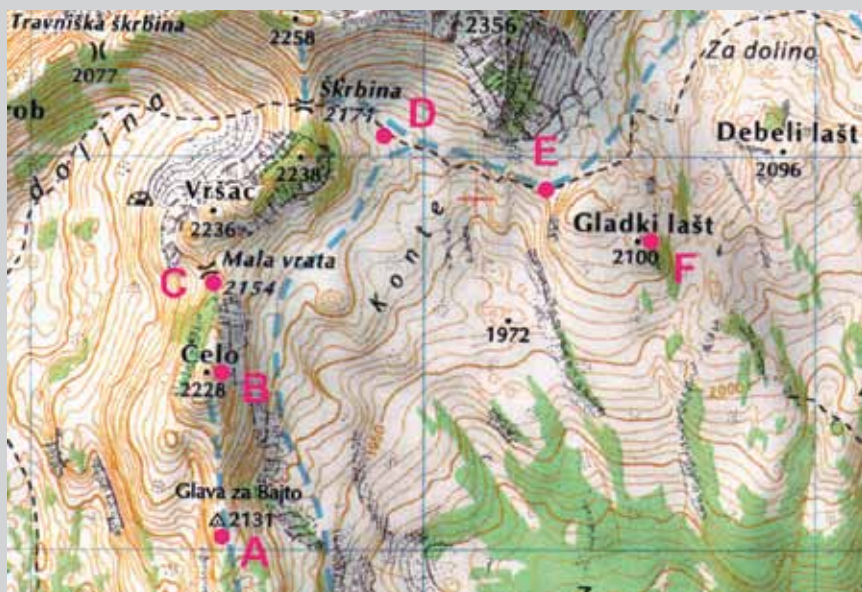
načrt naše poti, da bomo čim hitreje in čim lažje prišli na zeleni cilj. Morda si bomo izbrali celo kakšno daljšo in bolj zahtevno možnost, kjer bomo našli manj obljudene in lepše koticke naših gora. Velikokrat se zgodi, da je najenostavnejša pot tudi najdaljša in speljana precej naokoli, najkrajša pa orientacijsko in tehnično zahtevna. Takrat se moramo odločiti, kaj nam je bolj pomembno, kakšno je naše znanje orientacije in temu primerno načrtovati naše gibanje. Najbolj enostavno bo, če bomo svoje gibanje načrtovali vzdolž linijskih objektov, ki potekajo v smeri proti željenemu cilju. Najboljši linijski objekti so seveda poti, ki nam hkrati omogočajo enostavno hojo. Z malce več pozornosti pa tudi na brezpotju ne bo težko slediti potočku, grebenu ali kakemu drugemu linijskemu objektu, ki poteka proti cilju.

Udobja linijskih objektov nam teren velikokrat ne omogoča. Takrat se moramo gibati med znanimi točkovnimi orientirji. Skrbeti moramo za pravilno in konstantno smer gibanja. Tu si pomagamo s kompasom, ki nam pomaga preverjati, če hodimo v pravilni smeri (po azimutu). Najbolje bo, če bomo omenjene tehnike kombinirali in uporabili najboljšo glede na načrtovano pot in možnosti, ki nam jih ponuja teren (slika 6).

IZRAČUN OZIROMA OCENA Približne časovnice

Časovnico za načrtovano turo lahko približno izračunamo, če poznamo dolžino

naše ture in višinsko razliko vseh vzponov in spustov. Dolžino poti lahko izmerimo na karti s krivinomerom. Ker ga verjetno nimamo, lahko seštejemo dolžine posameznih odsekov, ki jih približno lahko izmerimo tudi z ravnilom. Vzpone in spuste izmerimo tako, da najprej ugotovimo, kje na naši poti se pot vzpenja in kje spušča.

Slika 6: Iz Glave za Bajto želimo priti na Gladki lašt. Z Glave za Bajto (A) sledimo grebenu proti severu do Čela (B) in naprej do Malih vrat (C). Tu bi lahko še naprej sledili grebenu, vendar že na karti lahko vidimo, da gre za oster greben. Zato se odločimo, da po enaki višini nadaljujemo vzporedno z grebenom proti severovzhodu do poti (D). Nadaljujemo po neoznačeni poti do rahlega zavoja poti. Zavojo lahko pričakujemo, tik preden se pobočje pred Gladkim laštom prične vzpenjati. Od tod v smeri azimuta 118° do vrha Gladkega lašta (F). Teoretično bi se lahko napotili tudi naravnost v smeri azimuta od A do F, vendar bi se po nepotrebnem morali spustiti in zopet vzpeti. Hoje po azimutu se poslužujemo le na krajših razdaljah, čim več pa uporabljamo linijske objekte.

Grebeni so nasploh zelo hvaležni linijski objekti. Izraziti so in največkrat jasno usmerjeni. Paziti moramo, da si ne izberemo tehnično prezahtevnih. Če so prikazani s črtkanjem (skale), lahko sklepamo, da so ostri in zahtevni. V tem primeru se lahko gibljemo ob njih (vzporedno), kot je opisano zgoraj med C in D, pa še prihranili smo si vzpon na Vršac.

Nato s pomočjo plastnic izračunamo višinske razlike posameznih odsekov.

Predpostavimo lahko, da bomo v eni uri prehodili od 4 do 6 kilometrov, da bomo v eni uri opravili od 400 do 600 višinskih metrov vzpona ali od 800 do 1000 metrov sestopa. Če seštejemo čas za razdaljo, vzpon in sestop, dobimo približno časovnico. Tako bi lahko izračunali, da bomo za 5 kilometrov dolgo pot s 500 višinskimi metri vzpona potrebovali približno 2 uri. Upoštevati moramo, da na izračun časovnice precej vplivajo hitrost hoje oziroma naša fizična pripravljenost ter sama zahtevnost poti. Na strmi ferati bomo višino verjetno pridobivali počasneje kot na tehnično nezahtevni poti navkreber.

KAJ, ČE SE IZGUBIMO?

Če se izgubimo, se najprej ustavimo. Podrobno preučimo teren okoli sebe in prehojeno pot. Potem poskušamo določiti svoj položaj. Če nam to ne uspe, se vrnemo na kraj, kjer smo nazadnje še vedeli, kje smo, in ponovno preučimo svojo načrtovano pot in poskušamo ugotoviti, kje smo zašli. Ponavadi temu botruje slaba pozornost, zato redno spremljajmo teren in karto. ○

NOVICE IZ VERTIKALE

Paklenica

Luka Krajnc (CityWall, Iglu) je bil med novembrskimi prazniki v Paklenici. Glavni razlog je bila smer **Cupido** (8a, 350 m) v Aniča Kuku, v kateri se je prosti vzpon Luki za las izmuznil spomladi. Glede na njegovo trenutno športnoplezalno formo (lahko se namreč pohvali z nedavnim vzponom v Kariesu in še nekaj smereh z oceno 8a+) tudi uspeh v Cupidu ni izostal. V navezi z Markom Marasovičem je vse raztežaje preplezal v vodstvu. V najtežjem raztežaju je uspel v drugem poskusu tistega dne. Smer, ki v lepi liniji vodi preko značilnega srčastega odloma, premore ostro skalo in po njegovem mnenju pravilne ocene.

Tudi Nastja Davidova je bila v Paklenici in tudi ona nam je sporočila odlične novice. Po jesenskem plezalnem izletu po Provansi je prišla v Paklenico dobro pripravljena in opravila z nekaj klasičnimi smermi. Najprej je prosto, v drugem poskusu, preplezala **Sedmi kontinent** (7b+, 200 m) v navezi z Ano Senegačnik. Naslednji dan sta skupaj preplezali še **Kaurismakis mistake** (7a+, 350 m). Vse v prvem poskusu, a Nastja je smer poznala že od prej. Vse težje raztežaje je plezala v vodstvu. Ana je bila v smeri prvič in je vse preplezala prosto in kot druga. Za konec mini serije je Nastja združila moči z Andrejem Ercegom - Crnjem, ki mu je na njegovo moledovanje po plezalni samopodreditvi po dolgem neplezalskem izletu po arktičnem krogu prepustila najtežja dva raztežaja v **Šubari direct** (6c+, 300 m), ki ju je nato zmogel na pogled. Kak teden kasneje sta prosto preplezala smer **Gaz** (7b, 350 m); Nastja na pogled, Andrej pa je smer poznal že od prej. Ker ju smer ni pretirano utrudila, sta v uri in pol preplezala še **Nostalgijo** (6b, 350 m). Pred njima sta v soboto smer **Gaz** prosto preplezala Jernej Arčon (na pogled) in Peter Juvan (fleš), naslednji dan pa še smer **Sedmi kontinent** (7b+, 200 m).

1. in 2. november sta v Paklenici preživela tudi Matjaž Dušič in Lovro Vršnik. Pravita, da je bil vikend nadvse vesel, a sta vseeno uspela vsak dan tudi kaj preplezati. Prvi dan **Sedmi kontinent z Brzo varianto** (6b+, 220 m) v Debelem kuku in naslednji dan **Črno zarezo** (VII-, 190 m) v Aniča kuku. Pravita, da slednja verjetno ni pretirano plezana.

Svedrovci v Peci

Grega Lačen in Miha Hrastel sta v soboto plezala v južni steni Pece. Zadnji dan, preden bi vrh Pece zamedel sneg, in zadnja smer v Peci, ki je še manjkala na seznamu Grege Lačna – smer **Ena mačka** v levem delu Kordeževe rame. Seveda ni šlo samo za kljukico na listi, ampak tudi za poskus prve proste ponovitve smeri, ocenjene s VI, A2. Le-ta jima je spodletela v najtežjem raztežaju, ki bo zahteval še en obisk. Po njunih besedah gre za čudovit, težak in dolg raztežaj. V zadnjem raztežaju stene, kjer izstopajo tudi nekatere klasične smeri, sta naletela na bleščeč nov svedrovec in na navrtano stojišče na robu stene. Ob prečenju grebena sta na izstopih smeri naletela še na nekaj navrtanih stojišč. Plezalci, ki so plezali **Vigredno**, so tudi poročali o navrtani smeri. Nezaslišano! Kar vidim Grego, kako mu je dvignilo pokrov. Te stvari smo že velikokrat predebatirali, predvsem pa je bil s strani Komisije za alpinizem sprejet pravilnik oziroma etični kodeks na to temo. A vedno se najdejo ljudje z egom, preko katerega ne vidijo, in se v silnem strahu pred klasično opremljenimi smermi spravijo te smeri vrtati.

Križevnik leta 1989

Lovro Vršnik je v svojem sporočilu nanizal tudi nekaj zanimivih podatkov iz zgodovine plezanja v njemu domači steni Križevnika. Smer **Sivi vrag** (VIII/VI-VII, 400 m), o kateri se je do vzpona Luke Krajnc in Albina Simoniča letos poleti vseskozi govorilo, da še čaka na prvo ponovitev, je bila že ponovljena, in sicer pozimi. Preplezali so jo Franček Knez (prosto), Robi Supin in Grega Justin 18. februarja leta 1989. Isto leto sta Knez in Supin od zahtevnih smeri v steni kot prva ponovila še smeri **Maček** (VIII-) in **Feniks** (VIII+). Nekateri se še spomnimo tiste zime – v supergah smo lahko prišli do marsikaterih vstopov, plezalo pa se je več kot v vseh naslednjih letih poleti. Skoraj vsaka znana smer je dobila zimsko ponovitev. Hit tiste sezone, Dularjeva zajeda v Jalovcu, morda celo dvajset.

*Novice je pripravil
Tomaž Jakofčič.*

NOVICE IZ TUJINE

Harlinova diretissima v Eigerju prosto

Legendarna Harlinova diretissima v Eigerju je končno dočkala prvo prosto ponovitev. S tovrstnim vzponom je poskušalo že kar nekaj plezalcev, med njimi največkrat Robert Jasper. Zato je na nek način tudi prav, da je ta vzpon uspel prav njemu in Rogerju Schaeliju. Opravila sta ga med 20. in 23. septembrom. Glavne tehnične težave sta imela v prvi pregradi, kjer so si sledili 4 raztežaji z ocenami med 6c in 7a, in v steburu med Bivakom smrti in Pajkom. Čeprav je znano, da je v smeri veliko klinov še iz časa prvenstvenega vzpona, je večina le-teh v slabem stanju in so po mnenju Jasperja precej nevarni. Jasper in Schaeli sta nekaj neuporabnih svedrovcev na stojiščih zamenjala z novimi, za katere pa morajo naslednji ponavljavci vzeti 8 mm ploščice, ki jih nista pustila v steni. Plezalca sta izstopila po klasični smeri.

Zaradi bogatih izkušenj, ki sta jih plezalca dobila s plezanjem v Eigerju (lani sta med drugim prosto preplezala Japonsko diretissimo, sicer pa je vsak izmed njiju steno preplezal več kot desetkrat), sta se vzpona lotila zelo taktično in potrpežljivo čakala na ugodno vreme in razmere. Prav tako sta zelo premišljeno načrtovala količino opreme, obleke in hrane. Ker smeri zaradi mraza ne bi mogla preplezati pozimi, sta se vanjo podala jeseni. Naredila sta vse, da bi zmanjšala veliko nevarnost padajočega kamnjenja, ki je za ta del stene značilna predvsem v toplejši polovici leta. Ker je bil vzpon precejšen logističen zalogaj, ni nenavadno, da ga Jasper postavlja na najvišje mesto v svoji bogati plezalski karieri.

Silvia Vidal v Indiji

Španska mojstrica tehničnega plezanja Silvia Vidal tudi letos ni počivala, saj se je na pravo plezalsko pustolovščino odpravila v indijsko Himalajo. Na odpravo in v steno se je podala – sama. Njen cilj je bila nova smer v 1050 metrov visoki steni nad dolino Kinnaur, ki se konča na 5250 metrov nadmorske višine. Za nameček je plezala v času monsuna, ki je bil tudi v Indiji eden najmočnejših do sedaj. Steno je preplezala v enem zamahu, ki pa je bil dolg kar 25 dni. Ocena A4+/ 6a+, 1050 m še zdaleč ne pove vseh razsežnosti njene pustolovščine, saj je morala najprej najti dostop do stene (in prej še pot do bazne-

ga tabora), prenesti vso opremo do začetka smeri in potem še vse skupaj odnesti v dolino.

Silvia je imela še posebne težave s pomanjkanjem hrane, saj jo je v steno vzela le za 18 dni, in z visoko vlago v zraku, ki človeka še dodatno ohlaja. Enkrat je med vrvnimi manevri zaradi podhlajenosti za kratek čas celo izgubila zavest. Večkrat je hotela odnehati in se vrniti, pa si je vsakič tik pred zdajci premislila. Verjela je, da se bo vreme naposled le izboljšalo – pa se ni ...

Vasuki Parbat

Odličen vzpon v tako skopi sezoni, kot je bila letošnja pomonsunska v Himalaji, je uspel dvema Britancema. V zahodni steni Vasuki Parbata (6792 m, nad ledenikom Gangotri v Indiji) sta uspela Malcolm Bass in Paul Figg. Na Kralja kač, kar v prevodu pomeni Vasuki, so sicer prvi pristopili Indijci leta 1973. Japonci leta 1980, njegova zahodna stena pa je ostala nepreplezana do letos. V steno so se napotili trije, toda Novozelandska Pat Deawooll se je zaradi težav s hrbtom odločila za sestop in dva dneva kasneje varno prispela v bazni tabor. Figg in Bass sta nadaljevala in v steni najprej doživela pravo kanonado, med katero je padajoči kamen zadel Figga, a na srečo brez hujših posledic. Peti dan vzpona je Bass *pokasiral* še desetmetrski padec in tudi ta se je k sreči končal brez večjih neprijetnosti. Še najbolj nepremostljiva težava je bilo pomanjkanje hrane, ki ju je spremljalo zadnja dva dneva vzpona, ki sta se izkazala za plezalsko najbolj zahtevna. Po strmih ledenih žlebovih in kombiniranem terenu sta tako deveti dan priplezala na rob stene. Ker že dva dneva nista imela nobene hrane, nista odšla proti vrhu, temveč sta sestopila po SZ grebenu v bazni tabor. Za sestop sta potrebovala še dodatna dva dneva.

Popravek – K2

Pravzaprav se nismo zmotili mi, ampak se je izkazalo, da z neverjetno hitrim vzponom Christiana Stangla na K2, o katerem smo pisali pred dvema mesecema, ni bilo nič. Stangl namreč ni dosegel vrha, temveč se je obrnil nekje na Rami, dobrih 7000 metrov visoko. Avstrijec je najprej trdil, da je prišel na vrh, potem pa priznal, da si je vse skupaj preprosto izmislil. Menda zato, ker si je tako želel uspeha (hitrega vzpona) na K2, na katerega je pred tem poskušal že trikrat.

Novice je pripravil Urban Golob.

www.alpina.si

alpina®

TETON

KODA	62713
ZG. MATERIAL	PERWANGER 3 mm
PODLOGA	THINSULATE
PODPLAT	VIBRAM
TEŽA	1.224 g

Thinsulate
3M

vibram

POPOLN VZPON

Vrhovi so vedno izziv. **Zahtevni pogoji** in izpostavljenost vremenskim vplivom z **nenadnimi spremembami** so vse kaj drugega kot prijetni. Kljub temu pa se bodo alpinini gorniški čevlji vedno izkazali kot **odličen spremljevalec**, ker so dobro izolirani, nudijo učinkovito zaščito in obenem omogočajo vašim stopalom, da dihajo. V značilno nepredvidljivem okolju vam bo to nudilo **udobno in varno zavetje** na vsakem koraku vašega vzpona.

RADIO ŠT. 1 OD KOLPE DO BARJA

Informacije, izobraževanje,
kultura, šport, glasba,
zabava ...

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

Posebna ponudba pred letom 2011

Vam je naša revija všeč in bi jo radi prejeli vsak mesec?
Ponujamo vam posebno ugodnost:

Postanite naročnik Planinskega vestnika za leto 2011 in ga začnete prejemati že letos. Če ga naročite in plačate naročnino do konca decembra 2010, dobite za ceno 34,00 € še decembrsko številko letnika 2010, posebno izdajo vodnička Logarska dolina (z opisi devetih izletov) in 12 števil letnika 2011.

Naročite se tako, da pišete na pv@pzs.si ali pokličete na **brezplačno številko 080 1893**.

Naročnina je lahko tudi lepo darilo za vaše bližnje ali prijatelje.

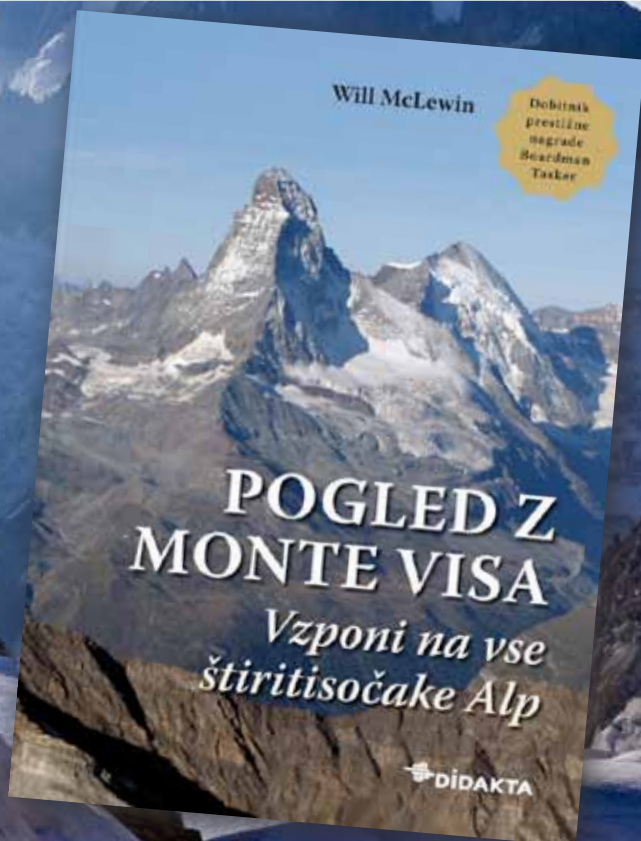
POGLED Z MONTE VISA

Vzponi na vse štiritisočake Alp

Will McLewin je prvi britanski gornik, ki se je povzel na vse alpske štiritisočake, ki so na seznamu 4000-metrskih vrhov. V pričujoči knjigi opisuje to svojo pustolovščino.

260 strani

29,90 €

PRAZNIČNA AKCIJSKA PONUDBA

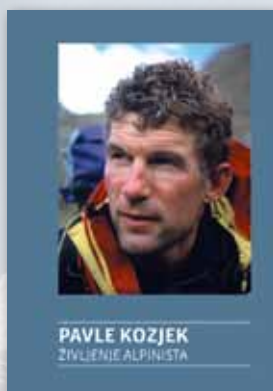
DIDAKTA
Knjige, ki puščajo sledove...

Pavle Kozjek
**Življenje
alpinista**

Viki Grošelj
**Everest –
Sanje in resničnost**

Tone Škarja
**Kangčendzenga –
Gora usode**

Planinstvo na starih
razglednicah
Pozdrav z vrhov

278 strani

316 strani

256 strani

168 strani

24,99 €

Redna cena: 39,90 €

29,99 €

Redna cena: 39,90 €

14,99 €

Redna cena: 29,99 €

24,99 €

Redna cena: 39,00 €

☎ 04 5320 203

✉ zalozba@didakta.si

🖱 www.didakta.si

Obeležja na planinskih vrhovih

Teden je bil zelo naporen. Že v četrtek, glede na vremensko napoved, da bo nedelja sončna, je padla odločitev. Vseeno kam, samo nekam v naravo, v mir, tišino. Prva misel je bila zaradi bližine Pohorje. Težki ameriški gozdni stroji, ki uničujejo vse pred seboj. Z motorji in štirikolesniki razrite in uničene planinske poti in njihovo brnenje. Gobarji, ki kričijo in žvižgajo eden drugemu, da se ne izgubijo, v pomoč so jim psi ... Če rabim mir in tišino, torej Pohorje odpade. Kamniške Alpe bodo za sprostitev! Odločim se za enega od vrhov, ki sega krepko čez dva tisoč metrov. Tam bo mir, ne bo ničesar, kar bi zmotilo užitek ...

Bila je res lepa, čudovita sončna nedelja. Ena redkih v letošnjem letu, ki nam je postregla s takšnim vremenom. Gledal sem proti vrhu, stene in skalne gmote so bile iz belega apnenca. Le tu in tam malo sivkaste barve. Od daleč je bilo videti, kot da je nekdo z vrha zilil belo barvo po njegovem pobočju. Po strmeh in dolgem vzponu sem zagledal vrh, na vrhu pa nekdo sivo črno gmoto. Korak mi je kar zastal od presenečenja, saj pred leti, ko sem bil tam, tega še ni bilo. Običajno se mi korak, ko zagledam vrh, upočasni, velikokrat se ustavim za razgledovanje okoliških vrhov. Ko me od cilja loči le še nekaj metrov, so razgledi še lepši, užitek popolnejši, saj je cilj praktično dosežen.

Tokrat pa je bilo drugače. Noge so komaj dohajale željo, da ugotovim, kaj neki je ta sivo črna gmota. S približevanjem je gmota dobivala jasno obliko. Ne-

kakšna škatla z okroglim masivnim pokrovom. Bleščče sivo črni marmor. Sredi apnenca! Enak, kot na večini grobov na pokopališčih. Verjetno uvožen. Kar ne morem verjeti. Ko se povsem približam temu "spomeniku", ugotovim, da je okrogel pokrov na škatli v resnici panoramska plošča. Stojim, gledam, kar ne morem verjeti, da je nekdo privlekel iz doline kaj takšnega. Mogoče je bil pripeljan celo s helikopterjem. Okusi so različni, toda tole nikakor ne sodi na ta vrh!

V tekstu namerno ne navajam vrha, na katerem stoji. Tudi ne navajam planinskega društva, ki je postavilo to panoramsko ploščo, kot sem kasneje ugotovil. Prepričan sem, da je planinsko društvo ploščo postavilo v dobri veri in z dobrimi nameni. Toda pri tem so ljudje, ki so sodelovali, povsem izgubili občutek za estetiko. Vrh je bil oskrnjen že pred leti, ko je bil postavljen nekakšen steber, ki je služil kdo vem čemu in zdaj razpada. Bolje bi bilo, če bi društvo vložilo trud in energijo v odstranitev razpadajočega stebra in betonskih ostankov, ki ležijo v bližini. Tako bi vrhu ponovno vrnilo njegovo popolno, naravno lepoto.

Pogovarjal sem se z mnogimi planinci, ki se strinjajo z mano. Menda je PZS pred leti že zavzela stališče proti takšnemu obeleževanju vrhov. Ne bi bilo slabo, če bi ta sklep izbrskali iz arhivov in ga ponovno aktualizirali. Upam, da druga društva ne bodo posnemala takšnega početja in da to ne bo postal nekakšen trend, kot se pri mnogih stvareh zadnje čase žal dogaja. Kdo bo naredil večje, bolj bleščče obeležje, po možnosti iz marmorja, uvoženega preko Atlantika. So res

potrebna? Čemu sploh služijo? Pustimo gorske vrhove v njihovi naravni lepoti!

Darko Lorenčič

Pravljica

Nekoč v davnih časih, ko sta v Češki koči gospodarila gospod Karničar in njegova lepa svetlolasa žena, sva se s prijateljico napotili gor. Bilo je lepo poletno jutro. Nič ni kazalo, da bi se lahko vreme spremenilo. Hajd, pojdemo na avtostop. Uspelo je. Nato pa preko senožeti in skozi dišeči gozd na turo. Ob stezi se razkazuje razcveteli rododendron. Drugo cvetje se je skrilo pred njegovim razkošjem. Nenadoma pa na nebu črn grozeč oblak. Razvezal je culo in pričelo je liti. No ja, nič hudega, samo da ni strele.

Do koč sva prispeli do kože premočeni. Gospa Karničar naju je osuplo pogledala. Tisto dopoldne sva bili edini obiskovalci. Kakšna skrb. Dobili sva vroč čaj, z naju je zvlekla mokra oblacičila in jih obesila nad štedilnik, da bi se posušila. S prijateljico pa sva se znašli sredi belega dne v postelji. Tega dogodka se spominjam kot lepe pravljice.

Slavica Štirn

Odmev na članek V globinah gora

Pošiljam vam svoje pojasnilo glede pisanja v Planinskem vestniku št. 10 (oktober 2010). Prav to zadnjo številko sem z veseljem vzel v roke. Po dolgem času je bila predstavljena tudi jamarška tematika, o kateri se vse premalo piše, čeprav smo jamarji v naših gorah redni obiskovalci. Kljub izvrstno napisanim član-

kom na temo jamarstva pa me je v oči zbudila netočnost v članku V globinah gora izpod peresa Francija Gabrovška. Takole piše: "S prodiranjem vedno višje nad vhod je postajala vse verjetnejša povezava s katero od jam na Kaninskih podih. To je uspelo ekipi Poljakov, ki so Malo Boko povezali z jamo BC4 ..." Kot eden izmed raziskovalcev sistema Mala Boka-BC4 se čutim dolžnega napisati naslednje pojasnilo.

Jamo Mala Boka smo Tolminci skupaj z drugimi slovenskimi jamarji začeli raziskovati že leta 1974. Leta 2003 so poljski jamarji odkrili perspektiven vhod v brezno BC4 na Kaninskih podih. V veliki tajnosti jim je uspelo prodreti do ožine na globini okoli -700 metrov. Vse je kazalo, da se bosta jami BC4 in Mala Boka povezali v enoten sistem. Zato smo se slovenski jamarji, okrepljeni s kolegi iz italijanske Brescia, odločili, da skupaj opremimo BC4 in razširimo problematične ožine. Po nekaj akcijah je povezava uspela 10. decembra 2005. Prav zadnji ekipi italijanskih jamarjev pa je uspelo, da so se spustili do že znanih in raziskanih delov Male Boke. Tako je nastalo drugo najgloblje prečenje na svetu v jamah z višinsko razliko 1319 metrov. V nasprotju s tem, kar navaja avtor omenjenega članka, pa poljski jamarji niso bili prisotni pri povezavi obeh jam.

Na koncu želim poudariti, da smo za povezavo obeh jam skozi desetletja v veliki meri zaslužni slovenski jamarji, svoj delež pa so prispevali tako Italijani kot Poljaki. Lep jamarški pozdrav!

Dejan Ristič

Jamarska sekcija PD Tolmin

WEATHER YOURSELF.

PALANDER 2009 JACKET

1. Special mesh for thermal vents in back enables large ventilation.
2. High pressure resistant hood which can be adjusted in 3 different positions.
3. High pressure collar ensures a perfect seal. There can be pulled out an extra wind/water repellent membrane. The collar hood can be worn inside or outside.
4. Special stitching on front and in back of sleeves to prevent pilling of materials.

STAMINA PANTS

1. Zipper resistance openings.
2. High back mesh of mesh in the frontability due to air rights.
3. There will be more air in the front mesh in the back mesh.
4. Reinforced knee tips.

RISE HAT
Windproof/thermal and moisture-wicking. About Dry lining.

SL-RACE GLOVES
Highly pressure leader. Great wind/waterproof lining. Durable and warm by about 30 Times Finland.

Prodaja: Trgovina 3S Sport, Kamnik / Trgovina Suvel sport, Nova Gorica.

www.rodeoteam.si KALLE PALANDER COLLECTION HALTI

LITERATURA

Ubesedene podobe

Milan Vošank: Gora je kakor ženska. Zgodbe iz popotne beležnice. Radovljica, Didakta, 2010. 265 str.

Priznam, na začetku sem mislila, da knjige sploh ne bom mogla prebrati. Odbil me je namreč že naslov. Gora je kakor ženska ... To je dišalo po zame neprimernem iskanju vzporednic med goro in žensko ali pa po zgodbah o erotičnem doživljanju gora, "ljubljenja z goro", ki ga kot ženska očitno ne zmorem razumeti, brati pa še manj. No, pa sem vseeno vztrajala, malo po žensko zvedava in malo trmasto namenjena dokončati zadano nalogo. Po bitki s prvimi stranmi sem ugotovila, da avtor ne poskuša biti pisatelj nekakšne gorske erotike, vsaj ne v smislu on-gora, temveč do nje prej goji nekakšno platonsko ljubezen, občudovanje, tudi strahospoštovanje, kljub temu, da ga na vrhovih in pri vrača-

nju v doline dostikrat navdaja-jou spolnemu vrhuncu podobni občutki. Sodeč po opisih nekaterih mladostnih bližnjih srečanj z "nebrzdano ljubeznijo", pa bi se avtor zlahka preskusil tudi v pisanju erotičnih zgodb v gorskem okolju – kolikor vem, takega žanra naša goriška literatura res ne premore, kljub nedvomno bogatemu viru navdiha; saj veste, nad 2000 metri ni greha in je vse dovoljeno, redkejši zrak in šilce žganega iz *pristrčnice* pričarata razigranost in občutek svobode, pa smo tam ...

Eksplicitne erotike je torej bolj malo, zato je pa toliko več slikanja – in to z besedami. Avtor pač ne more (in verjetno tudi ne želi) skriti, da na gore gleda tudi kot slikar, zato se njegovi opisi okolice berejo, kot bi gledal slike na platnu. Na začetku je to vsekakor zanimivo, pozneje pa postane nekako odveč. Kljub drugi sceneriji je preveč ponavljajoče, zato bi bilo prijetneje, če bi kak opis nadomestil s svojim umetniškim delom, motivom z gora – tako kot v njegovem prvencu Na poteh med gorami. V najnovejši knjigi je sicer moč najti nekaj lepih fotografij gora, o katerih teče beseda, vendar se ne vključijo najbolje v celoto. Avtor se nam namreč razkriva kot netipičen moški – ni herojski osvajalec gora, ki še na Strehli sveta premišljuje, ali se za moškega spodobiti, da objame prijatelja, s katerim je delil muke vzpona in ki morda kakšno solzo na skrivaj potочи le ob kakšni hudi tragediji, temveč je rahločuten, pesniški človek, ki ga pred vesoljnim bralstvom ni sram priznati, da ga v gorah obhajajo močna čustva – jok, strah, veselje, pa tudi dvomi in slaba vest zaradi samoljubja, ki ga grize, ko ob odhajanju v gore doma pušča svoje najdražje. Vsi ti občutki se verjetno odražajo tudi na slikarskem platnu, zato bi bilo le-to najbrž bolj "zgovorno" kot omenjene fotografije in bi pomenilo dodano vrednost za knjigo.

Zgodb iz popotne beležnice se je avtorju v desetletjih obiskovanja gora, kamor ni zahajal le kot plezalec, temveč tudi kot pohodnik, turni smučar in kolezar, nabralo za zajeten sveženj. V njih roma po naši in bližnjih deželah ter včasih tako prepleta sedanost s preteklostjo, da nepozoren bralec hitro izgubi rdečo nit pripovedi in se mora vračati na prejšnji strani. Zdi se, da avtorju med pisanjem

spomini kar vrejo na plano in tako nastane nekakšen goriški tok zavesti, v katerega občasno vpleta tudi zgodbe iz svojega "dolinskega" življenja. Te dodatno zaokrožijo podoba o piscu, ki je poleg čopiča večkrat peresa, kar ni dano vsakemu občudovalcu gora, ki piše o svojih podvigih.

Če odmislimo nekaj zgoraj omenjenih šibkih točk, je pred nami iskrena, svojevrstno napisana pripoved starega hribovskega mačka, ki kljub nekoliko obrušenim krempljem še vedno pleza v višave in kopicí doživetja, o katerih nam bo, o tem sem prepričana, v značilnem slogu "slikal" čez leta. Če še vedno ne veste, kakšna hribovska duša ste, umetniška ali herojska, in kakšna goriška literatura vam bolj leži, potem imate domačo nalogo: preberite Vošankovo knjigo.

Mateja Pate

Na vse štiritisočake Alp

Will McLewin: Pogled z Monte Visa. Radovljica, Didakta, 2010. 256 str.

Spomladi 2010 je izšel slovenski prevod knjige avtorja, ki je kot prvi Anglež obiskal vse štiritisočake Alp. Prevedel jo je Mire Steinbuch, tudi sam alpinist, zato prevodu jezikovno in terminološko ni kaj očitati. Opremljena je z nazornimi fotografijami v jasnem vremenu, za katere pa nam avtor kar na začetku pojasni, da so zavajajoče. Vreme je v Alpah praviloma veliko slabše ...

Ko sem knjigo prvič vzel v roke, me je nekoliko zmedla. Zakaj je na naslovnici drzni Matterhorn, v naslovu pa je omenjen pogled z Monte Visa, ki sploh ni štiritisočak? Ko sem jo prelistal, se mi je zdelo, da je to vodnik. Vsi štiritisočaki so skrbno razvrščeni v urejena poglavja, zraven so podrobni zemljevidi, vse pa je opremljeno s fotografijami z označenimi imeni vrhov. Šele, ko jo začneš brati, te vsebina počasi prevzame in jo dojameš. Le za razvozlanje uganke Monte Visa v naslovnici moraš počakati tja nekam do sredine knji-

 Marmot
FOR LIFE

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

Kolekcijo Marmot lahko najdete v trgovini Annapurna, Krakovski nasip 4, Ljubljana

www.annapurna.si

www.marmot.eu

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gornišva, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Chris Santella:

Fifty Places to Hike Before You Die: Outdoor Experts Share the World's Greatest Destinations

Stewart, Tabori & Chang Inc.: oct 2010
(trda vezava; 224 strani; barvne fotografije;
cena 21,37€)

Med izbranimi destinacijami tudi
Slovenija - Triglav.

KNJIGARNA KONZORCIJ

ge. Tam avtor v poglavju o Monte Rosi pojasni, da je med vsemi vzponi na visoke vrhove Alp gledal Monte Viso tam daleč na jugu. Obratno pa, da se z Monte Visa vidijo vsi štiritisočaki – zato je dal knjigi naslov *In Monte Viso's Horizon*, kar bi se dobesedno ne preveč posrečeno prevedlo kot *Na Monte Visovem obzorju*. Torej tako, kot bi za opise vzponov po naših gorah napisal *Pogled s Snežnika*.

Will McLewin je na zanimiv način opisal svoj projekt osvajanja vseh, več kot petdesetih alpskih štiritisočakov v letih od 1966 do 1988. Vzpone je opravljal samostojno ali z enim ali dvema prijateljem. Preziral je gnečo v kočah, zato je pred vzponom skorajda vedno bivakiral. Težak nahrbtnik mu očitno ni bil ovira, saj mu ni bilo težko nesti malo več, da si je med turo privoščil dobro večerjo. Opisal je svoja doživetja med vsakim vzponom, predstavljena pa so tako, da bi jih skorajda res lahko uporabil kot vodnik. Praviloma se je potrudil izbrati najlepši, ne le najlažji vzpon.

Z veseljem sem sledil njegovim zgodbam in si še ob pomoči zemljevidov prvič ustvaril kar dobro predstavo o najvišjih predelih Alp. Kaj takega bi bilo s pomočjo

navadnih vodnikov preveč dolgočasno. Posamezne skupine štiritisočakov je združil v poglavja, med njimi pa je natrosil zanimive podrobnosti o prehrani v gorah, o opremljenosti in plezalni tehniki in podobnem. Priporočam v branje vsem, ki radi načrtujejo obisk, obujajo spomine ali zgolj sanjarijo o lepotah najvišjih alpskih vršacev.

Andrej Stritar

Potepanja po gorah

Ivan Tomše: Potepanja po gorah. Krško, Neviodunum, 2010. 200 str.

Knjiga Ivana Tomšeta izhaja v času, ko PD Brežice dopolnjuje spoštljivih šestdeset let obstoja, šestdeset let uspešnega in

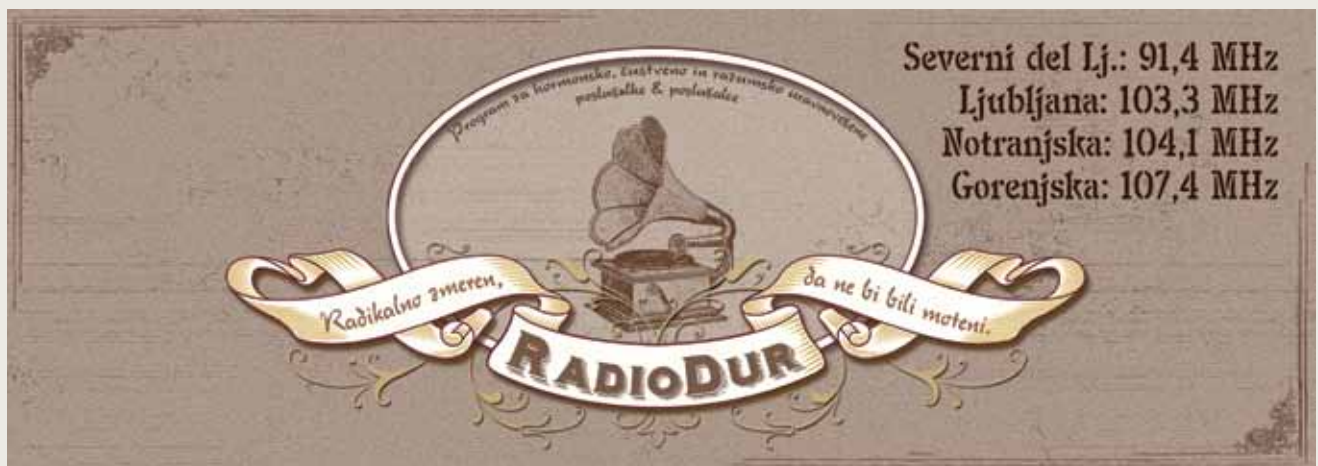
vsebinsko bogatega dela. Avtor je ves čas, od leta 1971, uspešno deloval v društvu, kot vodnik Planinske zveze Slovenije pa polnih 25 let. Med ostalim je prejel tudi posebno priznanje PZS kot zaslužni planinski vodnik. "Odlučil sem, da napišem spomine in opišem nekatera doživetja. Zase, za prijatelje in znance. Za vse tiste, ki jih bodo brali in tako spoznavali lepote gorskega sveta."

Razmišljanje in zavest o humanizmu, planinskem tovarištvu kakor tudi o ekološkemu vidiku planinstva spremlja avtorja že od samih njegovih planinskih začetkov in je diskretno ozadje opisov planinskih tur. Ob opisanju skrbno izbranih tur v domovini in tujini avtor sledi svoji zasnovi. Knjiga ni vodnik, čeprav je marsikateri vzpon zelo slikovito opisan, in ne vsebuje kartografskega gradiva in zemljevidov, čeprav so ponekod podani opisi potovanj do izhodišč planinskih poti in vzponov. V njej ne boste našli zgodovinskih dejstev, sistematično urejenih podatkov o posameznih gorovjih, kočah in krajih, čeprav so podani orisi slovenskih gora in evrop-

skih Alp. Vendar o vsem tem Ivan piše ravno toliko in takrat, ko se te reči vklopijo v njegovo zgodbo in so del njegovega zaznavanja poti ali vzpona. Avtor svoje izkušnje, tudi slabe, nesebično deli z bralcem, gornikom, planincem, tudi s kolegom vodnikom. Napake in spodrsrljaji, posebej v zahtevnih razmerah, ki jih dostikrat podcenjujemo, praviloma pripeljejo do kočljivih in nevarnih situacij, pa tudi do nesreče. S kakšnim olajšanjem prideš "V megli skoraj izgubljen" do planinske kočje! Dragi bralci, preberite!

Vrednost posameznih opisov in knjige kot celote je ravno v večplastni mešanici dejstev in občutij ter v reportažnih in potopisnih prikazih tur, ki so podani iz današnje perspektive. Bogato avtorjevo poznavanje in obvladovanje vsebine je nevsiljivo prepleteno s podanimi dogajalnji, ki so priča različnih obdobj avtorjevega ukvarjanja s planinstvom. Edinstven in dragocen je tudi zgodovinski zapis aktivnosti skupine brežiških planincev.

Gre za izdajo prve planinske knjige v brežiškem okolju. Knjiga se lepo bere kot celota ali po po-

Polartec THERMAL PRO

Commodor

- Polartec Thermal Pro
- dobro dihanje
- elastika za nastavljanje širine v pasu

~~69,90 €~~
44,90 €

Akcija traja do 31. 12. 2010

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

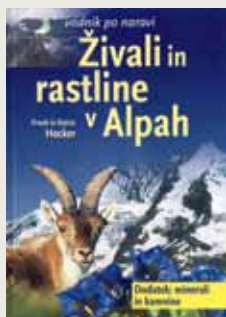
ostale izdelke v akciji si oglejte na:
www.kibuba.com

sameznih poglavjih. Preprosta je in iskrena, kratka bogata. Je tudi lepo oblikovno zasnovana. Njena izjemna vrednost so fotografije (70), ki ji dajejo posebno dimenzijo in zasedajo približno tretjino knjige. Nekatere med njimi so pravi dokument svojega časa in ljudi, druge so estetsko in izrazno izjemno bogate, pravi fotografski biseri. Fotografije spremljajo osebnoizpovedno zgodbo knjige in so lepo vtakane v njeno strukturo. Knjiga brez njih ne bi bila popolna, predvsem pa ne bi v celoti odražala avtorjevega značaja, njegovega dojemanja narave in gora. Doživljanje štiridesetletnega druženja s hribi tudi skozi fotografski objektiv nam predstavlja avtorja kot izvrstnega fotografa.

Darko Bukovinski

Živali in rastline v Alpah

Frank in Katrin Hecker: Živali in rastline v Alpah. Dodatek minerali in kamnine. Prevedla Majda Nosan. Kranj, Narava, 2010. 93 str.

Žepni vodnik Živali in rastline v Alpah je priročna in uporabna

knjižica. Čeprav je gorski svet precej bolj bogat z živalstvom in rastlinstvom, kot ga predstavlja ta mala knjižica, smo jo lahko veselili. Opisuje 150 najpogostejših vrst živali in rastlin v alpskem svetu, zato je med njimi večina takih, ki jih že poznamo. Znanega in domačega pa se človek najbolj razveseli.

Knjižica je razdeljena na osem poglavij. V prvem so predstavljene sesalci. Zanimivo je, da je med njimi na prvem mestu ravno divji prašič, ne pa kakšen jelen, srnjak, kozorog ali gams. Tudi krvoločne zveri, kot so medved, lisica, jazbec ali ris, ne manjkajo. Med manjšimi živalmi lahko najdemo tudi podlasice, veverice, svizce in zajce, med najmanjšimi pa različne sorodnice miši. Med ptiči so na prvem mestu orli in sokoli. Sledijo jim "kure": jereb, petelin in ruševac. Posebna stran je namenjena različnim vrstam sov, sledi pa jim še dolga vrsta "navadnih" ptičev, kot so detel, škrjanec in podobni. Koliko let je avtor zbiral te lepe fotografije živali, ki ne čakajo na človeka s fotoaparatom? Pri plazilcih se zdrzemo, čeprav so gadi in belouške, kuščarji, martinčki, močeradi in žabe le na fotografijah. Zanimiv in pisan je svet žuželk od kobilic do kuščarjev, med katerimi s pisanimi barvami izstopajo različni metulji. V petem delu so predstavljena drevesa in grmi, na katerih so zanimivi različno oblikovani storži, pa tudi cvetovi niso redki. Najbolj znani med njimi so dlakavi sleč ali rododendron ter različne

vrste rese in volčina, s plodovi pa borovnice in brusnice, med najlepšimi pa sta šipek in alpska vellesa.

Naslednje, najboljše poglavje obravnava gorske cvetlice, med katerimi je več splošno znanih cvetlic, kot so pogačica, črni teloh, potonika, avrikelj ... Sledijo še razne vrste preobjed, zlatih, makov, kamnokrečev itd. Le na kratko so predstavljene še štiri vrste lišajev in po šest mineralov in drugih kamnin v Alpah. Knjižica je zelo lepo urejena in oblikovana. Na levi odprti strani je vedno objavljeno besedilo, na desni pa fotografije opisanih habitatov. Fotografije so zelo lepe, ostre, s pravim izrezom in primerno velike. Še posebej me veseli, da so posamezne fotografije ločene s tanko belo črto, kar je lepo, čeprav to ni v navadi v vseh naših publikacijah. Na začetku knjižice je tudi lepa perorisba gorskega vršca s podnožjem na 1000 metrov nadmorske višine. Shematično pa so prikazani tudi višinski in vegetacijski pasovi.

Ciril Velkovrh

Zbornik 40 let PD RTV Ljubljana

Planinsko društvo RTV Ljubljana, 1970–2010, Zbornik ob 40-letnici delovanja društva. Ur. Miran Muhič. Ljubljana, PD RTV, 2010. 156 str.

Pred nekaj desetletji so bila v mnogih podjetjih ustanovljena planinska društva. Tako so leta 1970 tudi zaposleni v tedanjem kolektivu RTV Ljubljana v življenje obudili svoje planinsko društvo. Ko listamo po zborniku, ki ga je društvo izdalo ob svoji štiridesetletnici, takoj opazimo opise zanimivih dogodkov, pri katerih so sodelovali člani društva. Ker so člani večinoma (bili) zaposleni na radiu oz. televiziji, so večkrat že zaradi službenih obveznosti sodelovali pri, za planince in alpiniste, pomembnih dogodkih oz. oddajah. Najprej velja omeniti množico radijskih in televizijskih prenosov z naših gora. Posebno mesto zavzemajo

radioamaterski prenosi iz Himalaje (Everest, 1979; Lhotse, 1981; K2, 1989). Člani društva so v različnih vlogah sodelovali v najbolj znanih planinskih oddajah: v TV nadaljevanki V hribih se dela dan, nizu dokumentarcev Razgledi slovenskih vrhov, seveda pa ne moremo mimo omembe 115 delov oddaje Gore in ljudje. Ker pa v štirih desetletjih tudi najbolj vitalni mladinci in mladinke postanejo gospodje in gospe v zrelih letih, je zelo pomembno, da društvo goji delo z mladimi. To jim v zadnjem času dobro uspeva, saj so začeli sodelovati z bližnjo osnovno šolo. Tudi sicer društvo redno pripravlja tečaje in planinsko šolo za svoje člane. Aktivni so na področju varstva narave, skrbijo za planinske poti in svojo vezno pot (gre za točkovno vezno pot, ki obsega dvanajst vrhov, na katerih stojijo radijski in televizijski oddajniki). V zborniku sta objavljena tudi članka o koristnosti hoje v gore. Sledijo opisi dožitij članov društva doma in v tujini. Kot spomin na neke daljne (herojske) čase našega alpinizma zveni sestavek Matjaža Culiberga, ki je kot radijski tehnik in radioamater spremljal odpravo na Everest leta 1979. Zanimiv je tudi zapis o prvem radijskem oglašanju z vrha Triglav 23. 8. 1963, kjer so sodelovali bodoči člani društva. V zadnjem delu zbornika je bralcu predstavljen "hišni ansambel" Ruševci, ki ga sestavljajo člani simfoničnega orkestra ter amaterski glasbeniki – torej zanimiva "mešanica", v kateri so vsi navdušeni planinci (poskrbljeno je tudi za zvočno predstavitev, saj je zborniku dodana zgoščanka z njihovo najbolj prepoznavno skladbo ter intervjujem s člani ansambla). Za konec pa nas čaka še posladek: obsežen zapis, kako je nastajala serija dokumentarnih filmskih esejev Razgledi slovenskih vrhov. Serija je nastajala več kot desetletje in pol in je ena najboljše filmskih serij v zgodovini slovenske televizije, saj danes šteje 39 dokumentarnih filmov (dolžina od 25 do 30 minut). Sicer pa so zmontirani še štiri filmi o Pohorju, ki še nikoli niso bili predvajani. Verjamem, da bodo zbornik bralci še dolgo z veseljem prebirali. In kar je najpomembnejše: pozabi je otel marsikaj, kar bi izbrisal zob časa.

Emil Pevec

DEJAVNOST PZS

Na drugi seji Upravnega odbora PZS je bilo potrjenih kar nekaj točk: pravilnik programov Mladi planinec in Ciciban planinec, prejemniki najvišjih planinskih priznanj za leto 2010, priporočene so bile cene za višino planinske članarine v naslednjem letu in cena za Planinski vestnik. Za konec je Upravni odbor še sporočil, da bo zaradi poteka mandata objavil razpis za novega generalnega sekretarja ter potrdil sklic izredne skupščine. Ta je sklicana zaradi poskusa, da bi se planinska organizacija kar najhitreje izvila iz situacije, v katero je zapadla v preteklem obdobju. Smo v pričakovanju sklepov, ki bodo imeli tudi daljnosežne posledice. Počasi se torej zaključujejo razna mandatna obdobja. Volitve so po izteku štiriletnega obdobja razpisali pri Komisiji za planinska pota in po dvoletnem obdobju pri Mladinski komisiji, od koder so že sporočili ime novega predsednika; to je Rok Kovšca iz Novega mesta.

Vodniška komisija pri PZS je razpisala seznam tečajev in izpopolnjevanj za prihodnje leto. Po novem bodo ta možna tudi v novi planinski koči na Zelenici, saj je bila prejšnja pred 11 leti uničena v požaru. Nov objekt bo omogočal sprejem večjih skupin in podporo pri izvajanju izobraževanj in dogodkov s področja gorništv.

V zgodovinskem mestecu Gmünd

ob Dravi je potekalo 46. srečanje Treh dežel, ki se ga je udeležila tudi slovenska delegacija. Udeleženci srečanja so predstavili svoja ukrepanja za ohranitev razpoznavnosti tradicionalnih gorskih vasi, dogodkov in prireditvev, po drugi strani pa tudi razvojne možnosti v prihodnosti. Komisija za usposabljanje in preventivo je opozorila na proizvodno napako varovalnih ploščic Red Point Arco, pri katerih se je pokazala možnost zloma ob obremenitvi.

Pripravlja se nov Statut PZS, zato so bile javno objavljene pripombe planinskih društev in posameznikov na izhodišča za njegovo pripravo. Izvedeno je bilo tudi licenčno usposabljanje varuhov gorske narave, komisija je svoje delegate tudi povabila na zbor. Komisija za turno kolesarstvo ugotavlja, da tretjina članov planinske organizacije tudi kolesari, zato so planinska društva prisluhnila potrebam članstva, mnoga pa tudi že organizirajo kolesarske ture in tabore, ustanovila so tudi kolesarske odseke. Komisija šola turnokolesarske vodnike in skrbi za primerno vključevanje in populariziranje te dejavnosti znotraj in zunaj organizacije. Zato so se odločili, da bodo pripravili Zbor turnih kolesarjev, kjer se bodo še podrobneje pogovorili in seznanili s turnokolesarsko dejavnostjo.

Konec novembra so v Trzinu pripravili izmenjavo zanimivih idej za delo z mladimi planinci (IZI 2010), kamor so povabili vse

mentorje planinskih skupin, vodnike in ostale, ki delajo s planinskimi podmladkom. Napovedani zbor markacistov je imel na žalost premajhno udeležbo, zato so se morali dogovoriti za izredni zbor markacistov, ki je bil decembra. Tokrat je bila udeležba visoka in po 21 letih požrtvovalnega dela je Toneta Tomšeta na mestu načelnika Komisije za planinske poti PZS nasledil Igor Mlakar iz PD Tolmin. Akcija Zavarovalnice Triglav pod naslovom Očistimo naše gore, je dobro uspela. Dvignila je zavedanje obiskovalcev gora o ohranjanju narave in prispevala k temu, da bodo v njeni lepoti uživali tudi prihodnji rodovi. Vtise iz te akcije pa so strnili tudi v poseben film. Delovno vzdušje je torej prežemalo cel pretopel in moker november. Klavrno vreme pa ni vznemirjalo organizatorjev v Slovenskem planinskem muzeju, ki so pod streho spravili novo predstavitev z uglednimi gosti na temo helikopterskega reševanja v Himalaji.

Dušan Škodič

ke na umetni plezalni steni in z izdelavo vozla. Nato so se skozi Voduče povzpeli na Col, kjer so pokazali znanje prve pomoči. Sledil je le še pustolovski spust skozi Sele v Voglajno in na cilj v Gorico. V zmagovitih dveh urah in sedmih minutah sta s progo opravila Domžalčana Tin Pelc in Matej Ogorevc (Penzionist party). Tesno za petami jima je sledila zagorsko-velenjska naveza Rompompom (Martin Ocepek in Boštjan Deberšek), tretje mesto pa si je *prilaulala* velenjsko-zabukovška ekipa Pustolovec Rajd (Vasja Jerčič in Miran Puc).

Manca Čujež

46. srečanje planincev treh dežel

V avstrijskem Gmündu je 16. in 17. oktobra 2010 potekalo tradicionalno srečanje planincev z območja Alp Slovenije, Avstrije in Italije. Slovensko delegacijo je po pooblastilu predsednika Planinske zveze Slovenije vodil Franci Ekar, v njej pa je sodelovalo petnajst članov meddruštvenih odborov planinskih društev Koroške, Posočja, Gorenjske in Slovenskega planinskega društva Celovec. Vseh udeležencev je bilo skoraj sedemdeset. Letošnja glavna strokovna tema je bila predstavitev avstrijskega projekta o hribovski vasi, ki jo je predstavila Christina Schwann z Oddelka za prostorsko planiranje, načrtovanje in varstvo narave. Slovenci smo sodelovali s predstavitevijo Solčave in Jezerškega (Davo Karničar), Zadnjice in Lepene (Jure Črnič) ter Dovjega in Mojstrane v senci turistične Kranjske Gore (Miro Eržen). Slovenska predstavitev je bila aktualna in pozitivno odmevna, vendar primerjave z avstrijsko državno ureditvijo niso možne, saj je v Sloveniji za planinstvo zadolženo Ministrstvo za šolstvo in šport, torej z Ministrstvom za kmetijstvo ne sodelujemo. Pred srečanjem v Sloveniji nismo imeli nobenih izkušenj s hribovsko vasjo, zato smo organizirali informativno predavanje Igorja Robleka iz Alpske konvencije, ki nam je predstavil avstrijske poglede na prizadevanja za ohranitev originalnosti gorske vasi. Naslednji dan je načrtovani vzpon na Stubeck zaradi slabega vremena odpadel, bili pa smo gostje planinske sekcije ÖAV Gmünd, ki jo vodi tudi Slovencem poznan alpinist in gorski reševalec Hans Jury.

Franci Ekar

PLANINSKA DRUŠTVA

Planinski orientacijski maraton Slivnica 2010

S sklopom tekmovanj Ekspont – eksperiment planinske orientacije želi Orientacijski odbor Mladinske komisije (MK) PZS na družabno-rekreativni osnovi popularizirati planinsko orientacijo. V soorganizaciji z MK je prvo tekmo v soboto, 6. novembra 2010, gostilo PD Slivnica pri Celju. Predvideni sta še zimska preizkušnja januarja, najverjetneje na Pokljuki, ter dvodnevna pustolovska tekma marca na Koroškem, morda pa se trojici pridruži še nočna orientacijska tekma v Prekmurju. Maratonska orientacijska preizkušnja je v Gorico pri Slivnici privabila tekmovalce iz Domžal, Ljutomera, Postojne, Ptuj, Vuzenice, Velenja, Vitanja, Zabukovice, Zagorja ob Savi in Žalca. Vseh dvanajst izžrebanih tekmovalnih parov se je odločilo za tekmovanje na zahtevnejši progi, ki se je raztegnila na šestnajst kilometrov z višinsko razliko šeststo metrov. Trasa maratona je bila krožno speljana iz Gorice pri Slivnici preko Peska v Javorje in na Sv. Heleno, sledil je spust v Bukovje in po obronkih Jelc do Paridola, kjer so se tekmovalci spopadli s prvo praktično nalogo: s plezanjem preč-

OBVESTILO

Obveščamo vas, da bo v decembrski številki Obvestil PZS objavljen razpis za prosto delovno mesto

GENERALNI SEKRETAR PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE.

Podrobnejši pogoji in zahteve za zasedbo prostega delovnega mesta bodo uradno objavljeni v razpisu v Obvestilih PZS 12/2010.

Bojan Rotovnik
predsednik PZS

V SPOMIN

Martin Aubrecht

10. 4. 1929–27. 9. 2010

*Večni boj poznamo,
ki s svitom se začena – a nikoli ni končan.
V ranem jutru ga začnemo – že v zibelki.
Vse življenje ga bojujemo – zaman.*

(Neruda)

V četrtek, 30. oktobra 2010, smo se na mozirskem pokopališču poslovili od našega Martina Aubrehta. Pokojni Martin se je rodil v urarski družini v Celju in rojenice so mu že v zibel položile številne darove in talente, ki jih je s pridom koristil. Kot njegov oče se je tudi on izučil za življenjski poklic urarskega mojstra, ki mu je bil vseskozi zvest prav v Mozirju, razen tega pa je bil še drugače vsestransko aktiven, predvsem na športno organizacijskem področju in kot nepogrešljiv mnenjski voditelj. Pogrešali bomo srečevanja z njim, saj je bil vedno in z vsem na tekočem.

Ko se je po drugi svetovni vojni njegov oče z družino za stalno naselil v Mozirju, je Martin najprej delal z njim v delavnici ter si ustvaril družino s pokojno Dolarjevo Viko, ki mu je povila dva sinova, Boža in Uroša. Kasneje je nadaljeval dobro vpeljano obrt vse do septembra letos. To obrt je za nekaj časa, po njegovi upokojitvi, prevzel mlajši sin Uroš, ki pa je pred nekaj leti žal tragično preminil, kar je Martina zelo hudo prizadelo. Mladi Tine je hitro pokazal svoj izjemen odnos do narave in interes ter talent za ohranjanje tradicije in razvoj planinstva v Zgornji Savinjski dolini. Od ustanovitve Planinskega društva Mozirje leta 1950 je bil neprekinjeno član upravnega odbora v vseh mandatih in tudi dolgoletni gospodar društva. Le v zadnjem mandatu je na lastno željo izpregel in ostal predsednik častnega razsodišča. Kot prekaljen funkcionar društva, ki je vedno znal pridobiti ljudi in delati z mlajšimi, perspektivnimi člani, je bil več let tudi predsednik Savinjskega meddruštvenega odbora za celotno celjsko regijo in dolgoletni član upravnega odbora in Gospodarske komisije pri Planinski zvezi Slovenije. Prezeto delo in našete odgovornosti planinskega funkcionarja je opravljal izjemno marljivo, predano in natančno. Razume se, da takšno delo zmore samo predan, nesebičen človek, zlasti še, ker so bile to prostovoljne aktivnosti. Za omenjeno delo v planinski organizaciji je zaslužen prejel številna in najvišja priznanja: bronasti (1969), srebrni (1973) in zlati častni znak Planinske zveze Slovenije (1982), srebrni (1978) in zlati znak Planinske zveze Jugoslavije (1988) in častno spominsko plaketo Planinske zveze Slovenije (1989) za življenjsko delo.

Poleg neprecenljivega dela v planinski organizaciji je vsa leta skrbno urejal oglasno in propagandno omarico na trgu ter zmeraj deloval tudi širše, v drugih društvih in v Zvezi telesnokulturnih organizacij Mozirje, ki je povezovala okrog trideset telesnokulturnih društev v takratni skupni občini Mozirje. Kot dolgoletni predsednik Športne zveze Mozirje, do njenega razpada v zgodnjih 90. letih, se je zavzemal za sodelovanje vseh generacij in enakomerno razvijanje različnih dejavnosti tudi v odnosu do planinskega gospodarstva, saj je imelo planinstvo v celotni Zgornji Savinjski dolini vedno enakopraven položaj z drugimi športnimi društvi in dejavnostmi. Nekako ni mogel razumeti, da je na silo razpadlo nekaj, kar je dobro delovalo, in da se je po formiranju novih, bistveno manjših občin proces popolnega razkroja nadaljeval praktično na vseh področjih našega dela, bitja in življa nasploh. Za opravljeno delo v omenjeni športni dejavnosti v Zvezi telesnokulturnih organizacij je leta 1990 prejel prestižno Bloudkovo plaketo.

Vitalen, vedno v gibanju in ustvarjalen je Tine dajal vtis, da mu nič ne more do živga, žal pa so tudi njega zlomila leta, tegobe ob izgubi najdražjih in bolezen, kot že številne pred njim. Martin Aubrecht je bil v dejanjih resnično velik človek, pa vendar skromen in skrajno razumevač mož do vsakogar izmed nas, ki smo imeli to srečo, da smo ga poznali, bili njegovi društveni sodelavci, učenci ali prijatelji. Tine, hvala ti za vse, kar si v življenju koristnega storil za skupno dobro!

Jože Kumer

Kancijan Kušar - Koci

(1926–2010)

Iz ljubljanskega Planinskega društva Železničar je letošnje zadnje junijske dni v 84. letu starosti za vedno odšel eden najbolj delavnih in v vsej zgodovini društva najzaslužnejših članov Kancijan Kušar, ki je bil za svoje planinske tovariše vedno le Koci. Bil je dobitnik več visokih planinskih priznanj, med njimi častnega znaka PD Železničar Ljubljana, srebrnega in zlatega častnega znaka Planinske zveze Jugoslavije ter pisne pohvale, srebrnega častnega znaka in svečane listine Planinske zveze Slovenije.

Kot uslužbenec Sekcije za vleko v ljubljanski Kurilnici, ki je del slovenskega železniškega gospodarstva, je prišel med planince železničarje, do ušes zaljubljen v naravo in predvsem v njen gorski svet, v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je slovensko planinstvo organizacijsko postavljalo na nove temelje. Kot je napisal v zborniku Gora ob dvajsetletnici PD Železničar leta 1969, "je bil na skupščini PZS aprila 1952 sprejet sklep, da se obnovi požgani dom Skalašev na Rjavi skali nad Bohinjem, obnovitev doma pa je bila zagupana PD Železničar iz Ljubljane. Za naše društvo je bilo to dragoceno priznanje in tudi velika odgovornost." Tam, kjer zdaj stoji hotel Ski na Voglu, naj bi po takratnih načrtih stala planinska kočica. Do nje naj bi pripeljala tovorna žičnica, ki so jo ljubljanski planinci železničarji že postavili, a so jo uničile strele, planincem je zmanjkalo denarja in predvsem vplivnih botrov, projekt je po politični volji prevzelo turistično podjetje in ljubljanski planinci so se morali umakniti. Kancijan Kušar se ni. Kot izvoljeni predstavnik svojih planincev, v svojih najaktivnejših planinskih letih je bil tudi društveni tajnik, gospodar in vodja izletniške sekcije, se je po odpisu nesojene planinske kočice na Voglu skupaj z društvenimi planinskimi prijatelji lotil obnavljanja zapuščenega planinskega doma na Slavniku, ki se mu je leta 1961 odreklo matično PD Koper, že po letu dni pa je po spletu nesrečnih okoliščin propadlo tudi to upanje. Kočo na Slavniku je spet dobilo PD Koper, PD Železničar iz Ljubljane pa je, deloma tudi po zaslugi Kancijana Kušarja, kupilo na Vogarju nad Bohinjem pastirski stan in ga v naslednjih letih večidel s prostovoljnimi delom, ki je takrat še nekaj veljalo, prezidalo v planinsko kočico, ki je še zdaj v lasti PD Železničar, in Koci je za več let postal njen gospodar. Ob tem je bil eden od idejnih očetov vsakoletnih izletov planincev železničarjev, ki so bili od leta 1961 dolga leta vsakokrat v drugi jugoslovanski republiki. Na to razgledno planino je Koci hodil, dokler mu tega niso preprečile hude zdravstvene težave, potem pa je s svojimi planinskimi prijatelji le še obujal spomine nanjo.

Marija Sever

Majda Haler

10. 10. 1960–9. 10. 2010

Klic gora

Visoko pod nebo ob svitu zre oko.

Leti za njim kot ptica, duša je vodnica.

Se ne ustavi, nič je ne premami.

Samo en cilj je, ena zvezda vleče.

Vsemogočnega srce, ki vleče me v gore.

Želi, hiti, da njeno polnost doživi.

(Majda Haler)

V sredo, 13. oktobra 2010, smo se na tržiškem pokopališču poslovili od planinske prijateljice Majde Haler. Težko je bilo spraviti vse misli, besede in vprašanja na papir, še težje verjeti, da je več ni. Tragična novica se je med nami, ki smo jo poznali, razširila kot požar, povečala je občutek naše minljivosti; nikoli ne veš, kje te doleti in kaj te čaka. Ostala je v domačih hribih na dan, ko naj bi v krogu svojih najbližjih praznovala – ironija ali usoda? Predana gorskim lepotam je kot planinska vodnica v društvu pustila neizbrisen pečat. Še posebej je znala prisluhniti najmlajšim, vedela je, kaj potrebujejo in kako jih razveseliti. Še danes jih vidiva, kako si ob stoletnici Planinskega društva oblačijo rdeče majčke z motivom Mojce in Kekca, ki ga je sama narisala. Spominjali se bomo skupnih izletov, bežnih srečanj in kratkih vprašanj: "Kako si?" Mnogo besed je ostalo neizrečenih, mnogo obljub, kam bomo skupaj šli, neizpoljenih ... Ostaja v naših srcih, srčna in dobra. Ostajajo dejanja, pesmi o naravi, gorah, ljubezni, nje-ne slike ... Njen prerani grob bo prekrilo jesensko listje čudovitih barv, obdajajo ga ljubljene gore, zato verjamemo, da bo počivala v miru. Hvala, ker smo lahko bili tvoji prijatelji in ker si nas bogatila s svojo prisotnostjo in dejanji.

Stane Koblar in Erna Anderle, PD Tržič

Spominski pohod po poteh Pavleta Kozjeka

Planinsko društvo Blagajana je septembra je praznovalo 30-letnico delovanja. Ob tej priložnosti so na slovesnosti podelili priznanja prizadevnim članom društva in izdali zbornik. Rast društva sicer ni bila ves čas enakomerna, a vendar je treba poleg številnih izletov v domače in gore sosednjih držav ter nekajkratnih izobraževanj omeniti že leta 1987 označeno Polhograjsko planinsko pot in skoraj dokončan planinski dom na Ravneku pod Grmado. Pohvale vredno je tudi sodelovanje s polhograjsko osnovno šolo. Tretjo nedeljo v oktobru je društvo organiziralo spominski pohod po poteh Pavleta Kozjeka, ki je bil častni član društva. Doma je bil z Mačkovega grabna, zaselka pod obronki Polhograjske Grmade. Pot vodi po poteh, po katerih je Pavle hodil v šolo, mimo nje-

gove domače hiše, kjer so nas gostoljubno sprejeli njegovi domači, nato pa po senožetih in gozdovih nad domačo hišo do cerkvice sv. Uršule, kjer je bila maša v njegov spomin. Pohod naj bi postal tradicionalen.

Milka Bokal

OBVESTILA

Izredna skupščina PZS

V soboto, 4. decembra 2010, sta v Narodnem domu Mestne občine Celje potekala svečana podelitev najvišjih priznanj Planinske zveze Slovenije za leto 2010 in izredna skupščina PZS. V okviru te je bil podpisan tudi dogovor o sodelovanju med PZS in GRZS. Več o obeh dogodkih bomo pisali v naslednji številki Planinskega vestnika.

Uredništvo

Popravek

V novembrski številki Planinskega vestnika smo na strani 38 pomotoma objavili opis enega vzpona dvakrat. Namesto opisa vzpona na Veliko Cino je bil ob-

javljen opis vzpona na Zahodno Cino. Napako bomo popravili z objavo pravilnega opisa vzpona na Veliko Cino v februarški številki Planinskega vestnika. Za napako se opravičujemo.

Letno kazalo letos na spletu

V decembrski številki Planinskega vestnika smo vsako leto objavljali letno kazalo, namenjeno predvsem tistim bralcem, ki vse številke letnika zvežejo v knjigo. Že nekaj let pa lahko brskamo po vsebinah vseh 110 letnikov naše revije na spletni strani www.pvkazalo.si. Uredništvo ocenjuje, da bo vedno več bralcev uporabljalo informacijske tehnologije in bo zato potreba po tiskanih letnih kazalih vedno manjša. Ker tiskana stran kazala stane prav toliko kot stran z vsebino, smo letos sklenili letno kazalo objaviti samo v formatu pdf na naši spletni strani www.planinskivestnik.si. Kdor bo torej vseh 12 letošnjih izvodov vezal v knjigo, si lahko sam natisne letno kazalo. Tiskano kazalo pa lahko naročite tudi pri nas. Kdor ga želi, naj nam piše do konca leta. Januarja 2011 bomo natisnili potrebno število kazal in vam jih poslali.

Vsem bralcem Planinskega vestnika v prihodnjem letu želimo veliko veselih in srečnih dni.

Da bi vas narava še naprej vabila s svojim razkošjem, predvsem pa, da bi imeli zdravja, moči, preudarnosti in dojemljivosti za vse, kar vam ponujajo gore.

Uredništvo

FOTO: OTON NAGLOST

Dostop do zabave. V vsakem trenutku.

MOBITEL, d.d., 1537 Ljubljana
Parobla + Ivan Stanoš

Samsung
Galaxy TAB

ŽE OD **99 €***

Mobilna TV brezplačno do 31. 12. 2010!

Doživite **neomejen dostop** do spletne galaksije s paketom **Instant Internet**** in tabličnim računalnikom **Samsung Galaxy TAB**. Svojo najljubšo knjigo, napeto tekmo ali klepet s svojimi spletnimi prijatelji lahko prek operacijskega sistema **Android 2.2** opravite kjerkoli. Zdaj tudi z brezplačno uporabo **Neo WLAN-a**.

* Akcijska ponudba velja ob sklenitvi/podaljšanju naročniškega razmerja Mobitel GSM/UMTS za Podatkovni paket Internet neomejeno s pripadajočim dodatkom Izbira NAJNAJ za 24 mesecev. Velja za vse, ki nimate veljavnega aneksa GSM: št. 8/2005, št. 9/2005 Povezani (12 mesecev) ali aneksa UMTS: št. 14/2005, št. 14/2005 Povezani (24 mesecev) ali samostojnih aneksov GSM: št. 16/2009 (24 mesecev), št. 16/2009 Povezani (24 mesecev) ter UMTS št. 17/2010 Povezani (24 mesecev) z izbiro NAJNAJ, ki mora biti prav tako samostojen. Cena vključuje DDV. Slike so simbolične. Družba Mobitel si pridržuje pravico do spremembe cen in pogojev.

** Za uporabo širokopolasnega interneta je potrebna aktivna naročniška SIM kartica, ki omogoča prenos podatkov in ustrezen signal Mobitelja ali tujih pogodbenih partnerjev. Mobitelovo omrežje HSPA+ omogoča teoretično hitrost prenosa podatkov do 21,6 Mb/s v smeri k uporabniku (HSPA) in do 5,76 Mb/s v smeri od uporabnika (HSUPA). Dejanske dosegene hitrosti so manjše od teoretičnih, odvisne so od kakovosti radijskega signala, povezavi in naprave. Velja princip pravične uporabe storitev prenosa podatkov, kot je opredeljeno v Splošnih pogojih uporabe. Za paketa Internet neomejeno in Internet neomejeno Premium je meja za uveljavljanje principa pravične uporabe 20 GB prenesenih podatkov znotraj posameznega obračunskega obdobja. Po preseženju meji 20 GB v Mobitelovem omrežju se hitrost prenosa podatkov omeji na 384 kb/s v smeri od uporabnika in 64 kb/s v smeri od uporabnika. Z naslednjim obračunskim obdobjem se ponovno vzpostavi običajna hitrost prenosa podatkov, kot jo zagotavlja Mobitel, d. d.

Za dodatne informacije obiščite spletno stran www.mobitel.si ali pokličite Mobitelov center za pomoč naročnikom na 041 700 700.

WWW.MOBITEL.SI

**Najmočnejše vezi so tiste,
ki jih ne vidimo.**

Mammut – Absolute Alpine.

Testiral Stephan Siegrist.

Na voljo v:

trgovinah Iglu šport, www.iglusport.si, tel.: +386 1 2412 760

Extreme Logan Jacket Men

Extreme Logan Pants Men

MAMMUT
Absolute alpine.